[illegible]

[illegible]

[illegible]

VETERIVM [illegible]

[illegible]

DE PROFANIS, ET SACRIS VETERIBVS RITIBVS

Sr Sette Monodi

BIBLIOTECA
CAVACCIA-GOSSATO

DE VETERIBVS AEGYPTIORVM RITIBVS.

Auctore
Ioanne Baptiſta Caſalio Romano.

BIBLIOTECA ... DI TORINO

ROMAE,
Ex Typographia Andreę Phæi. MDCXLIV.

Superiorum permiſſu.

Eminentiſs. & Reuerendiſs. D.

D. IVLIO MAZZARINO S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

IO: BAPTISTA CASALIVS ROMANVS F.

GRATVLATVR Tibi, Eminentiſsime Princeps, non ſolum noſtra hæc Vrbs, in qua natus, & educatus es; verum & vniuerſus Chriſtianus Orbis; non propter opulentiam, & honores, quos conſequi potuiſti; quoniam hæc fragilia, & vitrea, dum ſplendent, ſæpe franguntur, ſed certè quod tuo ingenio, & prudentia merueris aſsiſtere conſilijs Ludouici XIII. eiuſdemque filij Ludouici XIIII. potentiſsimorum, & Maximorum Regum terrarum in Gallijs, de quorum potentia

Magnus

Magnus Gregorius Romanus Pontifex, & Eccleſiæ totius lumen vix primo elapſo ſæculo; cum primum Francorum ſplendor, & potentia eluceſcere videbatur, ſcribens ad Childebertum Regem lib. 5. Regiſtr. epiſt. 6. ſic teſtatur: Quanto cæteros homines Regia dignitas antecellit, tanto cæterarum gentium Regna Regni veſtri profectò culmen excellit; quicquid autem cęteri Reges ſe gratulantur habere, habetis; ſed ipſi in hac re vehementius ſuperantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis, &c. *Hoc igitur Te conſequutum fuiſſe magnum eſt, ſed quod abſque alicuius Principis opera, nec aliquo gentis tuæ prævio famulatu erga Chriſtianiſsimam Coronam, ſed præclaris tantum, & ingentibus officijs, quæ Tu in illam contuliſti, hunc gradum fueris conſequutus; hoc profectò magnum, & iuxta Tibi, Galliæque glorioſum, exiſtimari debet.*

At vero, quod Tu Iuſti, & Inuictiſ-

ſimi

ſimi Regis Ludouici XIII. adepto fauore, nec non & Aermandi Cardinalis à Richelieu, tunc Regni clauum tenentis; ipſi vnanimes Te in partem conſiliorum, & curarum vocauerint, ac Te magno animi ardore ad Cardinalatus gradum nominauerint, poſteaque iiſdem in ſummum Cælum ſublatis; non minus à Chriſtianiſſima Regina, quam à Dynaſtis omnibus promotus fueris, hoc maximum eſt, & alteri forſan recenti memoria non conceſſum.

Memini ego, Eminentiſſime Princeps, quod cum anno Milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo eſſem Gratianopoli, quæ eſt prouinciæ Delphinatus caput apud fel. mem. Io: Franciſcum Cardinalem à Balneo, tunc Nuncium Apoſtolicum ad Ludouicum XIII. ibi cum tota aula reſidentem; & cum interim omnem Sabaudiam, & Pedemontij partem à Ducis Caroli Emanuelis Imperio arma prædicti Regis occupaſſent: Tu vero à Sanctiſſimo Pontifice Vrbano ad illa componenda miſſus fueris;

tunc

tunc Cardinalis à Balneo Te ad primum colloquium cum ipſo Rege duxit: Ac vidi ego iam præſens, quanta animi alacritate Rex ille Te ob inſignes mores, & præclarum animum tuum, vt Pacis præcurſorem, exceperit: Memoriæ habeo etiam omnes illos Populos audito aduentu tuo, quamuis aliàs conſternatis animis propter infauſtos bellorum illorum euentus, mentes primum reuocaſſe, metu diſiectas; ac etiam demum lætitia exultaſſe ob pacem, quam à Te firmari reuera ſibi perſuaſerant; vt plurimi ex his gentibus propterea à me tunc requiſierint, an eſſes Tu ſanguinis affinitate Summo Pontifici coniunctus? ac ſacra purpura inſignitus? vel alicuius ex primarijs Eccleſiæ Antiſtes? ſed hæc parum à prudentibus pendenda ſunt; quoniam Populi amores, & plauſus breues, & aliquando etiam infauſti eſſe ſolent. Hoc vero ſatis admirari potius poſſum, quod Tu ipſe met præſagiſti felices euentus tuos, vt ex familiari ſermone, quem mecum habere voluiſti, coniicere mi-

bi poſtea

hi poſtea non fuit difficile.

Iſtud vnum minimè prætermittendum eſt; quod in procinctu cum eſſent acies aduerſæ, vt inter ſe acriter in Inſubria dimicarent, Tu Pacis nuncius hilari vultu ſtatim equo inſiliens apparuiſti, vnde proſpectu Tuo ſedatis animi motibus exercitus illi ob reuerentiam filialem erga Sanctiſſimum Vrbanum, tuorum officiorum interuentu depoſito furore, ac armis conquieuerunt, nec multo poſtea ſe ſe pace reconciliarunt.

Hoc vero inſigne factum ſanctiſſimus Vrbanus ſic magni fecit, vt cum depingi curauiſſet apud Vaticanum in ſuo intimo ambulacro illos exercitus hinc inde diſpoſitos, Te eorum in medio repræſentarit iras, & diſsidia frænantem, & componentem; illamque picturam ſcio ego Sanctiſſimum Pontificem pluribus Principibus tanquam ſingulare apud poſteros gloriæ Tuæ monumentum exibuiſſe.

Sed hæc vlterius addam, quod in Regno Galliæ, in quo ſub alijs Regentibus Fæmi-

¶ *nis*

nis ortas vidimus ſeditiones, ac Ciuilia bella, & ſimul hæreſim omnia profana; & ſacra penitus deuaſtantem: Tu contra ope, conſilio, & prudentia tua feciſti, vt quietum, & tranquillum iſtud Regnum permaneat, quod à Rege ætate prouectiore magna tranquillitate regatur; vt ſummo iure prudentiſsimus ille Cardinalis à Richeliù ſæpius retulerit: Non alium vnquam genij ſibi ſimilis præter te bonum comperiſſe.

Sed hoc noſtrum, & totius Italiæ negocium recens eſt, quod hiſce præteritis menſibus, cum penes nos Italos omnia in armis eſſent, quorum malorum adhuc remanent reliquiæ; (vtinam ne diu ſuperſint). Tu in animum Chriſtianiſsimæ Reginæ induxiſti; vt illius opera, exemplo Chriſtianiſſimorum Regum, diſsidia componerentur, eiuſque auſpicio, & imperio ſubſequuta eſt per vniuerſam Italiam Pax ſummoperè omnium votis exoptata.

Magna certè hæc ſunt inter alia egregia facinora, quæ Tu patraſti, vt in eorum

quolibet

quolibet potuiſſes aſſequi gloriam alterius cuiuſque Hæroi s; ſed hæc ſimul omnia nihil ſunt in comparatione eorum, quæ tibi remanent exequenda; ſcilicet vt dum Chriſtianiſſimus Ludouicus XIIII. in impuberi eſt adhuc ætate; Tu ſolita prudentia animum Chriſtianiſſimæ Reginæ diſponas, ac in eumdem Regem inſtilles opportuna conſilia ad Pacem cum Chriſtianis Principibus maximè in propria Galliæ Regno conciliandam; quoniam pomerium, & confinia illius ita in præſens ſunt dilatata, vt vberius ampliari non poſsint; & vt ille omnia arma, ac totius Italiæ vires, imitando Regem ſanctum Ludouicum Nonum, ac alios progenitores ſuos contra communem inimicum Ottomanum conuertat, ac illo euerſo Imperio valeat ipſe Rex ſanctiſsimum Redemptoris noſtri ſepulchrum ſibi vendicare, ſimulque terram illam aliàs promiſsionis, mox ſanctam, nunc à Barbaris occupatam; vt inde Rex ipſe in Cœlum, ſicuti oracula præſeferunt, ſpolijs, & gloria onuſtus attollatur.

¶ 2 Af

At mihi ſi daretur ſuper hoc alloqui Reginam Chriſtianiſsimam, non alijs certè verbis vterer, quam quibus ſanctus Leo in epiſt. ad Imperatorem Theodoſium, quæ eſt in Concilio Calcedonenſi. Defendite contra Hæreticos inconcuſſum Eccleſiæ ſtatum, vt & veſtrum Chriſti dextra defendat Imperium.

Ego vero, Eminentiſsime Princeps, vt hoc vltimum ſenectutis meæ tempus non inane penitus conſumerem; De Veteribus quibuſdam Ritibus Collectanea ſcripſi; hæc Tibi lubens dico, & ſacro; vt ſic obſequium Tibi præſtitiſſe credam. Reſtat, vt Tu ſicut magna, & heroica diſponis, & geris, mea non deſpicias, ſed oculo ita benigno minimum hoc opus reſpicias, vt per manus virorum tuo feliciter auſpicio tranſire mereatur. Vale.

Ad

OPus, quod aſſumpſi in cadente mea ætate, quo minuerem ſollicitudines, quæ accidunt ex Chyragra,& Podagra, ac potiſſimum ad ſubleuandum aliquantiſper animum ex aſſiduis calamitatibus, quas patitur ſancta Mater Eccleſia, cum in præſentia tota ferè Europa bello ardeat.

Hoc opus inquam, non alium habet ſcopum, quam vt ex multis congeſtis à ſanctis Patribus, & aliis viris piis in augumentum Catholicæ Religionis; ego quoque aliqua vtilia delibarem, quæ maximè reſpiciunt Ritus naſcentis Eccleſiæ, eaque minus eruditis forſan non benè nota, nec minus iniucunda: ac etiam fortaſſe ex iſtis nonnulla, quaſi racemos poſt vindemiam, & ſpicam poſt meſſem præ nimia copia neglectam, & reliquos fructus poſt illos perceptos, obliuioni traditos; coaceruantes excipiemus.

At quamuis multa in epitomen redacta ſint ex Aegyptiorum,& Romanorum ſuperſtitione (quorum mentes ſuccum nequitiæ perbibetunt) non erit ab hoc, inquam, propoſito abhorrens; nam ex horum deteſtatione magis veritas Catholicæ Religionis roborabitur.

Præterea homines ex prædictarum vanitarum delectatione allicientur forſan facilius ad proficua veræ Religionis; vt ex Lactantio lib.5.de Iuſtitia cap.6. *Circumliniatur modo poculum cœleſtis ſapientiæ melle, vt poſſint ab imprudentibus amara remedia ſine offenſione potari; dum illiciens prima dulcedo, acerbitatem ſaporis aſperi ſub prætextu ſuauitatis occultet.*

His ego ductus, ac etiam amicorum ſuaſu, vt opus proſequerer; illud qualecumque ſit, in tres partes diuiſi, occaſione fragmentorum antiquitatis, non ſolum rerum materialium, quarum ego multa, & alii

Antiquarii plurima apud ſe in propriis retinent Muſeis, verum & de aliis fragmentis antiquis multa affero, de quibus ſcripſere ſacrarum ſcripturarum Interpretes.

In prima igitur parte de Ritibus Aegyptiorum,& de variis eorumdem Idolis agemus: In ſecunda pariter de Romanorum Religione; eorumdemque nefandis ſuperſtitionibus tractabimus: Tertia autem pars, Deo dante, aliqua forſan iucunda, & proficua Chriſtianæ Religionis continebit.

Optimè calleo, nonnullos contra me genii,& zeli ſimilitudine inſurrecturos, multoſque errores linceis oculis contra meum opus comprehenſuros; ita vt ignorantiæ notam mihi incutere non formidauerint: ſed cum ego pro mea ingenii tenuitate ſolum ad maiorem Dei gloriam illud protulerim; eos precor, in quorum manus hoc veniet, vt quæ minus recta cenſuerint, mihi oſtendant; nam libenter corrigam: quod ſi ſpes laboris me fefellerit; illud certè me conſolabitur.

In magnis voluiſſe ſat eſt. Hæc omnia S. R. E. iudicio ſubiecta ſunto. Vale.

Eruditiſſimo Viro

D. IO:BAPTISTAE CASALIO

SALLVSTIVS PECVLVS Epiſcopus Venuſinus. S.

QVod tuas ad me, de Veteribus Ritibus lucubrationes, tamquam ad Lydium, vt tibi quidem videbatur, lapidem mittere properaueris, eruditiſſime Io: Baptiſta; non meæ virtutis, aut meriti, ſed tuæ modeſtiæ fuit; aut certè quoddam communis amicitiæ pignus. Quod vero legenti mihi, tametſi ſtudiorum, laborumque tuorum non ignaro, tam varia, tamque abundans ſeſe obtulerit diſcendi, atque obſtupeſcendi materies; eius fuit ſapientiæ, atque ſolertiæ, quæ non modo tenuiſſimi ingenij mei captum, verùm ipſam quoque verſatiſſimorum in omni litteratura virorum de te conceptã opinionem, ampliſſimique nominis famam, longè ſuperaret. Quare ſi quid tibi, quod ante non debuerim, debere poſſum, nouo hoc amicitiæ ſtrictioris indicio, iam ſatis vt debeam.

Num vero (quod petis) decentius, aut elegantius in publicam poſſint prodire lucem iſtæ tuæ tam latè radiantes elucubrationes, quam ſub duobus Italiæ, Galliæque luminibus, hoc eſt ſub feliciſſimis auſpicijs purpuratorum Patrum Bichij, ac Mazzarini, vt liberè dicam, nec dubitandum quidem, nedum trahendum in conſultationem fuit. Quandoquidem, vt ſilentio, vel inopportuno, pertranſeam ſpectatam, celebratamque toto Orbe virtutem gloriosiſſimorum Heroum; Romanæ nuper Eccleſiæ, fœderatiſque Principibus ob refractos, ſedatoſque terribilium bellorum tumultus ſupra modum proficuam; Quas alias par erat, vt peterent Columnas, quam duplex illud Francorum, Italorumque fulcimen robuſtiſſimum ſcripta

tua,

tua, Io: Baptiſta, qui & Romæ natus es, & Eminentiſſimi Bagnes quondam ſodalis, aut verius commilito non tam itineribus Gallias, ac varijs temporibus Europam ferè vniuerſam luſtrauiſti, quam inquiſitione lectiſſimorum voluminum, aut potius lectione, ac ſubinde vberrimæ ſapientiæ communicatione magno illi Platoni non impar, quin etiam Romana nobilitate maior iucundus Principibus, ſapientibus charus, cunctis venerabilis Chriſtianitatem omnem illuſtrauiſti? Quid itaque? Opus ſuſpicio, conſilium laudo, vitam tibi mortalem ad ocium immortale cælitus tributam, non vt gloriam, quam fore præſagio ſempiternam, ſed quam diu Chriſtianæ Reipublicæ expedire prouidentiæ diuinæ decreto ſancitum eſt, diuturnam depoſco. Vale.

INDEX CAPITVLORVM
DE PROFANIS AEGYPTIORVM RITIB.

Liber Primus.

QVæ cauſa ſuſcepti operis. cap.1.
De Aegyptiorũ Monarchia, et potentia. cap.2.
De Obliſcis. cap.3.
De Origine Idololatriæ Aegyptiacæ. cap.4.
De Aegyptiorum ſuperſtitione. cap.5.
De Propogatione Idololatriæ Aegyptiorum. cap.6.
De Aegyptiorum funeribus. cap 7.
Quod lingua Aegyptiaca antiqua, ſimillima eſſet Coptæ linguę, cap 8
De Affinitate linguę Coptæ, ſiue Aegyptiacæ cum nonnullis aliarum Nationum. cap.9
De Varietate Characterum apud Aegyptios. cap.10.
De ſcientijs, quas Aegyptij inuenerunt, & propagauerunt. cap 11.
De ſymbolis, & Hieroglyphicis Aegyptiorum cap.12
De Iſide, & Oſiride, ſeu *Serapide* cap.13.
De Canopo cap.14.
De Arpocrate cap.15:
De Sphinge cap.16.
De *Bouis* Capite cap.17
De *Scarabeo* cap.18
De Gracilitate in effigie Iſidis, & ſtatu Pedum cap.19
De Plantis Pedum cap.20
De Triplici Iſidis figura cap.21
De *Faſciolis*, ſeu Velis circa Iſidis Caput cap.22
De Myſticæ Iſiacæ imaginis interpretatione cap.23
De *Siſtro* cap 24
De Lucernis apud Aegyptios cap 25
De Circulo, Corona, ſeu Diademate cap.26

FINIS.

Imprimatur, ſi Reuerendiſs. P. M. Sac. Pal. Apoſt. videbitur.

A. Sacratus Epiſcopus Comaclen. Viceſgerens.

EGO Paulus Ioſephus Meronus iuſſu Reuerendiſs. P. Michaelis Mazarini Sac. Apoſtol. Pal. Mag. legi Librum hunc De Profanis & Sacris veterum Ritibus Collectanea, Auctore Ioanne Baptiſta Caſalio Romano, nihilq. in eo deprehendi, quod à Catholica Fide, bonisque moribus abhorreat, immo multa vidi, quæ voluptatem, & vtilitatem Lectori allatura ſint. Die 12. Iulij 1644.

Ita iudico Ego Paulus Ioſephus Meronus.

REuerendiſſimus P. Mazarinus Sac. Apoſt. Pal. Mag. mihi mandauit, vt de Collectaneis profanorum, ſacrorumque veterum Rituum Auctore Ioanne Baptiſta Caſalio Romano iudicium proferrem. Opus ab omni culpa liberum arbitror, imò omni dignum laude cenſeo; vt de eo dici poſſet: Romanè factum.

Octauij Tronſarelli manus, & nota.

Imprimatur,

Fr. Hyacintus Serronius Mag. & Soc. Reuerendiſs. P. Fr. Michaelis Mazarini Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Prædicatorum.

Iſaias Cap.19. in princ.

ECce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem (*ſcilicet in vterum Virginis*) & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur ſimulacra Aegypti, & cor Aegypti tabeſcet in medio eius.

PAX PAX

Quæ cauſa ſuſcepti operis? Cap. I.

ANNO præterito, cum Dominus Paulus Ioſephus Meronius eruditiſſimus in litteris ſacris, & prophanis; tum Latinis, Græcis, & Hebraicis, in meo Muſęo ad radices Auentini montis, oculos cõieciſſet in multitudinem Cimeliorum artis, & naturæ, præſer- B tim antiquorum, vt eſt ingenuè ille curioſus, & aliquibus non ſine voluptate conſideratis; Quid tu, inquit, Ioannes Baptiſta hæc tua Cimelia venire in conſpectum hominum non permittis? Ego tenuitatem mei ſtyli excuſare, ſiue potius accuſare, & materiam non omninò conuenientem reſpondi: etenim Seneca illum otioſum vocat, qui maiorem dierum partem in æruginoſis Lamellis conſumit; & Hor. ait lib. 2 ſer. Sat. 3. *Inſanit, veteres ſtatuas Damaſippus emendo.*

At Meronius contrà iubere, de ſtylo ſollicitum me eſſe non debere: amaſſe etenim magnos viros loquutionem ſolutam, & familiarem, neque aliud requiri, quã C vt ſit imago quædam ſermonis domeſtici, & quotidiani; fideiubere ſe præterea ſegetem rerum haud diſplicituram exemplo eorum, qui hæc ſimilia inſtruerint; inſpecta eruditione, ac etiam delectatione: Nec intellexiſſe Senecam de ijs Cimelijs, quæ eruditionem pariunt, ſed de ijs, quæ delectationem, & ornamentum in ſe tantummodo habent.

At ego cognito tanti viri iudicio dixi: Tui arbitrij facio, Meroni, An hæc, quæ ſubnotabo, redigenda ſint in libri cenſum? & ſtatim dedi manus, coaceruando hæc mea Cimelia, ac ſimul aliqua eruditione illa adnotare: Propalando primum Aegyptiaca; Deinde alia profana,

præſertim Gentilitatis Romanorum: Demum ad noſtra ſacra Chriſtianorum tranſiturus; Ità tamen, vt meum conſilium ſit, non explanare ſolum fragmenta, & rudera, verum & alios reconditos ritus antiquitatis explicare, prout ſe offeret occaſio. A

De Veteribus Aegyptiorum Ritibus.

DE Aegyptiorum Ritibus ſcripturus. Videamus de illorum Potentia, De Idololatria, & ſuperſtitione eorundem. De Lingua, Caracteribus, Hieroglyphicis, & ſcientijs. Deinde de pluribus eorundem Dijs, Ac etiam de aliquibus particularibus hieroglyphicis. B

De Aegyptiorum Monarchia, & Potentia. Cap. II.

DICTVRVS de Aegyptiorum Monarchia, quæ ante Perſas extitit: præfandum, quod Aegypti Regio habitata primum fuit poſt Diluuium, vt ex nomine *Meſrain* illi appoſito ab vno ex Nepotibus Noë, vt in cap. 10. Geneſ. Filio Cham, vnde in pſalm. 104. & 105. nominatur Aegyptus terra Chanam, quæ poſtea tempore Abraham redacta ſub dominio politico fuit; & tunc Rex Aegypti nominabatur Pharao, ex Geneſ. cap. 12. quod nomen dignitatis attributum deinde fuit quibuſcunque Regibus Aegypti ſucceſſoribus, vt quoque Ceſares, & Auguſti nominantur Imperatores Romani. C

Aucta fuit ingenti Populo terra Aegypti propter illius fertilitatem, & fœcunditatem ad prolem procreandam, vt refert Plinius lib. 7. cap. 3. Incrementum quoque maximè fecit ex concurſu exterorum à prædicta fertilitate allecti, qui ſingulis quoque menſibus fruges ferebant, & magno prouentu fructus colligebant, vt ex Plinio

A Plinio lib. 18.cap.10. Ac tanta erat in ea Regione fertilitas, vt priſcis temporibus cum fames per tres vices vniuerſum orbem coarctaret, ſola Aegyptus vicinis Populis fruges ſubminiſtrarit: prima, de qua in Geneſ.cap. 12. anno ætatis Abraham ſeptuageſimo ſexto: Altera vero fames facta eſt temporibus Iſaac, vt in Geneſ. cap. 26. Tertia, quæ maxima fuit gubernante Ioſeph Aegyptum, qui cum horrea frumento antea repleuiſſet, refertur in Gen.cap.41. *Omnes Prouinciæ veniebant in Aegyptum, vt emerent eſcas, & malum inopiæ temperarent.* Hinc factum, vt Regnum Aegypti ex tunc extolleretur, inquit Diod. lib 1. Hominum colonias ex vniuerſo orbe illuc aduenisse: etenim ex Pomp. Mela de Situ Orbis habemus, extitiſſe antiquitus in Aegypto Amaſi regnãte viginti millia Vrbium, ex quibus aliquæ tam grandes, vt non aliæ ſimiles, nempe Heliopolis, Memphis, Saijs, Thebæ, & aliæ.

B

Fuerunt in Aegypto Aurifodinæ, ex quibus circa Aethyopiæ confines tanta auri copia extraheretur, vt vix concipi valeat, refert Diodorus vbi ſupra.

Præterea ex ingenti pretio frumenti venditi à Ioſepho nomine Pharaonis, empta deinde fuere omnia Aegypti prædia, quæ poſtea prioribus Dominis reſtituta fuere cum reſponſione quintæ partis dicto Pharaoni.

C Cœpit deinde Dominium Aegyptiorum in vicinos Populos, ex quibus plurimos ad arma colligebat, vt ex Hieremia recenſente exercitum Pharaonis habetur. *Aſcendite equos, & exultate in curribus, & procedant fortes Aethiopia, & Lybies, tenentes ſcutum, & Lydij arripientes, & iacientes ſagittas.* qui numerus, vt refert Strabo lib.17. erat vnius millionis diuerſarum Gentiũ: vnde inquit Deus per Ezechielem cap. 31: *Fili hominis, dic Pharaoni Regi Aegypti, & Populo eius, cui ſimilis factus es in magnitudine?* & cap. 32. *Leoni gentiũ aſſimilatus es, & Draconi, qui eſt in mari.*

Fuit igitur Oſiris Rex, qui prius contra exteros dimi-

caret; & creditur hunc eundem fuiſſe, ac ille Pharao; A
qui Ioſeph gubernante tempore famis, imperauit in
Aegypto; propter quod attribuitur illi inuentio Agri-
culturæ à Diodoro in lib. 1. eo quod miniſtrauerit fru-
mentum eſurientibus Populis.

Rhamſes deinde regnauit in Aegypto, qui inuaſit,
& ſuperauit Phœnices, occupauit Inſulam Cypri, & ſub
Imperio redegit Mœdos, Aſſyrios, & alios Orientis po-
pulos; vnde in Obeliſco, quem in honorem illius con-
ſtruxit Rex Sermneſerteus, leguntur hæc verba apud
App. Marcellinum lib. 17. *Dominus orbis terrarum
Rhameſthes longæuus*; & Germanicus Cæſar, cum
aduenifſet in Vrbem Thebas, iuſſit explanari quaſdam B
eorũ notas, refert Tacitus lib. 2. his verbis: *Iuſſusque è
ſenioribus Sacerdotum patrium ſermonem interpretari, re-
ferebat, habitaſſe quondam ſeptingenta millia ætate mili-
tari: atque eo cum exercitu Regem Rhamſen, Lybia,
Aethiopia, Mædiſque, & Perſis, & Bactriano, ac Scy-
thia potitum, quaſque terras Suri, Armenijque, & con-
tigui Cappadoces colunt, inde Bithynum, hinc Lycium
ad mare Imperio tenuiſſe. Legebantur & indicta genti-
bus tributa, pondus argenti, & auri, numerus armorum,
equorùmque, & dona templis ebur, atque odores, quaſ-
que copias frumenti, & omnium vtenſilium, quæq. natio
penderet, haut minus magnifica, quam nunc vi Parthorũ, C
aut potentia Romana iubentur.*

Veſores obtinuit poſtea Aegypti monarchiam, de
quo Oroſius lib. 1. cap. 14. inquit, *Veſores Rex Aegypti
Meridiem, ac Septentrionem, aut miſcere bello, aut Regno
iungere ſtudens, Scythis bellum indixit.*

Cui Rhamſes ſucceſsit, quem inquit Oroſius vixiſſe
ante Romæ ædificationem quadringentis annis.

Refert Suidas in verbo Thule de alio Aegypti Rege
Thulis nominato, eo quod extenderit Imperium vſque
ad extremam Oceani Inſulam nomine Thulis, in præ-
ſenti Islandia.

Smen-

Smendius,ſiue Simandius inde fuit,qui vſque ad mare Caſpium, ſeu Baruch redegit ditionem ſuam, proximus Seſoſtris anteceſſor,ex Euſebio in Chronic.

Seſoſtris in ſacro textu Seſac appellatus, omnium aliorum Aegypti Regum potentiſſimus, duxit exercitũ in Soriam, de quo lib. 2. Paralipom. cap. 12. dictum. *Anno quinto Regni Roboam aſcendit Seſac Rex Aegypti in Hieruſalem (quia peccauerunt Domino) cum mille ducentis curribus,& ſexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi,quod venerat cum eo ex Aegypto Lybices ſcilicet,& Troglodytę, & Aethiopes.* & idem habetur 3. Regum cap. 14. Hic conquiſiuit Soriam,occupauit Hieruſalem, & templum Salomonis deprædauit, debellans totum Orientem, & Scythiam; tranſiens in Græciam, vt reuerteretur in Aegyptum, ex Herodot. lib. 1. & Clement. Alexandr. in Protreptico, reliquit in qualibet Regione Trophea inciſa his verbis,vt inquit Diodorus lib. 1. *Hanc prouinciam armis ſubegit Rex Regum, & Dominus Dominantium Seſooris.* Demum ſpolijs, & theſauris onuſtus triumphauit in Aegypto, de quo Lucanus ait:

Venit ad occaſum,mundiq; extrema Seſoſtris,
Et Pharios currus Regum ceruicibus egit.

Verum,quia omnia orta occidunt; & Aegyptiorum iniquitas iam completa erat; corruit demum Aegypti Imperium à Cambiſe filio Cyri occupatum, & dirutum, annis 521. ante Redemptoris noſtri ortum, cuius deſtructionem prophetans Ieremias cap. 43. & 44. inquit, *Veniensque percutiet terram Aegypti: quos in mortem, in mortem: & quos in gladium, in gladium, & ſuccendet ignem in delubris Deorum Aegypti, & comburet ea, & captiuos ducet illos: & conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in terra Aegypti, & delubra Deorum Aegypti comburet igni.* & Ezechiel c. 29. *Inter cætera Regna erit humillima, & non eleuabitur vltra ſuper nationes, & imminuã eos, ne imperent gentibus.* Et hæc de Aegyptiorum

rum

rũ potentia,quæ quoniã nulla alia in re hodiè apud nos A
reſplendet,quam in Obeliſcis; ideo de ijs videamus.

De Obeliſcis. Cap. III.

De Nomine. OBELISCI ſunt lapides aſperrimi, in figuram metæ cuiuſdam ſenſim ad proceritatem conſurgentes excelſam: vtque radium imitentur,gracileſcentes pauliſper, ſpecie quadrata,in verticem producti anguſtum, innumeras notas hierogliphicas habent; atque ad iam tum exorientis ſapientiæ initia commonſtranda ex veterum auctoritate adinuentas,vt refert Ammianus Marcellinus. Imitabantur in ijs Aegyptij radios Solis, B quem ipſi adorabant,eidemque etiam illos dicauere: nec non ab ijſdem Solis radijs ſumptum eſt nomen Obeliſcus,diminutiuũ verbi Obeli, quod Veru,ſeu Acum ſignificat, quamuis ſint lapides excelſi, ex Herodot. in Euterp. & Bargæo de Obeliſco. Nec forſan in hoc ſatis diſſimile eſt nomen Guglie ſermone Italico, cum illud ſit forſan deſumptum à verbo Gallici idiomatis Aguglie, quod Acum denotat, quamuis alij credant hoc verbum Guglia proceſſiſſe, quia in Baſi Vaticani Obeliſci aliàs legebatur à rudioribus IVLIVS; at illi corrupto verbo nominauere Guglia, vt refert Mercatus de Obeliſcis cap. 1. C

Materia Præfatorum Lapidum materia nominatur Granitum rubeum, nempe ex mixtione verſicolori,tendente potiſſimum in rubeum colorem,necnon tenaciſſimæ firmitatis: ita vt, niſi difficile, frangi poſsit: nominatur hic lapis communiter à Græcis *Pyropœcilos*, ex Plinio lib. 36. cap. 8. quod idem ſentit, ac verſicolor in rubeum, quamuis ab alijs *Pſaronium*, cum ſit ille ſimilis maculis ſturni, ex Plinio lib. 36. cap. 22. Thebaicus quoque lapis ſic dictus à Thebaide Aegypti prouincia, ſicuti etiam *Syenites* à Siene Ciuitate eiuſdem Thebaidis, apud quam extant adhuc voragines,ex quibus hic lapis

exca-

excauabatur ad Obeliſcos extruendos, ſeu ingētes Columnas elaborandas: & ex hinc per magnam foſſam ducebâtur ad Nilum verſus Elephantinam Ciuitatem, vt refert Herodot. in Euterp. & ex prædicto lapide ſolummodo elaboratos fuiſſe Obeliſcos, patet ex omnibus, quos adhuc videmus diuerſæ etiam magnitudinis ab Aegypto Romam aduectos circiter quinquaginta, vt refert dictus Mercatus cap. 3. Quare autem ex prædicto lapide ſolummodo extructi fuerint Obeliſci? præter illius tenacitatem; videtur illius materia ſatis conueniens ad exprimendam quoque Generationis materiam, in qua exercet Sol propriam virtutem, ſiquidem cum ſit ille lapis compactus ex varijs partibus verſicoloribus, quarum plurimæ in colorem rubeum ad ſimilitudinem elementi ignis; aliæ partes chriſtallini coloris ſicuti aer, & aqua; ceteræ vero aſsimilantur colori terræ: quæ omnia ſimul denotant mixtionem, quæ præcedit generationi; ſicuti quoque ſignificant multas, & varias res, quæ generantur, vt voluit Mercatus cap. 8.

Vnde autem Obeliſcorum forma aſsimiletur radijs ſolaribus? Dicimus prædictos radios, quo magis erga nos extenduntur, eo amplius reſtringantur quaſi Coni figura, ſicuti etiam Obeliſci; ſed quāuis differant, quod Obeliſcus terminet in acumen quadrum, conus autem in formam circularem, ſicuti alterum veru: Dicimus hoc expreſsiſſe Aegyptios, vt Quadra Obeliſcorum forma ſolummodo reſponderet radijs Solis, non autem radijs cæterorum aſtrorum; quoniam Solis curſus continuo per quatuor anni tempora vertitur, nempe in Ver, Aeſtatē, Autumnum, & Hyemem, quod non eſt in cæteris aſtris. Secundo ea ſit ratio, quoniam terrarum orbis illuminatur à Sole in quatuor partes, nempe in Orientem, Occidentem, Septentrionem, & Meridiem; ex ijs expreſsere Aegyptij radios Solis in Obeliſcis forma quadra, vt differrent à radijs cæterorum aſtrorum circularibus: vnde ex Horoapolline lib. 1. Hieroglyphic. 5. *Forma.*

volen-

volentes Aegyptij annum exprimere, Quartum numerum exprimebant. A

Cauſa extructionis. Quare autem Obeliſci ab Aegyptijs fuerint fabrefacti? Dico, cum potiſsimum Aegyptij intenderent futura per iudiciariam aſtrologiam præcognoſcere; vnde & Prophetæ nominabantur ipſorum ſacerdotes, ex Clemen. Alexan. lib. 1. propterea ſcalpendo ipſi prognoſtica in lapidibus magnificentiſsimis, ea myſterioſis figuris diſtinguendo, iuxta materiam, de qua tractabant, nempe ad Imperium ſpectantem, ſcalpebant ea in Obeliſcis Soli dicatis, tanquam Gubernatori, & diſpenſatori omnium viuentium, ijdemque hoc efficiebant, cum præuiderent qualitatem futurorum temporum circa B corporum diſpoſitionem, circa peſtiferam contagionẽ, vt legitur apud Suidam in verbo Ioches, ac etiam confirmatur à Galeno lib. 5. de corpor. medic. & lib. 6. eiusdem; ſic etiam Hieroglyphicæ notæ in baſibus ſphyngium admonebant futura de Nili inundatione, ſicuti de fertilitate, &c. & hæc ſunt, quæ intellexit Plinius lib. 36 cap. 9. continere Obeliſcos inſcriptos rerum naturæ interpretationem. Erigebantur etiam Obeliſci in conſecrationem alicuius viri Illuſtris, ſeu proprij Regis affinis, vt in Obeliſco Semniſertei; ſicut etiam colore Religionis in honorem Solis exprimebant Poteſtatem Imperij, Victorias conſequutas, Magnitudinem tributorum, & cætera, vnde gloriam reportarent: Non C defuere tamen, qui faſtum reſpuentes, & vanam gloriã, dicarunt etiam illos Soli, abſque vllis Hieroglyphicis caracteribus.

Differebant inter ſe Obeliſci Magnitudine, quod proueniebat ex facultatibus eorundem auctoris Principis, aut Priuati, quod ille eſſet; ſeu ex temporum varietate, quod ſic ſeruaretur.

Mitres. De eorundem Obeliſcorum Inuentoribus; refert Plinius lib. 36. cap. 8. *Primus omnium id inſtituit Mitres, qui in Solis vrbe*, nempe Heliopoli, *regnabat ſomnio*

A *ſomnio iuſſus,& hoc ipſum inſcriptum eſt in eo*, quamuis ab Euſebio in Chronico nõ appelletur Mitres, ſed Mephres,ſeu Meſphres,cũ conſtet de corruptione diuerſorũ exẽplarium ex Ioſepho lib. 1.contra Appion.Euſeb.in Chronic. & alijs. Quod autem ſcribit Plinius de prædicto ſomnio, fuit hoc figmentum, vt Obeliſcorum inuentio, tanquam quid Diuinum eſſet auctoritatis apud poſteros, ſicuti plurimis dein Regibus vſque ad exterminium Cambyſis id fuit exemplar in aliorum ſimilium extructionem. Ab inuentione autem prædictorum Obeliſcorum vſque in præſens tempus tranſierunt circiter 3200. anni ex Mercato cap. 12.

Poſt Mitrem,qui Obeliſcos inuenit, vt inquit Plinius lib. 36. cap. 8. *Sochis quatuor numero quadragenum octonum cubitorum longitudine. Ramiſes autem is, quo regnante Ilium captum eſt,quadraginta cubitorum*. & hunc Ramiſem fuiſſe filium,& ſucceſſorem potentiæ Sochis indubitatum apud Ioſephum, & alios: Et extruxit hic Ramiſes alios quinque Obeliſcos, ex Plinio dicto cap. 8. & 9. lib. 36. quorum quatuor non amplius quadraginta cubitorum, quintum verò tantæ altitudinis, vt nec à præcedentibus, nec à ſubſequentibus Regibus ſimilis fuerit vnquam erectus: *In hoc opere*, inquit idem Plinius c. 9. *elaboraſſe xx. hominum milia; & ipſe Rex cum eſſet illum ſubrecturus in Thebis Ciuitate prope Nilum,vereretur que, ne machinę ponderi non ſufficerent, quo maius periculum curæ artificum denunciaret, filium ſuum adalligauit cacumini, vt ſalus eius apud molientes prodeſſet lapidi*: Hunc eundem Obeliſcum, refert Diodorus lib. 3. fuiſſe adnumeratum inter ſeptem mundi mirabilia; ac vt refert Conſtantius Magni Conſtãtini filius in inſcriptione,quam poſuit, & adhuc viſitur in baſi prædicti Obeliſci,his verbis: *Et quod nulla tulit tellus,nec viderat ætas*. Hic Obeliſcus ille eſt, quem fel. record. Sixtus Quintus Pont. Max. erutum ex ruderibus Circi Maximi erexit ante Lateranenſem

Sochis,& Ramiſes.

Baſilicam, vt ſupra illum extolleret ſalutiferum Crucis A
ſignum, & noſtræ Religionis tropheum.

Seſoſtris Seſoſtris Aegypti Rex, qui extitit Regnante Salomone, vt habetur 3. Regum cap. 11. his verbis: *Voluit autem Salomon interficere Ieroboam, qui ſurrexit, & aufugit in Aegyptum ad Seſac Regem Aegypti, & fuit in Aegypto vſque ad mortem Salomonis*. Fuit ſiquidem Seſac idem, qui Seſoſtris, vt ex præcipuis litteris, quæ reperiuntur in vtriſque verbis, vt etiã à Diodoro Seoosſis, & à Plinio Seſoſis, & Seſochis nominatur: Hic Rex Seſoſtris poſt ingentes victorias, vt diximus in præcedẽti Capitulo De Monarchia Aegyptiorũ, reuerſus in Aegyptum inter illuſtria, & mirabilia deſtinauit, & cœpit B
ſimul iungere mare Rubeum, & Mediterraneum, vt ex Ariſt. Meteororum lib. 1. Præterea ſcribit Diodorus lib. 1. Ab hoc eodem Seſoſtre duos fuiſſe extructos Obeliſcos, vtrũque altitudinis centum viginti cubitorum, de quibus alterum refert Plinius lib. 36. cap. 9. in fine, fuiſſe Romam aduectum ab Auguſto, & in Cãpo Martio erectum: & ab Vrbe Heliopoli ante exportatum voluit Diodorus; nec non idem ſcribit, feciſſe Seſoſtrem in prædictis inſcribi ipſius potentiam, cum tot conſequutis victorijs ſuperbus deueniſſet, quamuis velit Plinius fuiſſe in illis ſcriptam Aegyptiorum philoſophiam. C

Nuncoreus filius Seſoſtris, poſtquam à libidinibus ſobrius deuenit, & continens; obtulit plurima dona tẽplis diuerſis, & præſertim Heliopoli obtulit Soli duos Obeliſcos excelſæ magnitudinis, quos extrui fecit abſque vlla Hieroglyphicorum characterum ſculptura, vt hic Romæ ex ijs duobus alterum in Vaticano videmus à Caio Imperatore Romam aduectum: Quare autem fuerit abſque notis hieroglyphicis extructum? Credimus, quoniam ſcientiæ, ad quæ Hieroglyphica inſeruiebant, iam fuerant diminutæ. Altitudo prædictorum Obeliſcorum Nũcorei, vt refertur ab Herodoto, Diodoro, & Plinio erat centum cubitorum, quamuis hodie conſtet

non

A non eiuſdem eſſe magnitudinis, quem habemus in Vaticano, ſed hunc fuiſſe diminutum ſexdecim cubitis: vnde Plinius de hoc ipſo inquit, *Ex omnibus vnus fractus eſt in molitione*. & hunc forſan tempore Nuncorei, quando ipſe fortè illum erigere fecit, non autem tempore Caij, vt ex verbis, quæ ſubſequitur Plinius. *quem fecerat Seſoſtridis filius Nuncoreus.*

Annis ducentum poſt Nuncoreum elapſis, regnauit in Aegypto Smarres, qui ab Euſeb. in Chronic. Merres Aethiops nominatur, vixit tempore Manaſſis annis 690. ante Chriſti Natiuitatem, ſcribit de prædicto Plinius dicto cap. 9. his verbis: *Sunt & alij duo Obeli-* *Smarres.*
B *ſci, vnus à Smarre poſitus, alter ab Eraphio ſine notis quadragenum octonum cubitorum:* non legitur apud auctores, vbi illum erexerit Smarres, Romam autem ambos aduectos, & in Mauſoleo Auguſti collocatos, quorum vnus dicti Smarris ille eſt, qui modo ante Eccleſiã Sanctæ Mariæ Maioris viſitur, cum ſit abſque notis, nec non eiuſdem menſuræ cubitorum quadraginta octo.

Regnauit deinde Nectabis, ſeu Nechao in Aegypto *Nectabis* ante Chriſti aduentum annis ſexcentum & duodecim: Hic circa confinia Babyloniæ vicit, & occidit Ioſiam Regem Iudæ, reduxitque totam Iudæam tribus menſibus ſub ditione ſua, & cum perueniſſet Hieruſalem, pri-
C uauit Imperio Ioacham, in quod ſucceſſerat poſt mortẽ Ioſiæ patris, refert Herodot. in Euterp. & pluries in ſacro textu, Regum lib. 4. cap. 23. Paralipom. lib. 2. cap. 35. Eſdr. lib. 3. cap. 1. Ierem. cap. 46. Reuerſus poſt victoriam Nectabis in Aegyptum iuxta morem Seſoſtris, & & aliorum extruxit Obeliſcos in memoriam Victoriæ. Plinius dicto lib. 36. cap. 9. inquit, *Alexandriæ ſtatuit vnum octoginta cubitorum Ptolemæus Philadelphus, quem exciderat Nectabis Rex, purum, maiusque opus fuit in deuehendo, ſtatuendoque, quam in excidendo:* erexit dictum Obeliſcum Ptolemæus Alexandriæ trecentum viginti quinque annis poſt mortem Nectabis, vt

voluit Mercatus cap. 17. A

Aphries. Aphries, ſeu Ephrees nepos dicti Nectabis regnauit in Aegypto ante Chriſtum natum annis quingentis nonagintaquinque, & ſeptimo Regni ſuo anno capta eſt Hieruſalem à Nabucdonoſor, qui captiuos in Babyloniam duxit Iudæos; ex ijs tamen plurimi in Aegyptum fugerunt, protegente illos Ephree contra Dei præceptum, & propterea minatus eſt Deus flagella non ſolum fugitiuis, verum & ipſi Regi Ephree, ex Ierem. cap. 44. his verbis: *Ecce ego tradam Pharaonem Ephree Regem Aegypti in manu inimicorum eius, & in manu quærentium animam illius, ſicut tradidi Sedeciam Regem Iudæ in manu Nabucdonoſori Regis Babylonis inimici ſui, & quærentis animam eius.* etenim dictus Ephrees trigeſimo Imperii ſui anno proditoriè occiſus fuit ab Amaſi exercitus ſui Duce, qui in Imperium ſucceſsit, ex Herodoto in Euterp. & Diodor. lib. 1. Erexit dictus Ephrees Obeliſcum ſimilem alteri Smarris cubitorum quadraginta octo, abſque hieroglyphicis notis, & hic vnus ex iis reputatur, iam in Mauſoleo Auguſti erectis, vt apud Plinium dicto cap. 9. à quo per errorem dictus Rex non Ephrees, ſed Eraphius nominetur. B

Samniſerteus. Fuit Samniſerteus Rex, qui ab Herodoto in Euterp. Pſammenitus; hic filius Amaſis, & poſtremus in Aegypto regnauit; ſed cum paulo poſt obitum Amaſis aduenerit Cambyſes ad deſtruendam Aegyptum, ſupponendum ex hoc, nec Obeliſcos, nec aliud quippiam inſigne potuiſſe perfici per Samneſerteum, ſed quod viuente adhuc patre Amaſe in ſenectute extrema Samniſerteus extrui fecerit Obeliſcum, quem Auguſtus dein Romã adduxit, & in Circo Maximo collocauit, vt ex Plinio dicto cap. 9. his verbis: *Is autem Obeliſcus, quem Diuus Auguſtus in Circo Magno ſtatuit, exciſus eſt à Rege Samneſerteo, quo regnante Pythagoras in Aegypto fuit, centum viginti quinque pedum, & dodrantis, præter baſim eiuſdem lapidis: is vero, qui eſt in Campo* C

Martio

Martio nouem pedibus minor à Seſoſtride; inſcripti ambo rerum naturæ interpretationem Aegyptiorum opera philoſophia continent. Fuit hic annus quingenteſimus vigeſimus primus ante Redemptoris noſtri aduentum. Quamuis deſueuiſſent præcedētibus ſeculis inſcribere Obeliſcos hieroglyphicis notis, vt diximus. Voluit tamen hic Rex iterum apponere illas in Obeliſcis quoniã cum illius pater Amaſis ignobili eſſet genere natus, ex Herodot. in Euterp. ſibi perſuaſit ipſe Samniſerteus Rex nobilitatem aſſumere, demonſtrando propriam originē à Rhamſe celeberrimo Aegypti Rege; & propterea Obeliſcum Soli dicauit nomine dicti Rhamſis, attributis illi in conſecratione titulis, & prærogatiuis, ijſdemq. hieroglyphicis notis exaratis.

Appianus Marcellinus lib. 17. refert partem explicationis hieroglyphicarum notarum in prædicto Obeliſco Samniſertei, & inquit eam trãſumpſiſſe ex libro Hermaphionis, qui forſan illam à Sacerdotibus Aegyptijs receperat, ſeu quòd vixerat ille Hermaphio tempore, quo prædictæ notæ ſcribebantur; & eandē notarum explicationem, necnon earundem declarationem refert Mercatus dicto tractatu de Obeliſcis cap. 19 & ſeq.

Diruti à Cambyſe Obeliſci.

Erectis in Aegypto prædictis Obeliſcis, vt diximus, Cambyſes Perſarum Rex in Aegyptum tranſiens ſeptimo Imperij ſui anno, nempe quingenteſimo vigeſimo-primo ante Chriſtum natum, totum illud Regnum deuaſtauit, vt ſæpius vaticinauerant Ieremias cap. 43. 44. & 46. Ezechiel cap. 29. 30. & 31. & ſeq. necnon etiam Iſaias cap. 19. & 20. his verbis: *Tradam Aegyptum in manu Dominorum crudelium, & Rex fortis dominabitur eorum.* ex cuius euerſione diruti ſunt Obeliſci, quod demonſtratur iam ante prænunciatum à Propheta Ieremia cap. 43. *Conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in terra Aegypti, & delubra Deorum Aegyptiorum.* Nec ambigendum, quin ſtatuæ domus Solis eſſent Obeliſci, qui repræſentabant radios Solis, & erigebantur in loco

eiuſdem

eiuſdem Templi aperto. Scribit Strabo lib. 17. de hac A
euerſione Obeliſcorum Heliopoli in Aegypto patrata, per Cambyſem, quorum duo ab igne ſatis combuſti Romam aduecti fuerunt: eoſdem Obeliſcos dirutos refert vidiſſe Thebis Ammianus Marcellinus lib. 17. Plinius vero lib. 36. cap. 9. inquit, quod Cambyſes cum Thebas expugnaret obſtupefactus magnitudine molis à Rami ſe extructæ, iuſſit ignem extingui, ne illũ incendio abſumeretur, quamuis nullam vrbis miſerationem habuiſſet.

Mortuo Cambyſe perſeuerarunt in Aegypto ſpatio centum nonaginta quinque annorum bella, & ſeditiones vſque ad Alexandrum Macedonem, qui ſubacto Dario vltimo Perſarum Rege obtinuit omnia à Dario B
poſſeſſa, ſicuti & Aegyptum, vbi Alexandriam à proprio nomine extruxit, trecentum viginti octo annis ante Chriſtum natum, quæ poſtea Macedonum fuit Regia vſque ad Auguſtum, qui Aegyptum in ditionem Romanorum redegit. Inter Macedones tertius fuit Ptolemæus Philadelphus, qui inter egregios illius animi ſenſus, Bibliothecam inſignem collegit ex auctoribus omnibus, qui illa ætate poterant inueniri, inter quos, vt & ſacram Scripturam haberet liberaliſſimè erga Hebræos ſe præbuit; quæ tunc primum ab Hebræo in Græcum idioma per Septuaginta duos Interpretes fuit traducta; duobus ſeptuaginta annis ante Chriſti natiuitatem: C
Idem Ptolemæus pariter erexit dirutos à Cambyſe Obeliſcos; & illũ Regis Nectabis Alexandriæ in templo Arſinois vxoris ſuæ collocauit, Plinius dicto cap. 9.

Romanis autem in Aegyptum ingreſſis ex omnibus ab illis Regibus geſtis, Obeliſcos ſolummodo ſunt æmulati; illoſque Romam (vt inquit Plinius dicto cap. 9 Sueton. in Claudio, & Ammianus lib. 17.) per mare aduehendo ſupra naues ſatis planas, quarum duæ ſimul catenis compactæ ducebant vnumquemque Obeliſcum per flumina Nili, & Tiberis; in mari vero inſeruiebant aliæ Naues, quæ altiores, & profundiores eſſent, vt refert Ammia-

Ammianus dicto lib. 17. quod Nauis, qua Conſtantius vexit Romam Obeliſcum Lateranenſem, fuerit ita grandis, vt nec antea, nec poſtea viſa fuerit ſimilis in Nilo, nec in Tiberi trecentorum remorum, quæ per Nilum vehebatur exuberante aqua menſibus Iulij, & Auguſti.

Auguſtus igitur primus fuit ex Romanis Imperatoribus, qui Romam duos ex maioribus Aegypti Obeliſcos aduexit à Ciuitate Heliopoli anno vigeſimo ſecundo ante Chriſti ortum, quorum vnus Semneſertei in Circo Maximo erectus, & Seſoſtris alter ab eodem Auguſto in Campo Martio poſitus, ac vtrumque illorum idem Auguſtus Soli conſecrauit; ſicuti etiam Circus, in quo primus fuit poſitus, ſymbolum erat Mundi, qui à Sole circundatur: & quamuis locus in Campo Martio, vbi alter Obeliſcus Seſoſtris fuit collocatus, non eſſet Soli dicatus; nihilominus ad Solis mirandum vſum ibi accomodatus extitit, vt Solis vmbræ dierum, ac noctium magnitudinem oſtenderent: Quale opus tamen ſuo tēpore defeciſſe refert Plin. lib. 36. cap. 10.

Caius Imperator in Circo Vaticano à ſe extructo, cum vellet ibi Obeliſcum apponere, aduexit Romã poſt Chriſtum natum anno quadrageſimo primo vnum ex duobus Obeliſcis à Nuncoreo elaboratis, quamuis ante fractus fuiſſet, vt diximus, & refert Plinius cap. 11. lib. 36. eumque conſecrauit Auguſto, & Tiberio parentibus, & in Imperio prædeceſſoribus, vt legitur in inſcriptione per ipſum Caium ibi appoſita.

Poſt Caij Imperium aduecti Romam fuere quadraginta quatuor Obeliſci diuerſæ magnitudinis, notis hieroglyphicis fere omnes inciſi, ac in varijs Vrbis partibus collocati, & ij à diuerſis aduecti, quorum ignoratur nomen, ex quibus duo in Mauſoleo Auguſti erecti ab Imperatoribus ſubſequutis, refert P. Victor de Regionibus Vrbis, & alter in Hortis Saluſtij, inquit Ammianus Marcellinus lib. 17. his verbis: *Sequutaque ætates alios tranſlu-*

tranſtulerunt, quorum vnus in Vaticano, alter in Hor- A
tis Saluſtij, duo in Auguſti monumento erecti ſunt.
Quamuis ſatis probabile ſit, hos duos in Auguſti Mauſoleo prope Tiberim à Claudio aduectos Romam, ibidemque vnus ſit erectus, & ab eodē Claudio alter erectus in Saluſtij Hortis, refert Mercatus cap. 27. & 28. ac etiam ex prædictis quadraginta duobus Obeliſcis, creditur etiam fuiſſe illos, qui in Circo Floræ, & in Circo Caracallæ fuere, inquit Mercatus cap. 29.

Magnus Conſtantinus Thebis aduexit Alexandriam Obeliſcum, quem Rex Ramiſes extruxerat; cum decreuiſſet illum Conſtantinopoli erigere in Circo, quem ibi extruxerat, ſed morte præuentus. Conſtantinus re- B
manſit in portu Alexandriæ dictus Obeliſcus, donec Conſtantius filius ſequuta diuiſione inter fratres, plurimis elapſis annis, illorumque morte ſequuta, ac Tyrannis debellatis, cum dictus Conſtantius Romam adueniſſet, ibidemque triumphaſſet, ad augendam ſibi gloriam, Alexandria Romam aduexit Obeliſcum, quem ibi pater Conſtantinus reliquerat, & in Circo Maximo eūdem magna pompa collocauit; de cuius erectione maximè dubitarunt artifices, vt refert Ammianus Marcell. lib. 17. Theodoſius Imperator deinde in Circum Cōſtantinopolit. ex Aegypto alium Obeliſcum aduexit, ibidemque repoſuit, ſicut Magnus Conſtantinus iam C
deſtinauerat, vt refert Mercatus cap. 34.

A Gothis ſecundo confracti

Erectis Romæ Obeliſcis, vt vidimus, iterum illi diruti fuere, & hoc non caſu ſeu fortuito incendio, vel terrarum motu, ſed data opera. Credidere aliqui hoc à Summis Pontificibus Chriſtianis zelo Religionis peractum, qui deſtruentes Circos cum omnibus ſuis ornamentis, euerterint etiam Obeliſcos, ſicuti a Sanctis Patribus reprehenduntur ſpectacula Circenſia, & Equeſtria, quæ in Circo repræſentabantur, vt ex Sancto Cypriano, & Tertull. in lib. de Spectaculis, & Prudentius, vt

vt penitus tales ludi tollerentur, hortatur Honorium, *Tu mores miſerorum hominum probibeto litari.* quod exequutus eſt Honorius, quamuis Arcadius & Honorius permiſerint ſolum, quæ in Circo & Theatris agebantur, *Ne nimia triſtitia in Populo generaretur.* affirmat Theodoretus cap. 26. lib. 5. Deinde in Concilio Conſtantinopolitano generali anno 681. Can. 66. omnia ſpectaculorum genera diebus feſtis fuerunt prohibita. Demum Romæ propter eiuſdem Vrbis vaſtationem & deſolationem penitus remanſerunt abolita ſpectacula: etenim ſpatio annorum quinquaginta ſeptem Roma Orbis dominatrix ter violenter capta, & direpta fuit à Barbaris; Primum à Genſerico Rege Gothorum, anno Chriſti 412. Secundò Valentiniano mortuo anno 456. capta iterum, & crudelius direpta à Rege Vvandalorum, qui ſecum adduxerunt in Aphricam Eudoxiam Imperatricem Valentiniani viduam, vna cum immenſo populo captiuo: & duodecim elapſis annis. Tertiò, direpta à Ricimero Sueuo, qui Valentiniani duxerat aliàs exercitum; Reſpirauit nihilominus deinde Roma ſub Theodorico Gotho, à quo etiam reſtaurata fuere ſpectacula, & alia inſigniora ædificia, vt Caſſiodor. lib. 3. in epiſt. ad Fauſtum Præpoſitum.

At verò poſtquam Iuſtinianus Imperator dein Vrbē à Gothorum dominio recuperauit, à Totila eorundem Gothorum Rege, quartò crudeliter bis capta, & penitus deſolata remanſit anno 547. vt omnibus habitatoribus vacua remāſerit, refert id Procopius lib. 3. de Bello Gothorum, & de hac eadem deſolatione Leonardus Aretinus ſic ſcribit. *Itaque inſurgens Totila mirabili crudelitate mœnia Romæ pluribus in locis ad ſolum euertit: fuit autem illa, quæ euerſa eſt tertia pars totius ambitus murorum; Capitolium deinde incendit; circa Forum, & Suburram, & viam Sacram omnia conflagrarunt: Fu-*

C *ma-*

mabat Quirinalis, Mons Auentinus flammam incen A
dijs euomebat: Fragor ruentium domorum vbique audie-
batur. Ex tunc de ſpectaculis, ſeu alijs Pompis Vrbis non amplius penitus actum: ſiquidem anno 589. eandẽ etiam Longobardi obſederunt, quamuis tunc non fuerit capta: fuit nihilominus deinde bis à Saracenis direpta, nempe anno 829. item anno 845. & ſic varijs ſeditionibus depreſſa remanſit vſque ad Caroli Magni Imperatoris aduentum.

Hinc clarè conſtat Gothos, & Barbaras alias nationes in tam longa Vrbis vaſtatione, ipſas, non autem Summos Pontifices deuaſtaſſe Obeliſcos in Circis incluſos. Præterea nec omnes Obeliſci erant intra B
Circos, ſed ex ijs plerique in Campo Martio, in Mauſoleo Auguſti, & Hortis Saluſtij, ac in alijs Vrbis partibus reperiebantur erecti; & ille Vaticani Obeliſcus, quem ex omnibus vnicum adhuc integrum videmus; ante alios omnes à Pontificibus fuiſſet confractus, quando hoc illi egiſſent, vt tollerentur ſpectacula; cum hic in Circo Vaticano eſſet erectus.

A Sixto V. P.M. erecti ſecundo.

Poſt dictam Obeliſcorum à Gothis deuaſtationem plurimi ex Summis Romanis Pontificibus ſibi in animum induxere velle prædictos Obeliſcos erigere; nempe Nicolaus Quintus, Paulus Secundus, Iulius Secun- C
dus, Paulus Tertius, & Gregorius XIII. ſed vel morte præuenti, ſeu bellis, aut alijs detenti impedimentis, vt refert Mercatus cap 35. ſuperſederunt, donec fel. recor dat. Sixtus Quintus anno 1585. Pontificatus primo, ardenti veræ Religionis zelo, quos bis Aegyptij, & priſci Romani falſis eorũ Dijs ante dicauerant; & proptereaiuſto Dei iudicio à Perſis ſub Cambyſe in Aegypto, & à Gothis ſub Totila hic Romæ fuerant proſtrati; hos eoſdem dictus Summus Pontifex vero Deo ante inſigniora Vrbis templa iuſſit erigi, vt ſupra illos ſalutiferum Crucis ſignum, tamquam proſtratæ Idololatriæ

trophæum, extolleretur, ſicuti iam pridem Iſaias vaticinatus fuerat. *Eleuabitur ſignum in Gentibus.*

Deſtinauit Summus Pontifex Architectum Dominicum Fontanam, qui miniſterio ſeptingentarũ operarũ vſus artificio Camilli Agrippæ cum machinis ab equis deductis mirabili inuentione mathematica priſcis temporibus ignota, erexit Obeliſcum Vaticanum, quamuis apud Plinium legamus ad erectionem Obeliſci Regis Ramiſis, hodie in Laterano, viginti hominum milia elaboraſſe.

Erecti Obeliſci fuerunt quoque exorciſmis expurgati, nec non ab Epiſcopo ſolemni pompa, & hominum concurſu Sanctiſſimæ Cruci conſecrati, ac demum ſupra illos Crux elata.

Et hæc de Aegyptiorum potentia, & maximè in Obeliſcis dicta ſufficiant, quibus conſequens eſt videre de eorundem Idololatria, & ſuperſtitionibus.

De Origine Idololatrię Aegyptiacæ. Cap. IIII.

LACTANTIVS Firmianus Inſtitut. diuinarum lib. 2. De orig. erroris cap. 14. refert Deum poſt perditum Diluuio humanum genus, elegiſſe ad multitudinem reparandam Noëm, qui corruptis omnibus, ſingulare iuſtitiæ ſupererat exemplum. Ille egreſſus ex Arca, terram ſtudioſè coluit, atque vineam ſua manu ſeuit, vnde arguuntur, qui authorem Vini Liberum putant. Ille enim non modo Liberum, ſed & Saturnũ multis anteceſſit ætatibus, qua ex vinea cum primum fructum cœpiſſet, bibit vſque ad ebrietatem, iacuitq. nudus. Quod cum vidiſſet vnus ex filijs, cui nomen Cham, non texit patris nuditatem, ſed egreſſus etiam

fratribus indicauit: At illi ſumpto pallio intrauerunt A
auerſis vultibus, patremque texerunt. Quæ cum facta
recognouiſſet pater, expulit filium; At ille profugus
in Arabiam iuit, ibiq conſedit, eaq. Gens à nomine ſuo
Chanaam dicta eſt, & poſteri eius Chananei: Qui
primi Deum ignorarunt, quorum princeps, & condi-
tor cultum Dei à patre non accepit, maledictus ab eo, &
ignorantiam diuinitatis poſteris reliquit. Deinde Men-
ſter filius Cham, & alij ab eo propagati: primi, qui Ae-
gyptũ occuparunt, cæleſtia ſuſpicere, atque adorare cœ-
perunt; & quia neque domicilijs tegebantur propter
aeris qualitatem curſus ſyderum, & defectus notauerũt,
factũq. eſt, vt dum ea ſæpè curioſius intuerentur, adora- B
uerint. Poſtea portentificas Animalium figuras, quas
colerent, commenti ſunt, quibuſdam prodigijs inducti.
S. Ioannes Damaſcenus de Hæreſibus inquit, quod
Seruch Idololatriam primus inuenit. Cum enim om-
nes ritum, quem tum probauerant, ſuperſtitione qua-
dam ad humaniorem cultum deducere communi con-
ſenſu conſtituiſſent; mos ſimulacrorum hominum ge-
neri ponendorum ortum habuit.

Deinde erexere ſimulacra hominibus quoque cele-
brioribus, vel potentioribus propter beneficia, ob adu-
lationem, & alias cauſas, prout infra in ſecunda parte
dicemus. C

Habuere Aegyptij inter ipſorum Deorum monſtra
in veneratione cæleſtia ſigna, ſed potiſſimum Solem,
quem Oſiridem appellarunt, & Lunam Iſidem. Hinc
Theodoretus ſermon. 3. de Dijs & Angelis inquit, *At-
que vt teſtis eſt Siculus Diodorus, omnium mortalium
primi Aegyptij Solem, Lunamque Deorum nomine appel-
lantes Solem quidem Oſirim, Lunam verò Iſim eſſe di-
xerunt*: hinc Ieremias cap. 43. & ſequenti, ait: *Et conte-
ret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in Aegypto*. & iterum:
Sacrificemus Reginæ Cæli, & libemus ei libamina. hinc

Suetonius

Suetonius in triumpho, quem Auguſtus de Antonio, & Cleopatra Romæ habuit, præcedere fecit imaginem Solis, & Lunæ. Et de prædictis Aegyptijs conqueritur propterea Apoſt. ad Romanos cap. 1. dicens: *Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinē imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentum: propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum.*

De Aegyptiorum ſuperſtitione. Cap. V.

AD antiquiſſima Aegyptiorum rudera, ac temporis iniuria ſemiſepultas monumentorum parietinas, pauci ex Antiquarijs aſpirare, quod ego ſciam, ſunt auſi: nunc ex magna ſatis meſſe, colligam ſpicilegium aliquod huiuſmodi figurarum, quarum penes me aliquas detineo: Nihil enim ita abſonum infingendis vſpiam fuit, quod non æquarent, vel etiam exſuperarent monſtroſæ Imagines Aegypti, quibus ex antiquitate pepercit tempus edax rerum, etenim vt inquit Ariſt. lib. 12. Metaph. cap. 4. in fine. *De Dijs & vniuerſa natura, multa ad perſuaſionem multitudinis, & legum opportunitatem fuiſſe inuenta: nam præter ſubſtantias, quas Deos arbitrabantur, inuenerunt etiam formas hominum, & aliorum animalium, & ſimilium, vt ea venerentur.* Colebant enim Beſtias ferè omnes, quas portentorum mater Aegyptus alebat, in ijs & ſerpentes, & dracunculos. Hæc enim ſacra (vt ipſi dicebant) animalia eo ſtudio venerabantur, vt cum admiratione diceret Cicero 1. de natura Deorum: *Firmiores apud Aegyptios opiniones eſſe de beſtijs quibuſdam, quā apud Romanos de ſanctiſſimis Tēplis, & ſimulacris Deorū*; cui cōſonat illud Iuuen. ſat. 15.

Quis

Quis neſcit Voluſi Bithynice, qualia demens A
Aegyptus portenta colat? & paulò poſt,
Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam.

Ita prorſus, vt ſi quis Canem, Accipitrem, Felem, Ibim, Crocodilum, & alia huiuſmodi violaſſet, capite plecteretur: cuius præcipuum extat teſtimonium Moyſis Exod. cap. 8. in Aegypto ſacrificare detrectantis: *Quod ſi* (inquit) *mactauerimus ea, quę colunt Aegyptij coram eis, lapidibus nos obruent*: & hoc fundamento Ioſephus cõtra Appionem ratiocinatur: *Orbem terrarum, ſi Aegyptiorum ſacra ſuſcepiſſet, breui beſtiarum plenum, inanem hominum futurum*: horum tamen cultus non ſolũ totam Aegyptum, Regioneſque finitimas, verum vniuerſum ferè orbem incredibili ſuperſtitione peruaſerat: B & dum huiuſmodi deliria Arnobius exagitaret, hæc ſcripſit lib. 5. aduerſus Gentes: *Si contemptor aliquis Numinum, & ſacrilegi pectoris immanitate furioſus, intendiſſet animum maledicere Dijs veſtris, auderet in eos quicquam grauius dicere?* Hinc Lactanius lib. 2. cap. 2. *Vos altas mentes, & ad Patrem ſuum cum corporibus ſuis erectas ad inferiora deprimitis, tanquam vos pœniteat, nõ Quadrupedes eſſe natos.*

Aegyptiaca ſuperſtitio, licet per orbem fere vniuerſũ diffuſa, exagitata tamen, & ſapientum contumelijs vexata fuit: Romæ Anno ſiquidem Vrbis DCXCVI. Piſone C & Gabinio Coſs. ex Vrbe huiuſmodi ſacra eiecta ſunt, vt narrat Arnobius lib. 2. aduerſus Gentes, & Tertullianus in Apolog. cap. 6. Anno 700. Fana Iſidis & Serapidis ex S. C. ſolo æquata: & M. Agrippa Aedilis anno 731. extra Pomerium receptas imagines eliminauit, vetuitq. in Vrbe, & ſuburbano intra 500 paſſus conſiſtere, ex Dione lib. 40. 42. 47. & 54. Expulit poſtremo Senatus Tiberio imperante, Tacitus lib. primo Ex inde tamen, tanquam ruptis obicibus in Vrbem, ſuperſtitionum aſylum, nefaria hæc ſacra agmine facto irruperunt adeo

adeo, vt Imperatores Commodus, Caracalla, Al.Seuerus manus dederint ex Lampridio,& Spartiano, ac Tertulliano in Apolog. cap 6.

Hinc diſce Amice lector ex D.Leone ſermone primo in Natali Apoſtolorum Petri, & Pauli; Quod, *Roma, ignorans ſuæ prouectionis auctorem, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus,& magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe Religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem: vnde quantò erat per Diabolum tenacius illigata, tanto per Chriſtum eſt mirabilius abſoluta.*

Laborauit tamen cultus hic Aegyptiacus infamia quadam peculiari, cuius teſtis Auguſtus ex Dione cap. 51. qui Apim adorare noluit, quod ſe Deos,non Boues adorare diceret.

Hæc ſacra ſub Auguſto nondum Romæ recepta; ſed lenocinia, & mollities præter cætera obiectabantur, vt de Paulina Illuſtri Fæmina legimus,quam perditus Amator obtentu Aegyptiacæ Religionis polluit,vt late Ioſeph. lib. 11. cap. 47. antiquitatum; quod & actitatum innuit Iuuen. Satyr. 6.

Iamq. expectatur in hortis,
Aut apud Iſiacæ potius ſacraria Lenæ.

Et Suetonius in Othone inter alia molliciei, & effæminati animi ſigna, refert; quod in linea, religioſaq. veſte, Sacra Iſidis propalam celebraſſet.

Ex prædictis vanis ſuperſtitionibus diſcamus nos Chriſtiani non ſuperbire, ſpernentes verba prudentum, & ſapientum; ſed quod bonum eſt permixtum falſæ doctrinæ tenentes, & approbantes, vt docuit D. Auguſtinus De vnico Baptiſmo contra Petilianum cap. 4. his verbis. *De ipſis Gentibus, Idolorumq. cultoribus multa vtiq. à nobis diuerſitate diſtantibus, nihil aliud nobis demonſtrat Apoſtolus; niſi vitijs quoq; quod paruum eſt corrigamus, vt quod fortè rectum eſt approbemus: nam*

vtiq; Idololatras redarguebat, vbi ait: Qui cognoſcentes A
Deum non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt, & immutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum & ſerpentium: Talia quippe nouimus fuiſſe ſimulacra Aegyptiorũ, vbi inſtituta eſſe Idololatria perhibetur: talem ſcilicet fingentes Deum, qualis non eſt Deus, & non ſicut eum cognouerunt, tradentes hominibus. Et paulò poſt, de illis dicit. *Qui immutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt, & ſeruierunt Creaturæ potius, quam Creatori: quod ergo immutauerunt in mendacium ſuum, culpat, deteſtatur, euertit; quod* B
autem verum in Doctrina; quamuis multis falſitatibus permixta, confuſaq; ſeruarũt; approbat, tenet, & affirmat. Simile etiam habemus ex Origene in Exod. c. 17. homil. 11. ibi: *Vnde & nos ſi fortè aliquando inuenimus aliquid ſapienter à Gentilibus dictum, non continuo cum auctoris nomine ſpernere debemus & dicta, nec pro eo quod legem à Deo datam tenemus, conuenit nos tumere ſuperbia, & ſpernere verba Prudentium, ſed ſicut Apoſtolus dicit. Omnia probantes, quod bonum eſt tenentes.*

Sed quamquam gloriaretur, & triumpharet Diabolus de prædicta Idololatria, & infidelitate, vt Dauid ſapienter cecinerit in pſalmo 28. *ſicut oues in inferno poſiti* C
ſunt, mors depaſcet eos; nihilominus benignitas Saluatoris noſtri aſſumpta humana carne, primo itinere voluit in Aegyptum ſe transferre ad euellendam, & extirpandam radicem, & ſementem Idololatriæ, quam inimicus Diabolus ibidem ſeminauerat; Vt iam pridem Spiritus ſancti lumine vaticinatus fuerat Propheta Iſaias cap. 19. *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem (ſcilicet in vterum Virginis) & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur ſimulacra Aegypti, & cor Aegypti tabeſcet in*

medio

medio eius; quæ prophetia ex Rabano in cap. 24. Eccl. fuit adimpleta, ex quo Ioſeph admonitus ab Angelo fugit in Aegyptum cum Puero Ieſu, & ſanctiſſima Matre eius, & Origenes in diuerſ. Homilia 3. declarans dicta Angelica verba, ait: *Fuge in Aegyptum, propterea, vt deſtruantur manufacta eorum, & confringantur, & pereant Idola ipſorum; propterea, vt Dæmones turbentur, & Regum fabricæ in Idolis deſtruantur, vt fiat in Aduentu Domini fugitiuorum ſeruorum, atque malorum interitus*. Et hoc iter, ita peculiare, propriumque fuit in Aegyptum, vt ad alias Barbaras nationes non tranſierit, ex Diuo Anaſtaſio Sinaita in Exameron. lib. 8. ibi: *Prima omnium Regionum Gentilium terra Nili vidit Deū in carne apud ſe venientem; & nulla Regio Barbarorum alienigenarum in mundo Chriſti faciem vidit in carne, niſi ſola Aegyptus.*

Interitus Idololatriæ in Aegypto non ſolum per Iſaiā fuit prænunciatus, verum quod mirabilius eſt per Hermetem, ſeu Mercurium Triſmegiſtrum Aſclepij cap. 9. ibi: *Futurum tempus eſt, cum appareat Aegyptios incaſſum pia mente Diuinitati ſedulam Religionem ſeruaſſe, & omnis eorum ſancta veneratio in irritum caſura fruſtrabitur*. Deinde in eodem capitulo prædicit tempus, quo Chriſtiana Religio cuncta fallacia figmenta ſubuertet.

Quod autem, vt mirum, eſt aduertendum, quod homo ita ſapiens, qui apertè cognouit ridiculas ſuperſtitiones Aegyptiacas, doleret tamen de earumdem ſubuerſione, quod magno iure S. Auguſtinus reprehendit de Ciuitate lib. 8. cap. 23. ibi: *Hæc vana, deceptoria, pernitioſa, ſacrilega Hermes Aegyptius, quia tempus quo auferrētur, venturum ſciebat, dolebat, ſed tam impudenter dolebat, quam imprudenter ſciebat: Non enim hoc ei reuelauerat Spiritus ſanctus ſicut Prophetis ſanctis; qui hæc præuidentes, cum exultatione dicebant: ſi faciet ho-*

mo Deos, & ecce ipſi non ſunt. Dij; & in alio loco: Erit in die illo, dicit Dominus: Exterminabo nomina ſimulacrorum à terra, & non erit eorum memoria. A

Lætabantur autem Sancti aduenisse Christum, quem venturum prædixerant, qualis Simeon, qualis Anna, qualis Elisabet, quæ etiam conceptum in vtero agnouit, qualis Petrus reuelante Patre dicens: *Tu es Christus Filius Dei viui*; & propterea huic Aegypto maligni ſpiritus tremẽtes indicauerunt futura tempora perditionis ſuæ, qui præſenti in carne Domino dixerunt Matth. 8. *Quid veniſti ante tempus perdere nos?* ſiue quod tardius venturum opinabantur, ſiue quod ante tempus Iudicij, quo æterna damnatione puniendi ſunt cum omnibus etiam hominibus, qui eorum ſocietate detinentur. B

Prædicta Idola Aegypti (quamuis Chriſto in carne) non omnia penitus defecerunt; dein tamen à Chriſtianis Imperatoribus, & à Theodoſio primo potentiſſimum templum Serapidis Alexandriæ in Aegypto toto orbe terrarum celeberrimum, & notiſſimum cum alijs Gentium templis ſubuerſum fuit occaſione turbarum à Gentilibus in Chriſtianos motarum ob detecta ſecreta quędam nefanda eorundem Gentiliũ myſteria, vt refert Ruffinus lib. 26. cap. 22.

Prædixerat illam, & aliorum templorum demolitionem non ſolum Beſſarion Abbas, ſed ab Antonio quoque Ethnico philoſopho, & Mago prænunciatam fuiſſe, auctor eſt Eunapius Sardianus in vita Philoſ. in Aedeſio. inde Gentiles cum in templi iactura erubeſcerent; & quod Chriſtiani illa pronunciaſſent; eorũ tamẽ rurſus prædicare potentiam cœperunt, refert Baronius anno 389. & ibi Spondanus n. 14. & 15. vbi etiam fit mentio de flagitioſis myſterijs, ac fraudibus ab illis peragi ſolitis. vnde Gentiles plurimos, huiuſmodi ſceleribus deprehẽſis, fidem Chriſtianam amplexos eſſe per cunctas Aegy- C

pti.

pti Vrbes, & alia loca: & ibidem etiam Baronius, & Spondanus num. 17. inquiunt, quod Theodoſius, vt ea, quæ aduerſus delubra Gentilium fieri præceperat, ne auaritiæ potius quam pietati adſcriberentur, Deorum imagines iuſſit (vt inquit Socrates) ad pauperes ſubleuandos impendi.

Succeſſu deinde temporum Sole iuſtitiæ iam mundo exorto per ſanctos Apoſtolos, eorumque ſucceſſores Aegypto ad veram Chriſti fidem adducta: multi ex Aegyptijs amore Euangelicæ perfectionis inſtigati, ſe contulerunt ad loca ſtrepitu ſemota cæleſtium contemplationi maximè apta, cuiuſmodi Thebaidos ſolitudo erat, & monaſticæ vitæ ſectatores ea loca elegerunt, vt in quibus tantæ ſuperſtitionis monumenta intuebantur, quæque Dæmonum furijs infeſta erant, ſanctis Chriſtianæ vitæ diſciplinis initiata, in Spiritus ſancti habitaculum mutarentur, refert Baronius dicto anno 389. vbi Spondanus num. 15.

Hæc inquam eadem ipſa loca fuere, in quibus ex crudeli illa, atque formidanda Diocletiani Imperatoris perſequutione, dicti Auguſti decimonono, Marcellini Papæ ſeptimo ſalutis noſtræ 302. teſte Cardinali Baronio, ad viginti millia Chriſtianorum crudelitate inaudita, innumeris alijs in exiliū amandatis, vitam glorioſo fine terminarunt, vt in chronico Alexandrino ca. 1. fol. 19. & ſequen. Quinimo Ignatius Patriarcha, ex prædicta perſequutione cœpta anno 19. Diocletiani propter eiuſdem edictum martyrio coronata fuiſſe fidelium Terræ Coptæ centum quadraginta quatuor millia, ſeptingenta autem in exilium amandata. Vt etiam refertur in dicto Prodromo cap. 2. fol. 24. & ſeq.

A

De Propagatione Idololatriæ Aegyptiorum. Cap. VI.

AEGYPTII expeditiones fecere in Perſiam, in Indiam, & vſque ad extremos terminos Sinarum, vt latè refert P. Athanaſius Kircherius in Prodromo cap. 4. etenim, cum ipſi Aegyptij habuerint commodiſſimos maris Erythrei portus; ex Erythreo vero mari in Aethiopiam, Perſidem & reliquam denique Indiam nō incommodus tractus fuerit; frequentiſſimè nullo non tempore vltro citroque commearunt, teſtatur id celeberrima illa Salomonis ex Aſiongaber maris Rubri portu in Regionem Ophir facta maritima expeditio: Ophir vocem Aegyptiacam eſſe, qua veteres Aegyptij eam Indiam appellabant, quæ continet Malabar, Zeilanum, Auream Cherſoneſum, Samatram, Malucas, Iauas, aliasve vicinas Inſulas auriferas, in quas Rex Hiran claſſem Salomonis ſtatutis temporibus expediuerat; id quod non aurum tantum; ſed & gemmæ, lapides, & ligna pretioſa, Pauones, Simiæ, quæ ex dictis Regionibus, rebus huiuſmodi refertis, afferri ſolebant, teſtatum faciunt. B

Huius Regis Hiran veſtigia frequentius poſtmodum Aegyptios ſequutos, huiuſmodi plagas adijſſe, veriſimile eſt; certe Perſarum Magos, Indorum Brachmanas, vti & cœteros Aſiæ ſapientes omnem philoſophandi rationem, omnes circa Deorum cultum, & ritus, & cæremonias ab Aegyptiis, non aliter quam hoc reciproco commercio accepiſſe; præter quam quod clarè in vita Apollonii docet Philoſtratus; certè dictarum Gentium & mores, & conſuetudines id luculenter indicant; cum in hodiernum diem in India, China, Iapone, Tartaria, quin etiam in ipſa America Solis, Lunæ, Siderum, Terræ, animalium omnis generis cultum, non ſecus; ac in Aegy- C

pto

Apto ab innumerabili tempore vigere intueamur. Oſiridis, & Iſidis ſtatuas, Aphides quoque, Anubes, Canopos, & ſimilia Aegyptiorum monſtra ibi paſſim coli reperias; Pyramides myſticas, & magnificentiſſima templa Geniis ad Aegyptiorum normam erecta; vno verbo Aegyptiacam rerum faciem vbique repefies.

Et de his ſatis; quibus conſequens aliquid ſolummodo de eorum funeribus breuiſſimè deguſtare.

De Aegyptiorum Funeribus. Cap. VII.

NOn erit omninò a noſtro inſtituto alienum aliquid breuiter recenſere de Aegyptiorum funeribus, cum ſæpius viderimus eorumdem Cadauera adhuc ad præſens ſeruata, (quæ Mumiæ nominantur) & præſertim hic Romæ in Domo Nobiliſſimi Domini Petri de Valle, quæ illemet ex illis regionibus huc aduexit.

Aegyptij mortuo eorum Rege dilaniabant veſtes, flentes, & clauſis templis, ac Prætorio ſeptuaginta diebus deturpantes faciem limo, nullum oſtendebant lætitiæ ſignum; Et bis in die multitudo Virorum, ac Mulierum circumibat Ciuitatem, renouando fletum, ac Regis virtutes canendo.

Abſtinebant omninò ab eſu ciborum, qui eſſent co-cti, a vino, & ab omni apparatu menſę ſumptuoſæ, ſicuti à Balneis, Vnguentis, ab Accubitu in lectis, ab actu venereo, ſed ſicuti cuique proprius filius fuiſſet mortuus, per totidem dies flebant.

Refert Diodorus Siculus lib. 2. Hiſtor. idem ferè ſeruatum fuiſſe in morte coniunctorum Conſanguineorum, & affinium.

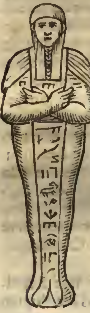
Poſito igitur ſupra feretrum Cadauere ante Sepulcrum, referebant adſtantibus Sacerdotibus, & Populo

omnia

omnia ipſius Defuncti geſta; quod ſi turpia viuens ille A
geſſiſſet, Sepulchri honore priuabatur.

Efferebant deinde Cadauer ad domum artificis, qui ex ligno Formas Cadaueris elaborabat extrinſecus depictas, & poſtquam ex illis vna pretio empta fuerat; Primum ferro adunco extrahebant cerebrum ex naribus cadaueris, repleto odoribus loco cerebri vacuo; acutiſſimo poſtea Aethiopico lapide incidebant illius latera, & ex corpore omnia viſcera extrahebant, lauantes, & abſtergentes diligenter ipſum cadauer vino Phoenicio, replentes illud contuſis odoribus, nempe Myrrha, Caſia, & ſimilibus præter Thus. Et ita apertum illud claudebant traiecto acu.

Deinde ſeptuaginta diebus illud ſale ſeruabant. Ac B
poſtea faſciis biſſinis illud inuoluebant, & Gummi oleo vngebãt. Coniunctiores illud includebant intus Formam illam iam emptam, ibique cuſtodiebatur; vt intra Pyramides reconderetur, quæ oculis adhuc præſtò ſunt extra Cayri Vrbem, ex Herodoto, quod illæ pro ſepulchris inſeruirent, quamuis Nazianzenus, & alii velint, Ioſephum Patriarcham illas fabricari feciſſe in horreorum vſum, quoniam apud ipſos Vox πυρὸν, frumentum denotat.

Hæc, & ſimilia refert Thomas Porchachius in ſuis antiquis funeribus Ta- C
bula Decima, Vndecima, & alibi.

Retineo quoque apud me Icunculas, quæ paſſim è thorace conditorum cadauerum ad nos adducuntur: & quidem hæc imago Infantis pueri inuoluta nimirum faſciis, & compoſitis pedibus, quo ſtatu Deorum ſimulacra apud Aegyptios fingi teſtatur Heliodorus lib. 3. Aethiopicarum; & refert de iis quoque

Pignorius

A Pignorius in ſua Tabula Iſiaca.

Cognitis præfatis de Aegyptiorum hiſtoria, videamus nunc de lingua, caracteribus, hieroglyphicis, & ſcientiis eorundem.

Quod lingua Aegyptiaca antiqua ſimillima eſſet Coptę linguę. Cap. VIII.

LInguam Aegyptiacam antiquam ſimillimam eſſe Linguæ Captæ eſt indubitatum ex P. Athanaſio Kircherio in ſuo Prodromo cap. 5. ſiquidem Coptam ab Vrbe Coptos (quæ Thebaidos eſt caput) originem duxiſſe; vt in dicto Prodromo cap. primo; eamque eſſe germanam antiquæ Aegyptiacæ filiam, non puram, qualis ab initio floreſcentis Aegyptiorum Imperij tempore Patriarcharum vigebat, ſed è varia hominum, linguarumque commixtione, ſtatuſque Aegyptiaci mutatione ſuccedentibus ſæculis corruptam; & quamuis apud Coptitas non ſit mentio de Gentium Deorum nominibus (præter vnum Ptha) neque vnquam Oſiridis, Iſidis, Hori, & ſimilium; Id ſiquidem proceſsiſſe, non quod Coptitæ huiuſmodi nomina ignorarent, ſed quoniam nefas eſſe putabant, cum eſſent ipſi Chriſtiani, Sacras Hiſtorias, in quibus conſcribendis toti erant intenti fabuloſis Gentilium nominibus profanare, in hoc imitantes Hebræos, qui ſilentio etiam huiuſmodi nomina ſupprimebant, tum quia Aegyptijs nunquam licitum erat Hebræis commiſceri, tùm ob Idololatriæ deteſtationem, vt falſi nùminis nomen vel ore proferre crimen exiſtimarent morte piandum.

De

 A

De Affinitate linguę Coptę ſiue Aegyptiacæ cum non nullis aliarum Nationum. Cap. VIIII.

AEGYPTVS vetuſtiſſimis ſęculis, vt refert Herodotus lib. 3. fuit celeberrima Aethiopum Colonia; Aegyptios enim vniuerſorum mortalium primos extitiſſe, ac manifeſtas huius rei demonſtrationes eſſe, multi perhibēt: nā indigenas fuiſſe nō aduenas; ideoq. meritò *Autochthonas* nominatos; quod omniū cōſenſu probatur: magnum tamen fuit inter eos populos de ſapientia, ac eruditione certamen. Amaſis Rex Aegyptiorū per litteras ex Plutarcho in Conuiuio, ſeu ſympoſ. imperauit Regi Aethiopum, vt pronunciaret, quid nam antiquiſſimum ſit, quid maximum, ſapientiſſimum, pulcherrimum, cōmuniſſimum, vtiliſſimum, nocentiſſimum, potentiſſimū, facillimum? Reſpondit Aethiops antiquiſſimum Tempus; maximum mundus; ſapientiſſimum veritas; pulcherrimum Lux; communiſſimum mors; vtiliſſimum Deus; nocentiſſimum Diabolus; potentiſſimum fortuna; facillimum ſuaue. Quas ſolutiones Amaſis partim accepit, partim reiecit: Hinc Aegyptios polluiſſe litteras, illarumque notis vſos fuiſſe ad aperienda animi arcana, clarè videmus. B C

Hi vero litteris bifarijs (vt idem Herod. inquit lib. 2.) *vtuntur, quarū vnas ſacras vocant, populares alteras*. Hiera dicebatur pars illa, quæ ſacra ſignificabat, Dimotica vero, quæ popularia docebat. Plato in Philœbo tribuit Theuto, ſiue Taauto litterarum Aegyptiorum inuentionem. At Diodorus lib. 1. Mercurio acceptam refert. Mercatus autem cap. 11. de Obeliſcis Vrbis, & alii

A alii interpretrantur eundem eſſe Theutum vel Taautum
& Mercurium cum Mercurio illo Triſmegiſto ter maxi-
mo, Aegyptiorũ celeberrimo. Thales dicit fuiſſe Herculẽ
Aegyptium, qui litteras ſuis demonſtrauerit: at Anticli-
des aſſerit Aegyptios à Memnone litteras didiciſſe: alii
vero referũt Iſidẽ Reginam eorum litterarum inuentricẽ
fuiſse. Immo ipſi litteras aliis conſcripſerunt; Hercules
enim Aegyptius Phrygibus litteras dedit, ex Panſa in
Bibliotheca Vaticana.

Porrò autem litteræ Aegyptiacæ ſimiles ſunt in nu-
mero, connexione, & pronunciandi modo litteris He-
bræorum, Caldæorum, & Arabum, & horum quoq. Po-
B pulorum ſcriptioni non diſſimiles, qui in exarandis litte-
ris à manu dextera in ſiniſtram deflectunt; interq. Ae-
gyptios & Hebræos (litterarum ergo) magnum com-
mercium habitum fuiſſe commemorant.

Abraham in Vrbe Heliopoli cum Sacerdotibus Ae-
gyptiis vixit, illosque Aſtrologiã docuit; & è conuerſo
Moyſes (pro vt habemus in Act. Apoſt. cap. 7.) eruditus
eſt omni ſapientia Aegyptiorum.

Ipſi etiam Græci rerum Aegyptiarum amantiſ-
ſimi, eorum diſciplinis exculti fuerunt, vt Plato in Epi-
nomide teſtatur. Pythagoras Heliopolitam habuit
præceptorem, & Solon in eadem Vrbe Heliopoli, Sai, &
C Sebennito diuerſos audiuit Aegyptiorũ Sacerdotes; vt
benè Cauſinus colligit in principio ſui operis ſelectorũ
Symbolorum; Verum dum Coptam linguam Græcæ ſi-
milem exiſtimo, hæc non ita plana proferam, niſi voca-
bula reſpiciamus; cum in nominum, verborumq. con-
ſtructionibus Coptica Græcam linguam vllo pacto ſibi
non vendicet. Quamuis P. Kircherius in ſuo Prodro-
mo cap. 7. dicat veriſimile eſſe linguam Aegyptiacam
in Græcia nouam Coloniam inſtituiſſe, quæ breui in-
gentia incrementa fecerit; adeò vt nec Græcis Aegy-
ptiacam, nec Aegyptiis Græcam adſciſcere eſſet diffici-

le, quod & Triſmegiſti libros pleroſq. ſtylo Græco conſcriptos inſinuare videmus; ſicuti quoq. certum eſt, & linguam Græcam apud Aegyptios in vſu fuiſſe, vt teſtantur complurium Philoſophorum in Aegyptum ſuſceptæ expeditiones, continuumq. litterarum vtrinq. commercium, quod factum non eſſet, niſi communi aliqua lingua, ſicuti Europæi Latina, vſi fuiſſent. Cõfirmant id quoq. variæ Cipporum & Columnarum Græca lingua ab antiquis Regibus factæ inſcriptiones; de quibus Diodorus Siculus lib. 1. cap. 2. ad Baſil. A

De Varietate Characterum apud Aegyptios. B.

Cap. X.

VERVM apud Aegyptios triplex litterarum, ſeu characterum genus fuiſſe vſitatum nouimus. De quibus Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromarum, videlicet *Qui ab Aegyptijs inſtituuntur, primum quidem Aegyptiarum litterarum viam, & rationem addiſcunt*, nempe, quæ tunc temporis toti Aegypto erat communis in litteris vulgari lingua conſcribendis, quæ eadem erat cum lingua Copta. *Secundam autem Sacerdotalem qua vtuntur ij, qui de rebus ſacris ſcribunt*. Hoc eſt, C qui arcana Theologiæ, aut Philoſophiæ ſuæ myſteria arcano quodam modo Characterum è varijs formis, ſimilitudinibuſque rerum naturalium, & artifitialium figuris conſignabant, cuiuſmodi minutum illum characterum, quem Mummiis, Canopis, Iſiacis Statuis, & in Bembina tabula appictum videmus, & vocare ſolent Characterem Hieroglyphicum currentem, eo quod ea, quæ ob artis defectum pingere nequirent, minutiori Charactere, & ad ſcribendum aptiori exprimebant abſque cuiuſ-

dam.

A dam Alphabeti figuris. *Vltimam autem ſcripturæ ſpeciem, ideſt ſacram, quæ inſculpitur; cuius vna eſt, quæ res per conſimiles Characteres exprimit, altera verò ſymbolica, ideſt per ſigna ſignificans, videlicet per imitationem, alia verò ſcribitur per quædam Aenigmata, nempè qui Solem volunt ſcribere, faciunt circulum; Lunã autem figuram Lunæ Cornuum formam præferentem.*

Difficilem hanc antiquitatum Aegyptiarum, ſacrorumque Myſteriorum ſub hieroglyphicis diſciplinis latentium, à nemine huc vſque tentatam inueſtigationem, Idiomatis quoq. Aegyptiaci antiqui, quod Coptum vocamus, reſtaurationem, ſuppeditauit nobis hæc omnia
B R.P. Athanaſius Kircherius è ſocietate Ieſu totius orbis admiratione; ſiquidem in ſumma rerum humanarum inconſtantia, & viciſſitudine nihil difficilius eſt, ac arduum magis, quam earum, quas vetuſtas temporum paulatim ab hominum memoria longè remotas ità abdidit, vt omnem intellectus lucem effugere videantur, deſcribere narrationem; etenim vbi multæ tenebræ, ibi multus error contingere ſolet.

C

De ſcientijs, quas Aegyptij inuenerunt, & propagauerunt Cap. XI.

ALTERI Regioni à priſcis ſcriptoribus non eſt attributa inuentio tot artium, & ſcientiarum ita nobilium, ſicuti Aegypto, & in hoc maximè opitulabatur qualitas ſitus. *Arithmetica* primum inuenta fuit occaſione magni commercii, quod exercebant Aegyptii; ſimili cauſa etiam attribuitur Phœnicibus inuentio illius à Strabone lib. 17. *Geometriam* iidem inuenerunt, ex

Diodoro lib. 1. & Strabone allegato, quia prædia Aegypti certo anni tempore Nilus inundabat; vnde termini illius terræ transferebantur, & cum ex hoc litigia inter Aegyptios orirentur, neceſſaria fuit continua exercitatio menſurationis, ac etiam inde perfecta cognitio Geometriæ. *Ad Aſtrologiam* acquirendam conferebat etiam natura Regionis, quoniam propter aeris qualitatem, quia domiciliis non tegebantur, curſus ſyderum, & defectus notauerunt, maximè dum ea ſæpè venerantes curioſius atq. liberius intuebantur, vt inquit Firmianus Diuin. inſtit. lib. 2. cap. 14. & ex hoc Aſtrologi peritiſſimi deuenere. A

Ex ijs perſpicaciores facti, conſiderantes res naturales, apprehenderunt Medicinam, cuius inuentor (ſcribit Mercurius Triſmegiſtus) fuit Aſclepius, ſeû (vt proferunt Græci hoc nomen) extitit Aeſculapius Auus Aſclepij, quem introducit Triſmegiſtus in Dialogo de hoc nomine: Poſt verò (res naturales declinando in ſuperſtitiones) immerſere ſe in magicas artes, vt in ſacro textu Exod. cap. 7. & 8. B

Poſt cognitionem rerum naturalium ex vniuerſalibus ſcientijs redegerunt ad methodum perfectam *Philoſophiam* naturalem, ex qua potuerunt agnoſcere ſupernaturalia, *nempè Metaphyſicam*, quæ à Mercurio habuit initium, qui primus de maieſtate Dei diſputauit Diodor. lib. 1. & hic Mercurius Auus fuit Triſmegiſti, vt ipſe met refert in Dialogo Aſclepius: vltimam verò ſcientiarum inuentionem habuit Triſmegiſtus, cuius libri numero quadraginta duo ab Aegyptijs ſacerdotibus inter precioſiora, & ſacraria templorum habebantur; & iuxta cuiuſq. applicationem illos quilibet apprehendebat, vt refert Clemens Alexandrin. Stromatum lib. 6. Hinc à Græcis ille Triſmegiſtus nominatus propter veram de Deo cognitionem, refert Suidas in verbo Hermes, adeo vt de Ethnicis Philoſophis non alius, vt ille perueniret C

A ad cognitionem ſanctisſimæ Trinitatis. Referunt Lactantius Diuini inſtitut.lib. 1. cap. 6. & S. Auguſt.de ciuitat.Dei lib. 8. cap. 33. Vixit dictus Triſmegiſtus circa tempora Moyſis; ex Euſebio in chron. & ex iis patet floruiſse in Aegypto Philoſophiam quingentis annis, antequam illam apprehenderent Græci, vt voluit Plato in Timæo.

Moralis Philoſophia inuentio tribuitur quoq. Aegyptiis à Dionyſio Afro de ſitu orbis. Is loquitur de Nilo his verſibus:

Hunc babitant iuxta ſapientum corda virorum,
Diſpoſuere vias, qui vitæ mente potenti.

B Quod etiam affirmat Ariſtoteles lib. 7. Politic. cap. 10. Aegyptios leges habuiſse ſatis ante Græcos, & refert Strabo lib. 17. Reges Aegypti ordinaſse perfectè inter ſe *Politicum regimen:* quoniam Aegyptiaca multitudo in tres partes diuidebatur, in quarum prima erant Sacerdotes, in Secunda, Artifices & agrorum cultores, in Tertia Milites.

Inter Sacerdotes continebantur omnes Nobiles, qui ſolum officia, & gradus dignitatis exercebant, ſicuti quoque ſcientias, de quibus fuerant inuentores, tractabant; hinc ſegregati manebant à cæteris duabus Reipublicæ partibus, liberi ab omni tributo, vt in Geneſi C cap. 47. Habebant in omnibus inſignioribus Aegypti Ciuitatibus Collegia penes templa, vbi inhabitabant, qui in illis miniſtrabant, quiq. alios docebant ſcientias, ſeu illas apprehendebant: nec aditus patebat illas addiſcendi, niſi ſacerdotum filijs, ſub ſilentii ſigillo, ne ſcientiæ ad plebem diuulgarentur; vnde recondita hieroglyphica dimanauere, de quibus inferius: nec minus inter ſacerdotes adſcribebantur, niſi qui ad Imperij ſucceſſionem erant ordinàti, & qui inter ſcientias, & nobilitatem eſſent inſigniores, vt voluit Clemens Alexandrinus Stromat. lib. 1. ſimiliter omnes, qui gradum, ſeu

digni-

dignitates penes Regem obtinebant non eligebantur, A
niſi à Sacerdotibus,vt propterea maximè incumberent in apprehenſionem,ſeu ampliationem ipſarum ſcientiarum, quarum allecti plurimi è Philoſophis ex Orbis partibus in Aegyptum tranſierunt, ex quibus ante Troiæ bellum Orpheus Thracius, Linus Thebanus, Muſæus Athenienſis,Melampodes Argiuus,vbi apprehenderunt Theologiam illam Sacerdotalem: ſequuti idem pariter poſtea ſunt Homerus,Heſiodus,Cuneus, Licurgus, Solon, & Thales Mileſius, ſicuti quoque Pythagoras, Zamolſis: Ita & Plato tredecim annis ibidem moratus eſt,vt de iis omnibus referunt Clemens Alexandrinus, Diodorus Siculus, Diogenes Laertius de Vitis Philo B
ſophorum.

Ex cognitione naturalium ſcientiarum peruenerunt Aegyptii ad ſupernaturalia, & quamuis ex hoc ad Idololatriam fuerint delapſi, adorando Lunam,& Solem: ex Ierem.cap.43.& 44: nihilominus aliqui ex iis etiam naturali lumine cognouerunt verum & vnicum Deum, qui aliis præcelleret; de quo ſatis clarè loquitur Triſmegiſtus in Aſclepio: diuidentes ſiquidem Deorum numerum inter Intelligibiles,& Senſibiles; In intelligibili parte vnicum Deum poſuerunt, cui attribuitur forma totius regiminis in Vniuerſo; nec iſti ſummo Deo nomen aliquod diffinitè eſt attributum, quia cum ſit vnus, C
& totus,non poteſt vnico nomine comprehendi. Inter Senſibiles verò Deos adſcripſere Solem, & Lunam, & alios, de quibus infra.

Et quoniam in Aegypto inter eorum ſacras ſcientias maximè ſtudebant Aſtrologiæ,& Magiæ, vt per has futura præuidēdo,ac faciendo ſupra humanū vſum,appellarentur ipſorū Sacerdotes Prophetæ,& ſummus Sacerdos Archipropheta;At Iſaias perfectius eorū ruinam, & deſtructionem annuntiat,quæ iam proxima erat; & improbans incertitudinem talium ſcientiarum cap. 19. in-
quit.

A quit: *vbi nunc ſunt ſapientes tui? annuntient, & indicent*, & ſubdit idem Iſaias, quomodo Aegyptus deciperetur à ſapientibus, & principibus ſuis ibi: *ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt conſilium inſipiens: ſtulti facti ſunt Principes Taneos, emarcuerunt Principes Memphеos, deceperunt Aegyptum angulum Populorum eius. Dominus miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius, & vomens.*

De Symbolis, & Hieroglyphicis B Aegyptiorum. Cap. XII.

SYMBOLVM apud Antiquos aliquando ſumitur pro ſigno bellico, ſeu Teſſera, quæ in bello dabatur militibus, per quam Amici ab inimicis diſcernebantur; Ac etiam dari fuit ſolita eiſdem militibus, quando erat tempus incipiendi Bellum, inuadendi Inimicum, ſeu præcipuum aliquod aliud aggrediendi; & ſic Plutarchus in vita Romuli nominauit ſignum, quod Romulus dedit Romanis, quando aggredi, & rapere deberent Sabinas ijs verbis, *Erat autem Symbolum, aggrediendæ rei opportunitatem adeſſe, cum aſſurgens purpuram in ſinu*
C *contraheret, ac rurſus contractam explicaret.*

Voluere Latini, quod ſic definiretur. Symbolum eſt nota alicuius myſterii ſignificatrix, cuius natura eſt ducendi animum noſtrum, interiecta quadam ſimilitudine, ad intelligentiam rerum ſatis diſtantium ab iis, quę ſenſui exterius afferuntur; eiuſq. proprietas eſt, remanere abſconditum ſub velo reconditorum dictorum, vel ſub vmbra metaphoricarum figurarum. Exiſtimantes Aegyptii, quod decens non eſſet, vt maieſtas ſacrarum rerum pateret Plebi, & hominibus rudioribus: Hinc Plutarchus De Iſide & Oſiride, ſic ait *Pythagoras*

autem

autem maximè, vt apparet, in admiratione habitus, admiratusque Sacerdotes iſtos; imitatus eſt rationem eorum res notis quibuſdam, & per ambages proponendi, ſuaſque ſententias inuolucris texit. A

Non ſolùm Legiſlatores, & Inſtitutores nouarum Religionum non abſtinuerunt ab ænigmatibus & metaphoris reconditis; verum magnus Moyſes, & cæteri Prophetæ, & ipſe met Redemptor noſter Deus ad noſtram ſalutem iiſdem ſæpius vſi fuere: Hinc Iulius Firmicus Maternus ad Lollianum in vltima parte; *Cælari & abſcōdi plurimis tegumentis natura Diuinitatis ab initio voluit, ne omnibus facilis eſſet acceſſus, neue, vt cunctis patefacta maieſtatis ſuæ origine panderetur:* Et proptereà Pythagorici ſequuti Doctrinam eorumdem magiſtri in Aegypto apprehenſam, & poſt ipſos Platonici talia documenta recondita dare erant ſoliti. & D. Dionyſius Areopagita de Cæleſti Hierarchia cap. 2. refert negari non poſſe, quod obſcurę ſimilitudines plurimum non excitent mentem noſtram, quodq. ad Cælum eam non extollant, quas ipſe Sacra Symbola nominauit. B

De Symbolis autem, quæ verbis exprimebantur, non ſolum Aegyptij verùm & Hebræi, & Caldæi, iis vtebantur, vt in libris Moyſis, Salomonis, & Prophetarum, quorum multa ſimilitudinem Prouerbiorum habent: C
Hinc Pythagoras ad æmulationem Zoroaſtris exhibere volens Diſcipulis ſuis, quomodo humana anima poſſet ſe diſponere ad volandum in Cælum, vnde iam deſcenderat, dixit, quod anima noſtra ſit alata, & quando alæ cadunt, ipſa in corpus repente ruit; ſed cum iterum alæ creuerint, ipſa in Cælum, & ad Deos tranſuolat, vt ex Platone in Phedro; & ex tali Symbolo nobis indicatur quod, quando alæ Virtutum cadunt ex anima, ipſa in profundum vitiorum illico ruit, & in res ſenſibus obiectas ſe immergens tota efficitur corporea, & terreſtris; At cum denuo creuerint alæ virtutum, nempe ſe alie-

nando

A nando à Vitiis, & peccatis; iterum virtutes viriliter ac ſanctè amplectitur, per quas ad Cælum erigitur.

Et ad prædicti Zoroaſtris ſymbolū alludere volens D. Auguſtinus in expoſitione pſalmi 138. concione prima *ſi ſumpſero pennas meas diluculo*, inquit, *Quas pennas vult aſſumere, niſi duas Alas, duo præcepta Charitatis, in quibus tota lex pendet & prophetæ?* Et ſæpius in Scripturis ſacris fit mentio de Alis Dei; nam in Pſalmo 16. *Sub vmbra alarum tuarum protege me.* & in Pſalmo 35. *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt*: & Moyſes in Cantico Deutoron. 32. *Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum, atq. portauit in humeris ſuis*: & Do-
B minus noſter ad Ciuitatem Hieruſalem Matth. 23. ait: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Vnde cum hæc Scripturis ſacris habeamus, quod in Diuina Natura alæ exiſtant, ac etiam quod noſtra anima creata ſit ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, conſequens quoque eſt, quod anima noſtra creata ſit alata, vt ſimilitudo reſpondeat ſuo prothotypo.

Hinc eſt, quod ad prædictum ſymbolum alludentes antiqui Inſtitutores Aegyptiacæ Theologiæ, in ipſorum ſymbolicis figuris exprimere fuere ſoliti varias imagines humana facie, & corpore inſtar volucrum, & aliorum a-
C latorum. Quæ hic exprimi curaui, deſumpta ex Tabula hieroglyphica Cardinalis Bembi, & ſucceſſiuè Sereniſſimi Ducis Mantuæ, ac ego quoque ex his metallo ſcalptis ſeruo in meo Muſæo.

A

Quas Imagines quamuis antiqui Philoſophi Aegyptiaci formauerint ad ſignificanda ſuprema myſteria ſupra indicata; nihilominus inſenſati, & ſtulti populi Aegyptiaci tractu temporis has imagines, & alia multa deteſtanda monſtra adorauere, vt diximus ſupra. B

Reſtat quoque indicare, quod ſigna, ſeu teſſeræ ſolitæ erant dari Militibus, vt amici ab inimicis dignoſcerentur, & hæc ſymbola nominabantur; Ita quoque quoniam multi pſeudoprophetæ, & falſi apoſtoli inſurgebāt, falſam doctrinam prædicantes, ad hoc inſtitutum fuit Credo, quod Symbolum nominatur, vt illi agnoſcerentur, an veri, vel falſi eſſent. Ita Ruffinus Aquileienſis, ex Commentario in ſymbolum. C

Solebant Antiqui, & præcipuè Aegyptij exprimere etiam ſua ſymbola Imaginibus, & figuris, ſuoſque ſenſus exprimebant ſub occulta ſignificatione, vel proprietate illorum, & in hoc conueniebant Aegyptij cum Hebræis: Hinc Clemens Alexandrinus Stromatum lib. 5. cap. 3. ait: *Quod attinet ad occultationem ſunt Hebraicis ſimilia.*

A *ſimilia Aegyptiorum ænigmata*. Aegyptij aliquando formarunt oculos,& aures ex pretioſa materia, ſuiſque falſis Dijs illa conſecrabant,volētes ex hoc innuere, quod omnia Deus videt,& audit: Leo apud ipſos ſymbolum erat fortitudinis: Bos Terræ, & Agriculturæ: Equus,animi generoſi,virtutis,& libertatis: Sphinx, habens totum corpus leonis, & faciem hominis, corporis firmitatem, & ingenium ſimul denotabat: In Homine exprimebatur Ingenium,Prudentia,Ars,Induſtria: Accipiter cum ſit igneus,& habeat vires occidendi, denotat Solem: Iuſtitia exprimebatur ſimulacris Iudicum abſque manibus; & eorundem Iudicum Principis, oculis in ter-
B ram demiſſis; refert Plutarchus de Iſide,& Oſiride, ibi: *Thebis ſimulacra fuerunt dedicata Iudicum manibus carentium, & Princeps Iudicum oculos in terram deiectos habens, quo innuebatur Iuſtitiam donis,& alloquijs non eſſe obnoxiam:* Regem, vel Deum ſignificabant depicto ſceptro, & ſupernè oculo, ſceptro quidem hominis poteſtatem,oculo prouidentiam innuentes.

Habuere propria ſymbola non ſolum Aegyptij, Syrij, Græci, Romani; verum primi quoque Chriſtiani, qui exprimendo Pauonem mundi vanitatem denotabant: Obedientiam,& Pacem exprimebant Columbæ imagine portantis ramum Oliuæ: In denotanda auiditate vi-
C liſſimarum rerum mundi, pingebant Coruum: Pro ſymbolo Reſurrectionis exprimebant Phœnicem, & ſimilia.

Hieroglyphica, quibus vtebantur Aegyptij, non ſunt alia, quam Sacræ notæ. Goropius Hieroglyphicorum lib. 2. *Nihil eſt aliud Hieroglyphicum, quam rei Sacræ Symbolum materiæ cuipiam inciſum:* Hinc patet, quod non omnia Symbola ſint Hieroglyphica, ſed ſacra tantummodo: Huiuſmodi Hieroglyphicis Aegyptij Sacerdotes indicabāt myſteria ſuæ occultæ Theologiæ, quoniam aliter ſcribebant res ſacras à rebus Popularibus:

Herodotus lib.2. ait: *Aegyptij litteris biſarÿs vtuntur,*
quarum vnas ſacras vocant, Populares alteras. Hiero. A
glyphica ſolum ſacerdotibus erant nota, & de illis pri.
uatim proprios filios inſtruebant. Diodorus Siculus re-
rum antiquarum lib. 3. parte 2. cap. primo. *Quod Aegyp*
tij litteris vtantur proprÿs; has quidem vulgo diſcunt
omnes; Has verò quas ſacras appellant, ſoli ſacerdotes
norunt à parentibus eorum arcanè acceptas.

Quis autem fuerit primus inuentor Hierogliphyca-
rum litterarum, non ſatis conſtat, quamuis ab Aethio-
pibus harum ſumpſiſſe formam Aegyptios voluit Dio-
dorus Siculus Rerum antiquarum lib. 3.cap. 1. ibi. *Sed*
de Aethiopum litteris, quas Aegyptii ſacras vocant, ne
quid de priſcis rebus omittatur, dicendum; ſunt Ae- B
thiopum litteræ variis animantibus, extremitatibusque
hominum, atq. inſtrumentis, ſed præcipuè Artificum per-
ſimiles; non enim ſyllabarum compoſitione, aut litteris
verba earum exprimunt; ſed imaginum forma, earum ſi-
gnificatione vſu memoriæ hominum tradita: ſcribunt qui-
dem Accipitrem, Crocodilum, Serpentem, Hominis ocu-
lum, manum, faciem, & cætera huiuſmodi: Accipiter rē
denotat citò factam; quoniam hæc aliarum fermè omnium
Auis ſit velociſſima; Transfertur hæc notio ad domeſti-
cas res, quæ velociter fiant: Crocodilus malum ſignificat:
Oculus Iuſtitiæ ſeruator, & totius corporis interpretatur
cuſtos; Reliquarum corporis partium, dextera manus C
digitis exſpanſis liberalitatem deſignat: ſiniſtra verò
compreſſis tenacitatem, atq. auaritiam: Eodem modo cæ-
terarum corporis partium figura, atque inſtrumenta cer-
tum aliquid notabant. Quæ memoria hominum longo
vſu, ac meditatione obſeruata, è veſtigio quid ea expri-
merent internoſcebant. Corn Tacitus: Annal. lib 11. dixit
fuiſſe primos Aegyptios, qui per figuras animalium ex-
primerent ſenſus mentis. Marſilius Ficinus in Platonis
Comment. cap. 20. voluit quod Zoroaſtres, & eiuſdem

Sa-

Sacerdotes habuerint præcipuam formam ſcribendi A litteras Characteribus ſignorum cæleſtium, ac ſtellarum, quæ Mercurius Triſmegiſtus ſequutus ipſe quoque litteras figuris animalium, & plantarum expreſſit, ne vulgo innoteſcerent myſteria recondita Theologiæ. Ammianus Marcellinus lib. 17. diſſerens de ſignificatu litterarum Aegyptiorum inquit. *Non enim, vt nunc litterarum numerus præſtitutus, & facilis exprimit, quicquid humana mens excipere poteſt; ità Priſci quoque ſcriptitarunt Aegyptii; ſed ſingulæ litteræ ſingulis nominibus ſeruiebant, & verbis non nunquam ſignificabant integros ſenſus: Cuius rei ſcientiæ in ijs interim ſit duobus exemplum. Per Vulturem naturæ vocabulum pandunt, quia mares nullos poſſe inter has aliter inueniri rationes* B *memorant Phyſicæ. Perque ſpeciem Apis mella conficientis, indicant Regem: Moderatori cum iucunditate aculeos quoque innaſci debere, his ſignis oſtendentes; & ſimilia plurima.*

Porphyrius pariter tractans de figuris Aegyptiacis, vt refert Euſebius Cæſarienſis De præparatione Euág. lib. 3. cap 4. *Scarebæum Animal rerum Diuinarum indocti abominabantur, quod Aegyptij ſummopere venerantur, Animatam Solis effigiem eſſe putantes: Scarabæus autem omnis virilem ſexum habet, & ſpermate in ſtercus* C *incluſo, pila deinde confectà, pedibus inuoluitur; veluti Sol in Cælo; & menſem Lunarē expectat. Sic de Ariete, de Crocodilo, De Vulture, cæteriſq. animalibus philoſofantur; ita ex ſapientia, & religione ad cultum animalium peruenerunt.*

Et hæc de Symbolis & Hieroglyphicis Aegyptiorum delibaſſe ſufficiat; quod attinet ad neceſſitatem, & vtilitatem noſtri tractatus ſubſequens eſt; vt mox dicamus de pluribus eorundem Dijs.

De

A

De Iſide, & Oſiride, ſeù Serapide. Cap. XIII.

REFERT Plutarchus in tractatu de Iſide, & Oſiride, hos mutuo impulſos amore, antequam aluo Rheæ Matris exirent, in tenebris corpora miſcuiſſe. Item Oſirim Regno inito ſtatim Aegyptios inopi, & belluina victus ratione ſoluiſſe, cum & fruges ijs oſtenderet, B & leges poneret, & Deorum cultum præciperet: Poſt. modum vniuerſam obiiſſe terram, homineſque manſuetos redegiſſe minimo armorum vſu, cum pleroſque perſuadendo, & docendo adhibitis Carminibus, & Muſica alliceret; creditum eſt; Eumdemque eſſe cum Libero Patre; Vbi cum Iſis quoque litteras docuiſſet; vterque Diuinos honores meruit: Tandem a Typhone fratre clam occiſus Oſiris; & ab Iſide diù quæſitus eſt; Demum apud Phialam iuxta Syenem laceratus repertus eſt; Curauitque Iſis ſepeliendum in Abato Inſula; nec niſi Sacerdotes; eoſq. Mitratos certis diebus eò accedere voluit. Sed cum apparuiſſet deinde Aegyptijs Bos C quidam, Oſirim putauerunt, adoraueruntque, vt Deum, & vocauerunt Apin, ideſt Bouem eorum lingua; & poſtea dictus Serapis.

Nulli Numini magis, quam Iſidi conuenire Scientiã, & Cognitionem voluit Plutarchus: Grçca enim Vox Iſis eſt à ſcientia demanans; & huius Deæ inimicus Typhon à faſtu (qui Typhos Græcè dicitur) nomen habet; quod inſcitia, & erroribus inflatus diſcerpat, aboleatq. ſacram doctrinam, quam Dea colligit; componit, traditque Diuinitatis comparendæ initiatis.

Ale-

bag. 46
cap. 13

IN·ÆDIBVS·EMIN·
DÑI·CARD·VEROSPII

IN MVSEO AVCTRIS EX ÆRE

A Alexander ab Alexandro lib. 6. cap. 2. ſcribit, quod Apis Bouis nomen apud Aegyptios pro Deo colebatur alio nomine Serapis; Corpore erat niger, candida fronte, in tergo alba nota inſignis. Reſponſa autem illum dare non vt reliqua oracula ſolitus, ſed ſi manu oblatum pabulum ſumpſiſſet è conſulentibus, ſecundos euentus, atque omnia proſpera decernebat: ſi vero abnueret, omnia ſiniſtra portendebat; Ideo cum a Germanico Cæſare pabulum oblatum renuiſſet, funeſtum omen, & indubiam necem, quæ poſtea ſequuta eſt, pronunciauit.

Euſebius Cæſarien. lib. de Præparatione Euang. poſt Diodorum Siculum inquit, fuiſſe primos Aegyptios,

B omnium motum, ordinemque cæleſtium Corporum admiratos, & Solem, & Lunam Deos putaſſe; ac Solem quidem Oſirim, Lunam Iſim nuncupaſſe, a proprietate quadam inditis ipſis nominibus: Multioculus enim Oſiris dici poteſt; Radijs enim ſuis quaſi multos rebus immittat oculos, quibus omnia perſpicit, vt inquit Poeta.

Sol, qui Terrarum flammis opera omnia luſtras.

Iſim verò dicere poſſumus Latinè, Lunæ hoc nomine indito, quoniã ſempiterna, priſcaq. ſit; cui idcirco Cornua depingunt, vel quia cum minor eſt, Cornuta videatur, vel quod Bos ei apud Aegyptios ſit dedicatus.

Volunt alii, Serapidem fuiſſe Apim Regem Argiuorũ

C ex D. *Auguſtino De Ciuitate Dei* lib. 18. cap. 5. vbi. *His temporibus Rex Argiuorum Apis nauibus tranſuectus in Aegyptum, cum ibi mortuus fuiſſet, factus eſt Serapis omnium maximus Aegyptiorum Deus: Hominis autem huius cur non Apis eſſet poſt mortem, ſed Serapis appellatus ſit, facillimam rationem Varro reddidit: Quia enim Area, in qua mortuus ponitur, quod omnes iam Sarcophagon vocant: & ibi eum venerari ſepultum cœperunt priusquam Templum eius esſet extructum: velut Soroſapis, vel Sorapis primo, deinde vna littera, vt fieri aſſolet, commotata Serapis dictus eſt*; Arn. Pontacus Epiſcop.

Va-

Vaſatenſis in ſuis notis ad Euſebij Chron. inquit, quod Serapis dicatur ab *Apis* & voce Hebraica *Sor*, quæ Bouem ſignificat, vt Serapis idem ſit, quod Bos Apis; de etymologia vide etiam, quæ refert Corn. à Lapide in Geneſi. 41. ad finem. De hoc eodem Serapi, ſeu Oſiri inquit Tertull. aduerſus Marcionem lib. 1. cap. 13. *ſic & Oſiris quod ſemper ſepelitur, & in viuido quæritur, & cum gaudio inuenitur; reciprocarum frugum, & viuidorum elementorum, & recidiui anni fidem argumentantur:* cuius figuram Oſiridis in Sarcophago hic ſupra effigiaui, vt in ædibus Eminentiſs. D.D. mei Cardinalis Veroſpij. A

Ac vero Iulius Firmicus Maternus de Myſterijs, & erroribus Prophanarum Religionum cap. 14. ſcribens Conſtantio, & Conſtanti Imperatoribus filiis Magni Conſtantini; hæc inquit, *Diſcite etiam Sacroſancti Imperatores, Venerandum Alexandriæ Numen vnde ſumpſerit exordium. Cum ingrueret areſcentibus frugibus malitioſa fames, Iacobi Religioſi Patriarchæ ſemine procreatus iuuenis Ioſeph, interpretatuſque ſomnium Regis, totum quicquid innuebat, oſtendit: Ioſeph eſt Iacobi filius, qui ob pudicitiam in carcerem miſſus: ereptus poſt interpretationem ſomnij, fuit particeps Regni: nam ſeptem annorum collectis, & ſeruatis frugibus, alterius ſeptennij egeſtatem Diuinæ manus prouidentia mitigauit; Huic poſt mortem Aegyptij patrio gentis ſuæ inſtituto, templa fecerunt: Et vt iuſtam diſpenſationis gratiam poſteritas diſceret, quo Modio eſurientibus, & ementibus frumenta diuiſerat, capiti is ſuperimpoſitus eſt; Nomen etiam, vt ſanctius coleretur, ex primo auctore generis accepit. Nam quia Saræ Pronepos fuerat, ex qua nonagenaria Abraham, indulgentia Dei, ſuſceperat filium, Serapis dictus eſt. Sed hoc inuito Ioſeph accidit, imò mortuo; neque enim ad hoc facinus Religioſus animus, & Deo ſummo dicatus, adduci potuiſſet, vt erroris illecebras* B C

bras, ex nomine ſuo ſuperſtitioſis hominibus ipſe præberet,
A *præſertim cum ſciret, hæc eſſe in Dei ſacroſanctis legibus; ne quis hominum tale aliquid, aut veneraretur, aut coleret. Hic in Aegypto colitur, hic adoratur, huius ſimulachrum Neocorum turba cuſtodit; ſed & in ipſo ſimulacro, ſicut in cæteris, ex aſſiduis ſacrificijs immundi Dæmonum ſpiritus colliguntur.*

Refert Baronius ſuper Annum 389. vbi etiam Spondanus n. 16. quod apud Aegyptios vox Serapis idem erat, ac *Mundi Saluator:* nam ſi hoc erat, non alium quam Ioſeph illos ſignificare voluiſſe, certum redditur. Sanè fertur ab antiquis Serapis oraculum Ioſepho Pa-
B triarcha digniſſimum, a noſtris etiam decantatum, ſic Latinè redditum.

Principio Deus eſt, tum Verbum, his Spiritus vnus.
Congenita hæc tria ſunt, cuncta hæc tendentia in vnũ

Certè non frumentũ tantum, ſed veram Dei cognitionẽ Ioſeph tradidiſſe Aegyptijs, ſatis aſſeritur in Pſal. 104. dũ ait Pharaonẽ: *conſtituiſſe eũ Dñm domus ſuæ, vt erudiret Principes ſicut ſemetipſum,* vt iure dici poſſit eam de ſacroſancta Trinitate ſententiam fuiſſe Ioſephi: Traduntque inſuper à Serapi inuenta eſſe Symbola quædam, quibus ab obſeſſis Dæmones pellerentur, quod Hebræorum ſapientiæ conuenit, vt apud Spondanum d. n. 16.
C Sed quicquid ſit ſuper tanta varietate huius pſeudodeitatis, de qua nil certum conſtat; Habemus ex Ruffino lib. 26. cap. 22. Magnificentiſſimum templum, ingenſq; Serapidis Idolũ, quod factum olim fuit a Seſoſtre Rege per Bryantem artificem ex omnibus generibus metallorum, lignorum, lapidumque pretioſorum commixtione; Socrates lib. 5. cap. 17. Hiſtor. Eccleſ. refert in expurgatione eiuſdem templi Serapidis facta per Theodoſium: primum fuiſſe ibidem repertas figuras Crucis; tractans quoque de Significatu earumdem his verbis: *In Delubro Serapidis iam diruto, & fundamen-*

tis conuulſo, litteræ reperta fuerunt lapidibus inciſæ, quas Hieroglyphicas appellant. Erant formæ inſculptæ, quæ Crucis habebant effigiem. Quas & Chriſtiani, & Gentiles oculis intuentes, vtrique eas ad ſuam ipſorum Religionem accommodarunt: Nam Chriſtiani Crucem Salutaris Chriſti paſſionis ſignum eſſe dixerunt, propriamq. ſuæ Religionis notam cenſuerunt; Gentiles aliquid in ea commune eſſe Chriſto, & Serapidi affirmarunt. Nam effigiem Crucis aliud Gentilibus, Chriſtianis aliud ſignificare: Dum iſti inter ſe de hac re digladiantur; Gentiles quidam ad fidem Chriſtianam conuerſi, qui litteras hieroglyphicas accuratè nouerant, formam Crucis, quid ſibi vellet, interpretantur VITAM FVTVRAM *ſignificare docent; Quod quidem Chriſtiani, vt potè pro ſua Religione maximè faciens, cupidè arripere, & de eo animos efferre cœperunt; Poſtquam per alias litteras hieroglyphicas ſignificatum erat, Serapidis Delubrum tunc dirutum fore, cum Crucis effigies appareret (id enim eſſe Vitam venturam) moltò plures ad Religionem Chriſtianam ſe tranſtulerunt, peccataque confitentes Baptizati ſunt: Hæc de Crucis effigie ipſe equidem accepi.* A B

Hæc eadem quoque referunt Sozomen. lib. 7. Eccl. Hiſt. cap. 15. Suidas in Theodoſio, Nicephorus Calyſtus lib. 12. cap. 26. & Hiſtoriæ etiam tripartitæ lib. 9. cap. 29. C

Cœlius Rhodiginus in ſuis antiquis lectionibus lib. 10. cap. 8. loquens de efficacia, & virtute, quam exiſtimarunt Antiqui habuiſſe Imaginem Crucis, inquit, *Quæ opinio ab Aegyptijs initia duxit, confirmataque vel præcipuè eſt, inter quorum Characteres Crux erat inſignis, vitam, eorum more, futuram ſignificans; proinde figuram eiuſmodi Serapidis pectori inſculpebant,* & hoc idem refert Ruffinus Eccleſ. Hiſt. lib. 2. cap. 29.

Aſtruunt prædictam Hiſtoriam Picturæ, in quibus paſſim hodie videas D. Antonii vetuſtiſſimi Anachore-

tæ penulæ, & manui imponi hanc Crucem ſeù Tau; ſi-
A quidem Aegyptio illi Viro iam notum inter Sacra erat hoc Signum. Quod paritèr Obeliſcis, qui inde Romam vecti ſunt, inſculptum ſæpiſſimè videmus, vti vnicum, & fulgentiſſimum ſalutis ſymbolum: Et forſan hunc Crucis Characterem Aegyptij primùm ſumpſerunt à Moyſe exaltante Serpentem in deſerto, aut ex Virga eiuſdem mirifica, in qua Tetragrammaton Dei nomen forma Crucis inciſum fuiſſe traditur, vt refert Kircherius in ſuo Prodromo.

Hinc nos ſuperius effigiari curauimus non ſolum effigiem Iſidis ex metalli ſimulacro hieroglyphicis characteribus ſcalptam, vt in meo muſæo; ſicuti & Oſiridis
B facie Bouis in Sarcophogo, demum eiuſdem Oſiridis habentis præ manibus ſignũ Crucis, ſeu Tau, vt diximus

De Canopo. Cap. XIV.

C

FVIT Canopus Gubernator Nauis Oſiridis, quæ à Græcis Argo dicta fuit, & ſecundum Aegyptio-

rum fabulas, hæc in honorem Oſiridis translata eſt in A
Cælum inter Stellas. Ita ut hodie nominetur *ARGO
NAVIS* imago ſtellarum, quæ reſplendet propè imaginem Orionis, & Caniculæ, inter quas lucidiſſima
eſt illa, quæ fingitur collocata in Remo, quæ Canopus
nominatur. De qua Plutarchus de Iſide, & Oſiride
ſic ait, ***Imperatorem nominant Oſirim, & Gubernatorem
Canopum, cum quo ſtella idem habeat nomen; Et Nauim, quæ Argo à Græcis dicitur, inter ſydera relatam, in
honorem Nauis Oſiridis non procul ab Orione, & Cane
ferri.*** Et de hac eadem Stella dicit Plinius lib.6. cap 22.
Canopum lucere noctibus, ſidus ingens, & clarum.

Voluerunt alij hunc Canopum fuiſſe Gubernatorem B
Nauis Menelai Imperatoris Græcorum, qui regreſſus
ab expugnatione Troiæ ducens ſecum Helenam à Paride raptam naufragatus ad ripas Aegypti, deſcendit
in paruam Inſulam ad oſtia Nili, vbi mortuus, & ſepultus eſt à Menelao, in cuius honorem iuſſit ibi Vrbem
ædificari ab ipſius nomine Canopum, ſicuti quoque pariter nominatum oſtium illud Nili: De hac Inſula loquitur Tacitus 2. Annal. Cum Germanicus in Aegyptum profectus, vt illas antiquitates inuiſeret, ſic ait.
***Nilo ſubuehebatur; orſus oppido à Canopo: Condidere
id Spartani ob ſepultum illic Rectorem Nauis Cano*** C
pum, qua tempeſtate Menelaus Græciam repetens, diuerſum ad Mare, Terramque Lybiam delatus.

Temporis decurſu à ſuperſtitioſa Aegyptiorum gente fuit iſte Canopus habitus Deus, & poſt Iſidem, &
Oſiridem nulli alteri huiuſmodi honores habiti fuerunt;
eiuſdemque ſepulcro vota appenſa, & in templo illius
erat celebrius Gymnaſium totius Aegypti, in quo hieroglyphicæ litteræ apprehendebantur.

Refertur hiſtoria iſtius Canopi, ſeù illius ſacerdotis
memoranda, & curioſa, propter quam in rudi Plebe
illorum temporum maximè creuit ſuperſtitio circa
prædi-

prædictum Deum Ruffinus Aquileienſis in hiſtoria Ec-
A cleſiaſtica lib 11. ad Euſebium adiuncta cap. 26 his præciſis verbis ait. *Ferunt aliquando Chaldæos ignem Deum ſuum circumferentes, cum omnium prouinciarum Dijs habuiſſe conflictum, quo ſcilicet, qui viciſſet, hic Deus eſſe ab omnibus crederetur. Reliquarum prouinciarum Dij æris, aut auri, argentique, aut ligni, vel lapidis, vel ex quacumque materia conflabant, quæ per ignem procul dubio corrumperentur, ex quo fiebat, vt ignis locis omnibus obtineret; Hæc cum audiſſet Canopi ſacerdos, callidum quiddam excogitauit: Hydriæ fieri ſolent in Aegypti partibus fictiles, vndique crebris, & minutis admodum foraminibus patulæ, quibus turbida aqua deſudans, de-*
B *fæcat, ac purior redditur: Harum ille vnam cera foraminibus obturatis, deſuper etiam varijs coloribus pictam, aqua repletam, ſtatuit vt Deum. Et exciſum veteris ſimulacri, quod Menelai Gubernatoris ferebatur, Caput deſuper poſitum aptauit: Adſunt poſt hæc Chaldæi: itur in conflictum, circa Hydriam ignis accenditur. Cæra, qua foramina fuerant obturata, reſoluitur: Sudante Hydria ignis extinguitur: Sacerdotis fraude Canopus Chaldæorum victor oſtenditur: Vnde ipſum Canopi ſimulacrum, pedibus perexiguis, attracto collo, & quaſi ſuggillato ventre tumido in modum Hydriæ, cum dorſo æqualiter tereti formatur, ex hac perſuaſione, velut Deus Victor*
C *omnium, colebatur.*

Hanc eamdem Hiſtoriam ſimiliter referunt Suidas in verbo Canopus; Gyraldus de Dijs Gentium, Syntagm. 1. & alij, ſed hæc maximè cõteſtantur ex duobus antiquiſſimis ſimulacris hic Romæ Canopũ repræſentantibus è ſilice Aegyptiaco, quorum vnum reperitur in Palatio Farneſiorum, & alterum in Domo, quæ erat Dominorum Iacobi, & Antonij de Boſijs: Vtrumque, ante, & retro repletum eſt Caracteribus Hieroglyphicis, & ſunt in forma Hydriæ, ſupra quam appoſitum eſt

Caput

Caput Canopi eodem modo, quo à Ruffino fit deſcriptio relata; Et maximè eſt mirandum, quod inter prædictos characteres hieroglyphicos ſæpiùs expreſſa eſt varijs modis effigies ſalutiferæ Crucis. A

Hanc eamdem Canopi ignis Victoris repræſentatam Hiſtoriam exactè refert Numiſma expreſſum in Prodomo Patris Athanaſij Kircherij cap. vltimo fol. mihi 227. Vbi idem Canopus ſindone amictus, forma autem tereti intra hydriam poſitus quibuſdam ſignis, figuris, ſeù characteribus circumdatus; necnon quibuſdam lineis à prædicta hydria procedentibus, quibus facilè aqua denotabatur, quæ à foraminibus hydriæ dèſudabat, & ex his patet, quod Aegyptij poſtmodum more ſuo in omne ſuperſtitionis genus præcipites iuxta relatæ hiſtoriæ ſeriem in certa materia dictum numiſma effigiantes inter ſacra ſymbola collocarunt, eoque, phylacterij loco, poſtmodum contra ignis, flammarumque violentiam vſi ſunt. Vnde ego ad maiorem cognitionem hic delineari curaui, tùm ſimulacrum exiſtens in domo Dominorum de Boſijs, ac etiam Numiſma prædictum à Patre Kircherio effigiatum. B C

De

A

De Harpocrate. Cap. XV.

EST mihi figura Harpocratis valde concinna ex antiquiſſimo metallo, quam hic delineatam propono. Ea ſiquidem puerum redimitum repræſentat, qui ad os compreſſum dextero digito ſilentium indicit, innixus trunco arido, & ſpinoſo, de quo Ouidius in Metamorf.

B

Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet.

De quo Apuleius, Martianus libro primo, & alij.

C Hæc ſcribit Plutarchus in lib. Iſidis, & Oſiridis, Genitum fuiſſe poſt interitum Oſiridis ex Iſide, & Helitomeno, imbecillumque natum membris inferioribus; alibi autem idem auctor non puerum fuiſſe (vt fertur) imperfectum, ſed Deum iuuenilis adhuc imperfectæ, & inarticulatæ orationis præſidem, & moderatorem, ex quo digito ori admoto ipſum effigiabant vti ſilentij, & taciturnitatis ſymbolum, refert Gyraldus de Dijs Gentium ſyntagm. primo.

Dicebatur Harpocrates ſilentij Deus; re vera autem Græcus Phyloſophus fuit; cuius eruditio, ac præcepta in id maximè tendebant, vt ſilentium præciperet, &

omnibus

omnibus rebus anteponeret. Hunc ipſum Deum Harpocratem vna cum Oſiride, & Iſide eliminatos Italia; Piſone, & Gabinio Coſs. refert Tertull. in Apologet. A

Quod autem hæc mea figura præter cętera curioſum in ſe continet; eſt illi quoque ſupra caput nota quædam quaſi membri virilis erecti: quod ſymbolum declaratur, quod quæ contraria ſunt pudori, & honeſtati ſeruari debeant ſub ſilentio apud Harpocratem. Hinc Catullus in Gellium epigr. 59.

Gellius audierat Patruum obiurgare ſolere,
Si quis delitias diceret, aut faceret:
Hoc ne ipſi accideret, Patrui perdeſpicit ipſam
Vxorem, & Patruum reddidit Harpocratem. B

Vbi reddere Harpocratem, vt monet Eraſmus in Adagijs, prouerbialiter dictum eſt per ſilentium imponere.

Quamuis alij crediderint, ſed non ego, ſupra caput dicti mei Harpocratis non fuiſse effigiatum membrum prædictum, ſed Ciſtulam quamdam, in qua cognitio de Deo ſeruetur. Plutarch. in lib. de Iſide, & Oſiride inquit. *Hi autem ſunt, qui ſacram de Dijs doctrinam omni a ſuperſtitione, & curioſitate puram in animo ſuo tanquam in Ciſta geſtant, atque continent: fugiuntque atra & vmbroſa: manifeſta autem, & ſplendida de Deo ſcientiam monſtrantia, amplectuntur.* Vnde S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 5. inquit. Quod in omnibus templis, vbi colebatur Oſiris, & Isis, erat ſimulacrum, quod digito labijs impreſso admonere videbatur, vt ſilentium fieret: hoc ſignificare Varro exiſtimans, vt Homines eos fuiſse taceremus. Hinc ait Lactantius lib. 5. cap. 20. Quod fida ſilentia ſacris inſtituta ſint ab hominibus callidis, vt neſciat Populus quid colat. C

Vera autem ſignificatio eius notæ expreſsæ in effigiata figura mei Harpocratis hæc eſt; vt repræſentet frondes arboris Perſicæ, quæ circundant eiuſdem fructū ab Aegyptijs huic Deo dicatæ, quod eius arboris frondes

linguæ,

A linguæ, fructus autem cordi ſint quam ſimillimi: Gyral-
dus in hiſtoria de Dijs Gentium ſyntagmate primo, fol.
mihi 56.

Et propterea quidam Albinus offerens munus huiuſ-
modi fructuum Alciato ſcribit eidem Epigramma per
hæc verba:

Fert folium linguæ, fert poma ſimillima cordi;
Alciate, hinc vitam degere diſce tuam.

Itaque præcipitur ei, qui ſit Oraculum aditurus, vt ſan-
ctè, pièque ſentiat, & modeſtè loquatur.

Hinc Pythagoras diſcipulos ſuos prius tacere, quam
B loqui inſtituerat: oſtendens ex eo, verba prius præme-
ditanda, quam effundenda eſſe; ipſum ſiquidem den-
tium vallum coërceri linguam, indicat: proinde
idem Philoſophus loquaciores adoleſcentes, quinquen
nali vocis exilio cōprimebat, Franciſcus Patrit. Senen.
de inſtit. Reip. n.64. & Socrates admonebat ſuos di-
ſcipulos, vt tria præcipuè in omni vita haberent: In
animo Prudentiam, in vultu Verecundiam, & in lingua
Silentium: At Simonides dicere ſolebat: nunquam
ſe pœnituiſſe ſilentii, ſermonis autem ſæpius. Marc. ſer.
20. et propterea Euripides apud Stobeum titulo 34.
Grande eſt malum ſua nocere ſibimet eloquentia: Os mor-
ſicandum potius, quam hæc proferat.

C Cognito de præfatis Aegyptiorum Dijs, videamus
de pluribus Hieroglyphicis, & aliis huiuſmodi ad rem
noſtram facientibus.

De Sphynge. Cap. XVI.

SPHYNX monſtrum eſt apud Thebas, cuius caput,
& manus puellæ, corpus canis, alæ auis, vox homi-
nis, vngues leonis, cauda draconis ſimilitudinē referebat.
Dicta eſt autem Sphynx à conſtringendo, vel vin-

ciendo, quod prætereuntes ſuis quæſtionibus ita ſtringeret, vt ſe expedire non poſſent: ſcribit Lactantius Thebaidos Interpres, quod ſphynx inſidens ſcopulo viæ imminenti inſolubilia ænigmata tranſeuntibus proponebat, & quotquot ea diſſoluere nō poterāt, vnguibus, & alis interficiebat. Aenigma erat huiuſmodi. Quod nam animal mane Quadrupes, meridie bipes, Veſperi tripes eſſet? Cuius Aenigmatis nodum Oedipus ita diſſoluit, vt Hominem eſſe diceret, qui in infantia manibus, & pedibus repens Quadrupes eſt: Factus vir qui nullo alio, quam pedum adminiculo nititur, Bipes: Ingraueſcentibus annis aſſumpto ſcipione Tripes; ſed hæc fabuloſa. A B

Conſtat ex teſtimonio Alberti Magni, & aliorum Sphyngem animal eſſe ex genere ſimiarum, & Solinus, & Diodorus Siculus inquiunt. Sphynges villoſas, comis, mammis prominentibus dociles ad feritatis obliuionem. Quinimò naturam habere manſuetam pluribus exercitijs, & diſciplinis aptam.

Aegyptij ex Leone, & Virgine Sphynges perficiebant, quales videmus hic Romæ, & a ibi; Ea ſcilicet de cauſa, quod Quintili, & Sextili menſibus, in quorum tutela Leo, & Virgo ſit, exuberet Nilus. Bellonius lib. de Admirabil. Antiq. Rerum præſtant. cap. 2. Ant. Auguſt. numiſm. Dialog. cap. 3. C

Apponebantur præ foribus Templorum, vt docerent Deum, & amandum, & timendum eſſe: Feræ enim, & Hominis imaginem Sphynges gerere; itaque Deum Impijs ferum, Iuſtis humanum eſſe: Plinius lib. 8. cap. 21. Pignorius ſuper tabula Iſiaca pag. mihi 36.

A

De Bouis Capite. Cap. XVII.

B

C REPERITVR in meo muſæo ex antiquo metallo Bouis caput carne nudatum, quod Symbolum Aegyptiorum erat, dum vellent illi laborem occultè demonſtrare ea quippe ratione, quod aratio Boum miniſterio abſoluatur: carnè verò nudatum, quod laborioſi homines plerumque macilenti ſint, ex Hori Apollinis Hieroglyphicis cap. 16.

Eſt quoque penes me aliud Bouis caput ex ære ſimiliter antiquisſimo; at hoc carne circumdatum; quod Apin repræſentaſſe credo ab Aegyptijs pro Deo habitum; Reſponſa autem illum dediſſe, non vt reliqua oracula ſolitum, ſed ſi manu oblatum pabulum ſumpſiſſet

conſulentibus, ſecundos euentus atq. omnia proſpera decernebat; Si vero abnueret, omnia ſiniſtra portendebat, Alexander ab Alexandro lib. 6. cap. 2. de quo etiam ſupra diximus. A

Hinc eſt, quod Hebræi Diuinorum beneficiorum immemores ab Aegyptiaca ſeruitute liberati, & in luxuriam prolapſi; ad prophanos Aegyptiorum ritus animos tranſtulerunt: cum enim Moyſes Dux eorum aſcendiſſet in montem, atque ibi quadraginta diebus moraretur aureum caput Bouis, quem vocant ipſi Apin, quod eos ſigno præcederet, figurarunt; Quo peccato & ſcelere offenſus Deus impium, & ingratum populum meritis pœnis affecit; & legi, quam per Moyſem dederat ſubiugauit. Lactantius Firmianus lib. 4. de Vera ſapientia cap. 10. B

De Scarabęo. Cap. XVIII.

SCARABAEI Symbolo Mundum ſignificari apud Veteres Aegyptios refert Horoapollo hieroglyph. 50. lib. 1. *Vnigenitum aut ortum, aut Patrem, aut mundum, &c. ſignificantes, Scarabæum ſcribunt*, Et paulo poſt *Mundum verò ſignificant per Scarabæum, quod ad mundi figuram eius procreatio, ac fœtus accedat*. Nam cum certo annis tempore Bubulum excrementum nactus, materiem eam ſibi ſuſcipit elaborandam; vtcumque primum ex eo Pilulas conficit; vt iam mundi ipſius formam initio imitetur: mox eas ab ortu occaſum verſus poſticis impellens pedibus non intermiſſa rotatione protrudit; ipſe interim auerſus orbem ſpectat, quaſi ipſius Cœli exemplar intuendo imaginem illam exprimere conetur. Plinius lib. 30. cap. 11. *Scarabæum, qui Pilulas voluit, propter hunc Aegypti magna pars Scarabæos inter* C

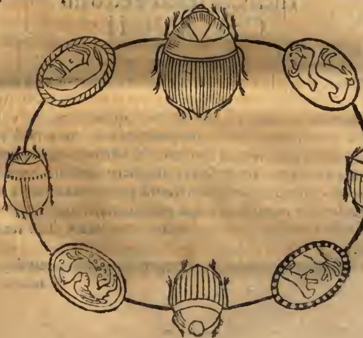
Numina

A *Numina colit: curioſa Apionis interpretatione, qua colligat Solis operum ſimilitudinem huic animali eſſe, ad excuſandos Gentis ſuæ ritus*. Certè in ea veneratione vile hoc animal Aegyptiis fuit, vt publicas ſemitas, viaſque incedentes hoc vnicum ſumma cura cauere viderentur: Ne numen illud ſimoſum ſibi forte obuium incauti pedibus obtererent.

Hoc animal Bicorne Lunæ Sacrum, vt Porphyrius animaduertit, In partu fouendo octo & viginti dierũ periodum Lunarem obſeruat, vt notat Horoapollo lib. 1. cap. 10.

B Scarabæi charactere Aegyptiorum Bellatores ſignabantur ea ratione, quod cum fœmineo genere hoc inſectum careat, Viros vtique ſolos doceat Bella tractare Plutarch. de Iſide & Oſiride, inquit, *Bellicoſis ſculptura Anuli erat Scarabæus &c.* & propterea etiam Gemmas, lapideue eoſdem elaborari in eum videlicet vſum, vt filo traiecto geſtarentur, docet Pignorius ſuper dicta Tabula Iſiaca pag. 22. Vt eſt videre apud me, & alios de prædictis pro vt hic delineatis.

C

Pater Athanaſius Kircherius in ſuo Prodromo cap. A
vltimo fol.mihi 264. inquit per Scarabæum Vnigenitum
Dei filium ſignificari, per quem facta ſunt omnia,& ſine
quo factum eſt nihil, neq. indignum quiſquiam clami-
tet Deum ipſum omni admiratione maiorem inſecto
omnium viliſſimo teterrimo, putidiſſimo aſſimilari; ſi-
quidem Magnus Auguſt.in Soliloquiis inquit *Bonus il-
le Scarabæus meus non ea tantum de cauſa, quod Vnige-
nitus,quod ipſe met ſui auctor mortalium ſpeciem induerit,
ſed quod in hac fæce noſtra ſe ſe volutauerit & ex ipſa na-
ſci Homo voluerit*, Nec dubitauit ſanctus Auguſtinus
Deum Scarabæo comparare,quippe ſatis exploratum
habebat,Deum per prophetam ſe vermem appellaſſe, B
quo loco multi Scarabæum vertunt: Vt ſic vilitas condi
tionis humanæ, qua infinita Maieſtas Dei induta venit
in mundum, indicaretur.

De Gracilitate in effigie Iſidis,& ſtatu Pedum. Cap. XVIIII.

DE Gracilitate in Iſidis figura, ſicuti in aliis ferè C
omnibus Aegyptiorum. Excuſauit illam Pierius
Valer. lib. 49. cap. 32. ea ratione, quod innuere vel-
lent Dei naturam ſpiritu, non corpore conſtare; Niſi ve
limus aſſerere potius, adeo indoctè Pictores tunc tem-
poris penicillum tractaſſe, vt aſcribere nomina rerum
neceſſe haberent: vel quod ſtudio eorum in id magis in
cumberent vt picturas miras exprimerent, quam vt ve-
tuſtatem affectarent. Pignorius ſuper dicta Tabula
Iſiaca cap. 2

Eſt quoque notandum in fere omnibus huiuſmodi I-
ma-

A maginibus commune, ſtatus Pedum complicatorum: etenim veteri mortalium inſtituto ad ſuæ quiſque gentis ſimilitudinem omnes Deorum ſpecies effingunt: hinc ab ipſa Aegyptiæ gentis corporum habitudine petendæ ſunt cauſæ, ob quas crura eorum deprauari contingat: vnde docuit Galenus hoc in Aegyptiis prouenire proptèr in cõpoſiti corporis molem atque onus, vt rectiora non ſint, quam naturæ vſus expoſcit. Et de hoc quęſtionem latè formauit Antonius Querengus relatus in Expoſitione dictæ Tabulæ Iſiacæ per Pignorium.

B

De Plantis Pedum. Cap. XX.

EXTAT penes me non ignobile marmor albũ forma quadrata duorũ fere palmorum altitudinis, & latitudinis: ſcripſere de hoc ipſo eruditiſſimi viri, & quamuis libenter aliud non adderem; nihilominus non indecorum putabo breuiter hæc quoque recenſere.

C Hoc Votũ fuiſſe Iſidi Deæ dicatum ex illis duabus litteris hinc inde. I, D. cui conforme eſt aliud ſimile marmor hic Romæ in Eccleſia Sanctæ Mariæ de Ara Cœli vna cum litteris infra notatis.

ISIDI
FRVCTIF.
POSVIT.

De primo illo verbo in hoc meo marmore QVIE IANAE, cum ſit aliquantulum corroſum ab antiquitate, ac etiam ambiguum, non potui verum illius intellectum ſcrutari; niſi fortè ſit nomen proprium alicu-

ius

ius, qui votum ſoluit, vel etiam propter corroſionem A
litteræ D.ante verbum IANAE. Dianæ fuerit dicatum, quæ eadem eſt cum Iſide, vt diximus ſupra.

Diodorus Siculus lib. 1. cap. 12. ſcripſit vbique terrarum Iſidem cultam, idque propter manifeſtas eius morborum curationes (tales miſeris offucias obtrudebat Diabolus) cuius teſtimonio adiūgimus nummum æreum Claudij Imperatoris, in quo Iſis cum Situla, & Siſtro inſcribitur SALVS AVG. Hinc Iuuenalis ſatyr. 12. naufragij mentionem faciens, Pictores tabularum quæſtu vitam quærentes ab Iſide paſci dixit, tamquam naufragantium tutela, & ventorum Domina. B

ſi quando Poetica ſurgit
Tempeſtas, genus eſſe aliud diſcriminis audi:
Et miſerere iterum, quamquam ſint cætera ſortis
Eiuſdem; pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam VOTIVA teſtantur fana TABELLA
Plurima: Pictores quis neſcit ab Iſide paſci?

Quare autem in noſtro marmore votiuo appoſitæ ſint Plantæ Iſidi dicatæ? Dico ea re nil aliud ſignificari niſi prudentem rerum progreſſum, vt notauit Calcagninus de rebus Aegyptiacis. Vel potius crederem, quod noſtræ Plantæ pedum non in terra poſitæ, & firmatæ, ſed potius ſuſpenſæ in aere vacillationem, ſeu varietatem denotent: etenim ſicuti Pedes in ſolido conſtituti iactum oſtendunt fundamentum: vt apud Iuriſconſultos ponere pedem pro iacere fundamentum: In Deo pedes virtutis eius firmitatem oſtendunt, & ſolidi fundamenti ſtabilitatem, Iſaias cap. 66. *Cælum mihi ſedes eſt, terra autem Scabellum pedum meorum*. Pierius lib. 35. cap. 41. Hinc etiam Aegyptii volentes indicare Solis curſus, dum in Solſtitio eſt Hyberno, ſeu in Bruma, ſignificabant geminos pedes ſimul compactos, ac firmatos. ex Horoapolline lib. 2. cap. 3. Ita contra vacillatio, ſeu variatio denotetur ex Hieroglyfico Pedum, qui non C

ſunt

A ſunt poſiti in terra, & loco ſtabili, Pſalmo 73. legitur *Mei pene moti ſunt pedes*, Græca lectio habet vacillarunt, ſeu fluctuarunt Pierius d. lib. 35. cap. 40.

At in propoſito noſtro ſicuti Variatio & Inconſtantia ſignificatur per varietatem Lunæ, & Nothum Lumẽ Eccleſ. cap. 27. *Sapiens ſicut Sol permanet, Inſipiens ſicut Luna mutatur.* et apud Matthæum legitur de Iuuene Lunatico qui nonnũquã in ignem, nonnunquã in aquã cadere conſueuerat, Pierius lib. 44 cap. 41. Infertur ex iis, quod Plantæ noſtræ ſuſpenſæ, & non firmatæ denotent dictam varietatem, inconſtantiam, & fluctuationem, quod proprium eſt Lunæ, & Isidi attributum; vt
B dixit etiã Iuuenalis in antecedẽdi Satyra, in qua dicitur Isis Ventorum, & Naufragantium Domina.

Poſt hæc à me ſcripta circa dictum meum marmor; cum in reuiſione huius mei operis eadem legiſset Dominus Octauius Tronſarellus bonarum ſcientiarum eruditiſſimus, sicuti & Numiſmatum, & aliarum cuiuſque generis antiquitatum peritiſſimus: Quæ ego ingenii mei tenuitate aſsequi non potui circa intellectum illius verbi QVIE IANE in prædicto marmore ſcalpti; ipſe ſtatim maxima perſpicacitate declarauit, quæ hic inferius ego ad verbum tranſcripsi.

C

De interpretatione QVIE IANE.

Diana à Nigidio, qui à Macrobio primo Saturn. cap. 9. refertur, Iana appellabatur, alii poſtea Διος, Greca voce adiuncta, quæ Iouem significat, Dianam pronunciatam fuiſse opinantur, quasi Iouianam, ideſt Iouis filiam dictam. Apud Ciceronem vero lib. 2. De Natur. Deorum; nomen ſortita eſt Diana, Quod noctẽ quasi diem Iana efficiat. Alii verò quasi Duanam interpretantur, quod duobus temporibus noctu, & interdiu appareat,

& ex Iuliano Aureliocap. 2. de Cognominibus Deorum A
Nonnulli quaſi Deuianam; hoc eſtper deuia in venatu errantē nominatam affirmant; vt videre eſt apud Gyraldum de hiſtoria Deorum ſyntagm. 12. Hinc ego ſuſpicor, hanc inſcriptionem eſſe nomen cōpoſitum à Iana, & Quiete, & compactam fuiſſe vocem Quieianam, vt etiam Veiouis nomen, à Ve, & Ioue factum dicunt, quaſi Iouis non iuuantis; particula enim Vè priuandi, habet ſignificationem, ideſt Nocentis: & Ouid. 3. Faſt. Veiouem explicat, quaſi non magnum Iouem, hoc eſt paruum.

Vis ea ſi verbi eſt, cur non ego Veiouis ædem,
Aedem non magni ſuſpicor eſſe Iouis? B

Et Diiouis vocem à Di, & Ioue in vnum coniunctam, quaſi diei Patrem Iouem, quis non intelligit? Summanus quoque à vocibus Summo, & Manibus ſimul annexis dictum eſſe à Martiano Capella lib. 2. de Nuptiis Philologiæ comperi, in quo habetur. Summani nomine intelligendus eſt Pluto, quem ita nuncupant, quaſi ſummum Deorum Manium. Vnde non mirum, ſi à vocibus Quiete, & Iana, Quieiana vno vocabulo ipſa quoque Diana pronuncietur. Luce enim clarius eſt hoc nomen non eſſe dicantis votum, nam in A, primi caſus terminaret, & diceret Quieiana, verum cum ſit in tertio caſu prolatum, inſcriptio hæc innuit Deitatem, cui vo C tum ſolutum erat, & ita explicari poſſit. Quieianę Iſidi dicatum.

Votum hoc autem plantarum pedum poteſt eſſe peregrinantis, & defatigati viri, qui à longis itineribus dimenſis quietem aliquando ſortitus fuerit; pedum quippe veſtigia anguſta, & prælaborioſa peregrinationis laſſitudine ſatis gracilia in hanc opinionem animum meum deduxerunt; vnde erectæ hæ plantæ habentur, quaſi non amplius peregrinando terram ſuis veſtigiis impreſſuræ, ſed in quietis ſignum Dianæ ſint ſuſpenſæ; & hoc votum

cum

A cum altero naufragantis apud Horatium non valde diſſentiat, de quo cecinit Poeta.

Suſpendiſſe potenti.
Veſtimenta maris Deo.

De Triplici Iſidis figura. Cap. XXI.

B

C

Fictilis eſt figura penes me palmorum duorum circiter altitudinis, variis coloribus picta, de recenti eruta è ruderibus viæ Appiæ. Hæc humanum fœminæ caput repræſentat, habitu Aegypriaco, & præter faſciolas, ſeu vela, quibus hinc inde eſt circumſepta, vt delis inferius.

I 2 Primo

Primò, Coronam radiatam habet colore fuſco cir- A
cumdatam. Secundò ſuperimpoſita ſunt prædicto Ca-
piti duo cornua erecta. Tertiò ſub cornibus ſunt quo-
que aures Canis.

Hanc Iſidem puto, quæ pro Luna communiter ſu-
mitur, ex Plutarcho, Euſebio, & aliis relatis per Pieriũ
lib. 39. cap. 3. & poſſent hæc tria ſigna denotare, quod
Iſis, ſeu Luna Triuia, & Tergemina, ſeu Triformis ſit nũ-
cupata; ſolet enim Luna in triplicem ſpeciem ſe ſe con-
uertere: malunt alii cognomina hæc ei tributa, quod ip-
ſa tres facies, ſeu tres vias, hoc eſt tria numina in diuer-
ſis locis habeat, nempe in Cælo vbi Luna dicitur, & apud B
inferos, vbi Hecate, ſeu Proſerpina nominatur; & in terra,
ſeu ſyluis vbi Diana vocatur: Hinc Prudentius contra
Symmachum.

Denique cum Luna eſt, ſublustri ſplendet amictu,
Cum ſuccincta iacit calamos Latonia virgo eſt:
Cum ſubnixa ſedet ſolio Plutonia coniux;
Imperitat Furijs, & dictat iura Mægeræ.

Et Incertus auctor.

Terret, Luſtrat, Agit, Proſerpina, Luna, Diana,
Ima, Superna, Feras ſceptro, Fulgore, ſagitta.

At verò quo ad noſtram figuram, præter illas faſciolas C
verſicolores, quibus illuſtratur, eſt primo circundata
corona radiata; & hæc à Sole pulchritudinem ſuam
participat, nempe lucem, quæ Diuinæ pulchritudinis
imago quædam eſt. Hinc Cicero de Somnio Scipio-
nis. *Luce lucebat aliena, hac Solis diſcipula obſequitur
curſibus ſupernis, & prout accedit ad Solem, vel recedit
creſcens, aut ſeneſcens, diſpenſat lumen, ideoque ſemper
inſtabilis,* Ouidius 15. Metamorf.

Nec par, aut eadem natura forma Dianæ
Eſſe poteſt vſquam. & Macrobius. *Diſpenſatio-
nibus ſeptennarijs Luna ſui luminis vices ſempiterna
lege variando diſponit.* Hinc eſt, quod dicta noſtra ra-

diata

A diata Corona ad caput Iſidis non ſit coruſcantibus radijs depicta, ſed potius fuſcis, cum illi non ex ſe ſubſiſtant, ſed alieno Solis lumine egeant; ad differentiam aliorum radiorum coruſcantium, qui ſuperne deſcendunt ſuper caput noſtræ Iſidis, quaſi nobis velint indicare, quod ij corruſcantes à Sole emiſſi recipiantur à Luna, ſeu Iſide tenebroſa.

Quod autem radiata corona Diuinitatem ſapiat. Plinius Iun. in Panegyrico. Radiatum caput Principis vocat, quod inter Deos referebatur (qualiter pinguntur hodie Diuorum Imagines) ſic ait: *Horum vnum ſi præſtitiſſet alius, illi iamdudum radiatum caput, & media inter Deos ſedes auro ſtaret, aut ebore*. & Sueton. in Auguſto cap. 94. referens ſomnium patris eiuſdem ſic ait: *Atque etiam ſequenti nocte ſtatim videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem cum fulmine, & ſceptro, exuuijsque Iouis Opt. Max. ac radiata corona ſupra laureatum currum*.

Alterum figuræ noſtræ ſignum erant cornua erecta tanquam ſymbolum Proſerpinæ imperantis Furiis: cornua enim animum, vireſque efferunt Ouid. eleg. 9 lib. 4

C Triſtib.

Iam feror in pugnas, & non dum cornua ſumpſi.

tractum à pecoribus, quæ cornibus minantur; quamuis alibi ſumatur cornu pro potentia, & in ſacris litteris. *Protector meus, & cornu ſalutis meæ*. & Horat. de Baccho loquens 3. carm Ode 21.

Vireſque, & addis Cornua pauperi.

Tertium quoque ſignum noſtræ figuræ appoſitum erant aures, & hæ canis: nec dubium eſt ex iis Dianam denotari, quæ ob Virginitatis amorem fertur virorum conſortia fugiſſe, & vt à ſe libidinis pruritum amoueret, venando ſyluas incoluiſſe, paucarum virginum comitatur contenta, Arcum ferebat, & pharetram, ſuccincta ſempe

in

incedens, & cothurno induta; vnde ſyluarum, & nemo- A
rum Dea putabatur, dum illa arrectis auribus inſtar canis prędæ inuigilabat, otiumque fugiebat, & propterea aures ſymbolum ſunt vigilantis Dianæ; nam ſicuti Dormire in aurem eſt animo otioſo, ſecuro, vacuoque eſſe, ita vt ſupinam ſecuritatem intelligi velit Menander in Plotio apud Gellium: *In aurem vtramque ſi dotata fuerit, eſt cubitura;* contra purgatis auribus pro attentis & vacuis eſt prouerbium apud Plautum in Milite: *Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus*. Lucianus in Dialogo Meretricis: *Ad Deorum aures peruenit;* vbi facinus clanculum patratum reſciſcitur ab iis, qui poſſunt, vel remunerari rectè factum, vel punire ſecus B
admiſſum.

Canes præterea à canendo dicuntur, quod noctu in cuſtodia, & venando ſignum dent: Hinc Columella lib. 7. cap. 12. *Quis hominum clarius, aut tanta vociferatione beſtiam, aut furem prædicat, quam ille latratu? Quis famulus amantior Domini; quis fidelior Comes? Quis cuſtos incorruptior? quis excubitor vigilantior? Quis denique vltor, aut vindex conſtantior?* Quæ omnia cum ſint propria vigilantis Dianæ, non immerito pro ſymbolo eidem inſeruire videntur.

Cum hæc oſtendiſſem Domino Dominico Berto Cæſenatenſi annuit idem, ac ſtatim ex cornibus poſſe C
denotari flumen, ſicut quoque per aures canis Anubin Deum, liceat mihi & hæc addere, vt Lector, quæ maluerit ex his ſeligat, vel ipſe afferat meliora.

Igitur primò ex radiata corona videtur denotari influxus Lunæ, dum illa lumen à Sole acceptum reſtituit; vt in ſequenti dicemus Capitulo: & propterea in Nouilunio ineunte Vere celebrabant Aegyptij feſtum, quod appellant ingreſſum Oſiridis in Lunam; vnde nominãt etiam Lunam matrem Mundi, propter naturam compoſitam, & mixtam ex vtroque ſexu; quoniam cum ſit ple-
na

A na, & prægnans ex Sole iterum emittit in aerem generabilia principia.

Secundò ex Cornibus Flumen ſignificatur; etenim per tranſlationem Cornua fluminum dicuntur Flexus, & curuitates alueorum, eo quod multis in locis ad Cornuum ſimilitudinem flectantur. Valerius Flaccus lib. 1. Argonat. *Elatis cornibus amnes*. Ouid. eleg. 2. lib. 4. Triſtium. *Cornibus hic fractis*, nempe Rhenus: Flumen autem iſtud in præſenti non aliud eſſe quam Nilum; quoniam crediderunt Aegyptij illius augumentum reſpondiſſe illuminationi Lunæ: etenim maius illius fluminis augumentum prope Ciuitatem Eleuſinam aſcen-
B dit ad cubitos vigintiocto, quot ſunt dies quibus Luna ſingulis menſibus terminat circuire cœlum: at minimum augumentum penes Ciuitatē Mendetes, & Xoin aſcendit ad ſex cubitos, & totidem ſunt dies, in quibus orbis Lunaris oſtenditur per medium diuiſus: Mediocre verò augumentum, quod eſt prope Memphim, & hoc quatuordecim cubitorum reſpondens tempori Plenilunij; hinc Euſebius de præpar. Euangelic. lib. 3. cap. 3. dixit, quod putarint Aegyptij fructuum procreatricem virtutem, quæ ineſt Nilo, Oſirim eſſe; & Oſiridi Iſidem coniungi, & propterea cum tanta ſit correlatio inter flumen Nilum, & Iſidem, quæ eadem eſt cum Luna; non
C abhorrebit a vero, qui dicat Cornua, ſymbolum fluminis, appoſita eſſe Capiti noſtræ Iſidis.

Tertiò, ex auribus Canis denotatur Anubis, quem Aegyptij Deum canino capite effingunt, ac etiam lingua Aegyptiaca Canis dicitur. Virg. 8. Aeneid.

Omnigenumque Deum monſtra, & latrator Anubis. Voluerunt tamen aliqui, quod ſub forma Canis, ſeu Anubis coleretur Mercurius Lucanus lib. 8 *Nos in templa tuam Romana accepimus Iſim, Semideoſq; Canes*; videlicet Mercurium, quem Anubim Expoſitores vocant. Boccacius in ſua Genealogia lib. 7. cap. 34. ſcribit

bit Mercurium Nili filium fuiſse, vt legitur apud Tu- A
lium de Natur. Deorum: Hunc ſcribit Theodontus Her-
metem Triſmegiſtum fuiſse Pium quidem hominem; &
pluribus imbutum doctrinis: & quidem de vero Deo
mirabiliter ſenſit; & in libro quem Aſclepium de Idolo
ſcripſit. Hic apud Aegyptios in maxima fuit veneratio-
ne; adeo vt apud eos nefas fuerit, ipſum proprio no-
mine nuncupare ob reuerentiam Numinis; ne forte no-
minando de eius humanitate, & mortalitate ſermo con-
tingeret; & ſic videretur Deitati eiuſdem in aliquo de-
rogari: Nili autem Filius dictus eſt ad extollendam flu-
minis, & eiuſdem gloriam: Cum autem Anubis Mercu-
rius fuerit, idemque fluminis Nili filius, & ſic reſpon- B
dens illuminationi Lunæ, ſeu Iſidis; vt diximus; non
mirum propterea eſt, quod antiqui expreſserint Numiſ-
ma argenteum hic delineatum ſicuti quoque eſt in di-
ſcurſu antiquę Religionis Romanorũ Guglielmi Choul,
de quo etiã Ant. Auguſtinus in tertio Dialogo; cum
ipſe crediderit fuiſse hoc Valentiniani Imperatoris:

C

Habet hoc Numiſma in anteriori parte effigiem Iſidis,
quæ tenet dextera manu Siſtrum, & in ſiniſtra Ciſtam,
ſeu Vas fructuum plenum: eo quod illa fuerit horum
inuentrix; in poſteriori verò parte eſt imago Anubis ab
alijs

A alijs Cinocephalus nuncupatus; quoniam exprimebant illum habentem caput canis, tenentem quoque Siſtrũ dextera manu,& Caduceum Mercurij ſiniſtra: Anubim ſiquidem,& Mercurium, & hunc Triſmegiſtum eundẽ fuiſſe à pluribus exiſtimatur, vt diximus. Addit Feſtus Pomp.lib. 11. capite canino effingi ſolitum, quod canis ſagaciſſimus ſit animalium. Et hæc, quæcunque de Iſidis figura vaticinati ſumus, dicta ſufficiant.

De Faſciolis, ſeu Velis circa Iſidis caput. Cap. XXII.

B

QVOD verò attinet ad illas Faſciolas varias, & multicolores appoſitas capiti Iſidis figuræ: non ſolum illæ demonſtrant ſeptem aſpectus Lunæ; verumetiam manifeſtant illam virtutem ſuam, quæ verſatur circa materiam, dum gignit, & concipit omnia, nempe Lucẽ, & Tenebras; Diem ac Noctem; Principium, & Finem: vnde quis non admiretur continuam varietatem aſpectus Lunæ? modo exinanitæ, modo cornutæ, modo dimidiatæ, modo tumidæ, modo plenæ; ac demum de vario eius ſplendore, quid dicemus?
C Certè, quo magis diſtat à Sole, eo amplius ſplendet, & iuxta reuolutionem ſui aſpectus variat ſpeciem ſplendoris. Pariter ipſa Iſis, ſeu Luna, myſticè ſignificat materiam tenebroſam, quæ non dum aſſumpſit formam aliquam: Sol verò formam, & agentem vim; Lunaque Solem ſuum ita obſeruat, eiusque ſemper radios excipere quærit, quibus illuſtretur, & ſecundum Platonem ſicuti coniunx coniugem expectat auidiſſima; vnde rerum ſpecies cõcipiat, & loco reddat, ac etiam ſicuti mollis cera apta recipere modo hanc, modo alteram impreſſionem; ita Luna lumen acceptum mutuo, quo poteſt ſtudio, reſtituit, vt latè Plutarchus de Iſide, & Oſiride.

Dominus Octauius Tronſarellus in reuiſione huius A Libri ex ordine Reuerendiſſimi Patris Magiſtri Sacri Palatij, habens ipſe præ manibus ſimulacrum æreum hieroglyphicis repletum; voluit idem Octauius illud explanare, cuius ſimulacrum hic in ſequenti Capitulo effigiatum propono, ſimulque explicationem prædictam tranſcripſi, vt hoc meum opus ornarem.

De Myſtica Iſiacę imaginis interpretatione. Cap. XXIII.

HAec Deæ Iſidis effigies, quæ eadem eſt cum Diana, aſſeruaturque in celeberrimo Domini Franciſci Angeloni Muſæo, pulchras in ſe continet veritatis indagandæ ambages, rerumque ſymbola mirè complectitur. B

Pinnas Accipitris in capite gerit, nempe myſticæ volucris Oſiridem, ſeu Solē exprimentis, ex Valerian. lib. 21. hierglyph. cap. 1. Accipiterque Soli dicatus eſt: nam Iſis, hoc eſt Luna a Sole lumen recipit: vnde Cicero de ſomnio Scipionis inquit de Luna.

Luce lucet aliena.

Hinc eſt, quod Orbis ille, qui in ipſo Pinnarum medio fingitur, Mundus rectè iudicetur, qui vtà pennis Accipitris, hoc eſt Solis radijs illuminatur, ita a Luna, quæ illi ſubiacet, & in Cornua ſurgit, illuſtratur. C

Verum quia triplicem Diana habet poteſtatem, nempe cœlo, vt in hac Iſidis ſuperiori parte videre eſt; ſic etiam Terris vires extēdit ſuas, & noſtras has plagas ſuo numine complet; ideo Faſcia, qua eius caput ornatur, turres, Terræque imaginem repræſentat, & mundi inſignia profert; & hac in parte Venatrix Diua apparet; vndè illi pharetra, & ſagittæ humeros grauant, ſpoliumque Cerui medium pectus operit; hoc enim Cerui ſpolio

Google

A lio inſignitam Arcades ſuam coluerunt Dianam, & Natal. Comes lib. 5. cap. 15. hæc ſcribit: in ſacrificio Iſidis cognomento Tithonoæ apud Phocenſes, à quibus fiebant eius anniuerſaria, mos fuit, vt horis pomeridianis homines opulentiores Iſidi, aut Boues, aut Ceruos immolarent. Porro hæ tergori Alæ appoſitæ Deæ velocitatem in venatu demonſtrant; ni forte velimus interpretari, orbem Lunæ inter Planetas cunctis velociorem circumuolui, & viginti nouem dierum ſpatio ſuum curſum metiri; alatumque fuiſſe Dianæ ſimulacrum refert Cartarius lib. de Deorum imaginibus; & ita ex Pauſania apud Corinthios in Cipſeli Tyranni Arca fictum vi-
B detur.

Fert dextera Serpentem, proſperitatis ſignum, vt ipſa Hiſtoria docet apud eundem Pauſaniam: nam Athenienſibus contra Medos apud Salamina naualem pugnam ituris, ſerpens draco in nauibus dicitur apparuiſſe, fœcundiſſimo rerum, quæ proſperè ſubſequutæ ſunt, prodigio, cuius rei monumentum in Salamine templum fuit Cichreo dicatum, quod Apollo reſponderit, ſerpentem illum, Cichreum Heroem fuiſſe, qui auxilium allaturus fuiſſet. Verum cum patera delibantem videamus, licebit anguem interpretari ſignum Salutis: vnde habemus in Virgilio 5. Aeneid.

C *Ille agmine longo*
Tandem inter pateras, & leuia pocula ſerpens,
Libauitque dapes.

Et plura hoc etiam Imperatorum numiſmata teſtantur, in quibus ſerpens patera delibat cum inſcriptione *Salus*, Aut verè hoc, & propriè de ipſa Dea Iſide affirmemus, de qua Natalis lib. 4. Mytol. cap. 10. cum Iſis, ſiue Ceres, vt quidam putarunt, multa pharmaca ad ſanitatem inuenerit, vt magnam partem medicinæ Empiricæ, Salus haberi poteſt, ſerpentisque ſigno denotari.

Gubernaculum autem Nauis manu tractat; nam Lu-

na fluctibus,& velitationibus præeſt, nauigantesque ſer·
uat.Lucianus ſcribit in dial. Iouis,&Mercurij,cui mãdat A
Iuppiter, *Ipsã verò Io per pelagus in Aegyptũ abducens*
Iſim facito. Cæterum Dea illis eſto,Nilumque attollat;
& ventos immittat,& nauigantes ſeruet; & de maris flu·
ctibus loquens fuſius ipſa Isis in Apuleio 11.Metam.in-
quit: *Diem æterna mihi nuncupauit Religio,quod ſedatis*
hybernis tempeſtatibus, & lenitis maris procelloſis flucti-
bus nauigabili iam pelago rudem dedicares carinam, pri·
mitias commeatus libant mei ſacerdotes.

Siniſtra verò Isidis Cornucopiam cum fructibus, &
ſpicis gerit Apul. lib. 11. de Iside loquens dixit: *ſpi-*
cis etiam Cerealibus deſuper porrectis. Eadem autem eſt B
Isis ac Ceres. Natal. Com. ex loco ſupra citato. *Cum*
Iſis, ſiue Ceres: & clarè Diodorus Siculus, Plutarchus, &
Euſebius. Frumento enim ex Nili alluuione maximè
Aegyptus redundat; & ideo Iulianus Aurelius lib 2. de
cognominibus Deorum colligit eãdem fuiſſe apud Ae-
gyptios Isidem, quæ fuit apud Græcos Ceres, & lib. 3.
in fin. refert Diodorum accipere Oſirim, & Bacchum
pro eodem numine; sicut Isidem, & Cererem; itemque
aſſerit Natalis Com. lib. 2. Mytol. *Quidam antiqui ſcri·*
ptores voluerunt Saturnum regnaſſe in Aegypto; ac Rheam
ſororem duxiſſe in matrimonium, è quibus nati ſunt
Iuppiter, & Iuno, qui ob virtutem, præſtantiſſimaque C
animi ornamenta vniuerſo terrarum orbi imperitarint;
ex his natos eſſe quinque filios, omnino memorãt Oſirim,
Iſim, Typhonem, Apollinem, Venerem; Atque Oſirim
eſſe Dionyſium tantopere a Græcis celebratum, Iſim autem
Cererem; & ideo dum a Virg. dicitur 1. Georg.

vos ò clariſsima mundi
Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum,
Liber, & alma Ceres.

Nil aliud intelligitur niſi Sol, & Luna, hoc eſt Oſiris, &
Iſis; quæ triplici imperio, vt hæc denotant ſymbola,
Cœlo,

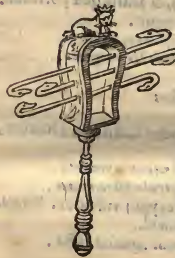
A Cœlo, Terræ, & Mari præeſt. Hoc autem Imperium à Virg. 4. Georg. Ioui aſſignatur.

Deum namque ire per omnes
Terraſque, tractuſque Maris, Cœlumque profundum.

Vnde cum ab alijs Iuppiter dicatur Omnipotens, meritò etiam legimus Capuæ in antiquo marmore de Iſide, quod ſit omnia. *Te tibi vna, quæ es omnia, Dea Iſis:* Quin & ipſa Oſiridis, & Iſidis capita huic Cornucopiæ affixa, & ex antiquorum Numiſmatum fide recognita, totum hoc probant, meæque fidei manifeſtè, clarèque adſtipulantur.

B

De Siſtro. Cap. XXIV.

SVbſequitur, vt dicamus de Siſtro, cuius typum hic damus, quod ſeruatur in nobiliſs. Muſæo Dñi Frãciſci Gualdi Ariminenſis, Equitis S. Stephani, qui eſt rerum antiquarum diligentiſſimus indagator, & cu-
C ſtos: Erutum eſt è ruinis Vrbis, viridique ærugine obductum. Igitur Siſtrum eſt inſtrumentum frequens apud Aegyptios ex ære ad ſonitum fabrefactum, quod adamuſſim delineauit Apuleius lib. 11. Metamorfoſ. inquiens. *Dextera quidem ferebat æreum crepitaculum, cui per anguſtam laminam in modum Balthei recuruatam; traiectæ mediæ paucæ virgulæ criſpante brachio tergeminos iactus, reddebant*

argu-

argutum ſonorem. Hinc Propertius. A

Romanamq tubam crepitanti pellere Siſtro.

Et Ouidius.

Crepuitque ſonabile Siſtrum.

Et nemo eſt, qui Plutarchum de Siſtro legerit, & gemmas, nummoſque antiquos pertractauerit, qui non hæc ſentiat, ſicuti etiam de eodem latè refert Dominus Frãciſcus Angelonus in ſua Hiſtoria Auguſta de Numiſmatibus in Adriano num. 57.

Siſtrum verò vel motum, vel ortum rerum indicabat ait Plutarchus, vel Nili acceſſum, vel receſſum ex Seruio 8. Aeneid. Fuit verò Siſtrum peculiare Iſiacorum geſtamen, quo Typhonem arceri credebant, ex Plutarcho, & hoc Iſidis imitatione, quam Ouidius, Apuleius, & Numiſma ſuperius delinearunt, qua de re ſcribens ſiſtratam turbam appellauit Martialis lib. 12. annuendo capiti caluo, lineis veſtibus, & Siſtris, quæ portabant ſtulti Sacerdotes Iſidis, vbi inquit. B

Lanigeri fugiunt calui, ſiſtrataque turba
Inter adorantes cum ſtetit Hermogenes.

Et Ouidius eleg. 8.

Quid nunc Aegyptia proſunt
Siſtra?

Adhibebãtur etiam ad ſedandos Infantium ploratus, Martialis lib. 14. C

Si quis plorator collo tibi vernula pendet;
Hæc quatiat tenera garrula ſiſtra manu.

Sed & in Bello vſi eo eſſe Aegyptij videntur. Virgil. de Cleopatra in pugna 8. Aeneid.

Regina è puppi patrio vocat agmina Siſtro.

Et Martialis lib. 1.

Atque ipſa Iſiaco terrarunt fulmina Siſtro.

Iſim ſiſtratam, aut Anubim dixerat Propertius.

Auſa Ioui noſtro latrantem opponere Anubim.

Apuleius non ærea tantum, ſed & argentea, & aurea fuiſſe

rea
ſo-
ile;
car

nt.

iſo-
bris
n
Fe-

ini
eſi-
us,
&
ulis
ſſi-

nis
riæ
us,
ea-
em

le-
h-

a·gut

Et O,

Et nc
mas,
ſentia
ciſcu
matib
Si
ait Pl
nio S
geſta
cho,
& N
ſiſtra
do ca
ſtul

Et C

Adh
Mar

Sed
de C

Et N

Iſin

Ap

ın ulla præter ærea
rimum factitari ſo·
admodum vocale;
ı ſimpliciter vocat

quid mihi proſunt.
:nu ?
uid. *N ilum ariſo·*
. N ilotica Siſtris
adhiberi ſolitum
e alicubi innuit Fe·

ditam eſſe nemini
ſtri curuamine deſi:
ı, quæ motionibus,
tarch. de Iſide, &
:, quæ cum catulis
:tiam in noſtra effi-

egyptios,

imus de Lucernis
ıus quoniam variæ
ophanis, fictilibus,
tium duxi de ea·
ı circa Religionem

ntum aliquod Me·
eo, & parato lych·
ed.uatur, lumen

:rnam tàm
Græcis

a gui

Et O,

Et ne
mas,
ſenti
ciſcu
matib
Si
ait Pl
uio 8
geſta
cho,
& N
ſiſtra
do c
ſult

Et C

Adh
Ma

Sed
de C

Et N

Iſin

Ap

A fuiſſe Siſtra innuit lib. 11. At neſcio, an ulla præter ærea ſint hactenus reperta, ex ære vt plurimum factitari ſolita, quod æs præ cæteris metallis ſit admodum vocale; Id elici poteſt ex Tibullo, qui æra ſimpliciter vocat Siſtra ijs verſibus.

Quid tua nunc Iſis tibi Delia? quid mihi proſunt.
Illa tua toties æra repulſa manu?

Quam ob rem Statius primo Thebaid. *Nilum æriſonum* vocat. Nam aiebat Claudianus. *Nilotica Siſtris Ripa ſonat.* æs certe ad res Diuinas adhiberi ſolitum, teſtatur Macrob. 5. Saturnal. quod & alicubi innuit Feſtus Pompeius.

B Iſidem eamdem cum Luna creditam eſſe nemini obſcurum eſt, quin & ipſomet Siſtri curuamine deſignari *Lunæ globum ea complectentem, quæ motionibus, & mutationibus ſunt obnoxia.* Plutarch. de Iſide, & Oſiride, vbi etiam loquitur de Fele, quæ cum catulis curuato Siſtri vertici incubat, vt etiam in noſtra effigiata figura.

De Lucernis apud Aegyptios. Cap. XXV.

C QVamuis in tertia parte videbimus de Lucernis Chriſtianorum; nihilominus quoniam variæ ſunt mihi de illis etiam prophanis, fictilibus, ac æneis hic delineatis; opere pretium duxi de earum vſu apud Aegyptios potiſſimum circa Religionem cognoſcere.

Lucerna propriè dicitur inſtrumentum aliquod Metallicum, aut fictile, in quo poſito oleo, & parato lychno nutritur ignis, vt omnes, qui ingrediuntur, lumen excipiant.

Sacrum verò aliquod portendiſse Lucernam tàm

Græcis

Græcis ex teſtimonio Suidæ, quàm Latinis ex auctori- A
tate Senecæ de Vita Beata cap. 27. certum eſt; præ-
ſertim ex monumentis Aegyptiorum, penes quos adeo
frequens hæc conſuetudo fuit, vt ſola Lucerna teneret
Hieroglyphicum Aegyptiæ Religionis, teſte Beroaldo
in 11. Apulei; ea fortaſse ratione, quod ipſi ad cultum
Idolorum, tunc primis Lucernis vterentur, vel quia
Lucernarum vſus ab Aegyptijs ad reliquas translatus
nationes, ſentiant plurimi; In quo quidem adeò fue-
runt ſuperſtitioſi Romani apud Plutarch. lib 7. ſym-
po. 14. vt Lucernam extinguere Religio eſset: quamo-
brem oleo poſito inextinctam Lucernam dimittebant,
quouſque ignis oleum conſumpſiſset: & deficiente B
nutrimento, ipſa quoque deficeret flamma: ſiue id re-
uerentia ſacri ignis facerent, vt dicebat apud Plutar-
chum Ceſernius; ſiue vt Lucius ibidem, ne viderentur
necem inferre elemento quodammodo animato; ſiue
denique ne Lucernam extinguentes lucem alijs inui-
dere exiſtimarentur, quod ibidem affirmabat Florus.

Verum Aegyptios in Lucernis colendis cæteris reli-
gioſiores dicit Herodot. lib 2. Is enim cuiuſdā diei feſti
ſolemniſſimi apud Aegyptios meminit; qui Feſtus dies
Accenſio Lucernarum dicebatur, quod noctu ſub dio,
per vniuerſam Aegyptum Lucernæ ſale imbutæ, oleo
plenæ, Elychno quam optimè inſtructæ accenderentur: C
eaque luce Luciferum, Solemque Orientem attin-
gerent.

De hoc die Feſto, illiuſque ſignificatione aliter, at-
que aliter autores cenſent; ſunt, qui putent, Lucer-
nas has ab Aegyptijs accendi ſolitas in honorem Vul-
cani, quem ignis inuentorem exiſtimarent; ſed vnde
lamenta, eiulatus, & lacrymæ, de quibus Lactantius
lib. 1. Diuin. inſtitut. cap. 21. certè nihil cum Vulcano?
Arbitrantur alij ad inquirendum cum Iſide Oſiridem
Lucernas accendere conſueuiſse Aegyptios, huiuſque
gra-

A gratia lacrimabilem Feſtum diem ab ipſis inſtitutum:
Hunc Iouis filium crediderunt, Iſidemque, vt placet
Lactantio, ibidem habuiſſe Matrem,ſeu, vt alijs placet,
Vxorem fabulantur: Quod verò vterque beneficijs maximis Aegyptum affeciſſet, Diuinos ab illis Populis promeriti ſunt honores; Iſidem namque litteras, litterarumque vſum excogitaſſe, Aegyptijſque tradidiſſe affirmant: Oſiridem varias artes ad vitam excolendam a ſe inuentas, eos docuiſſe: tamque Religioſum Iſidis numen habebatur, vt morti obnoxius crederetur, qui illius aditum penetrare auderet, Pauſanias ſic ſcribit. *Tunc igitur cum Romanus quidam gubernaret Aegyptum, hominem mercede conductum miſiſſe in aditum Iſidis, quod eſt in Kopto: & rediiſſe quidem: ſed mox vt narrauit, quæ vidit, & hunc ſubitò mortuum eſſe.*

Quærebant verò Oſiridem Aegyptij inter nocturnas tenebras, quod a Thyphone fratre aliquando occiſus, non modico tempore ab Iſide lacrymis comitata, ac eiulatibus quæſitus fuerit.

Quamobrem in Plenilunio ſub dio inter tenebras
quaſi Lunam, ideſt Iſidem, comitarentur, lucernis ac-
C cenſis magno cum luctu Oſiridem requirebant: creden-
tes hoc cultu arua fœcundari, Nilumque excreſcere, & ſic ſcribit Pauſanias. *Egere Iſidi Aegyptij Feſtum, quando ipſa Oſiridem lugere dicunt; & illis quidem diebus Nilum incipere creſcere dicunt, & multi Incolarum dicunt augumentum fluminis, & inundationem agrorum lacrymis Iſidis fieri*. Inde Statius lib. 1. Thebai.

Melius votis Mareotica fumat
Coptos, & æriſoni lugentia flumina Nili.

Nam Sacerdotes Aegyptiorum ſua pectora tundebant, quemadmodum Iſidem, cum Oſiridem amiſit, feciſſe putabant; quotannis illum perdebant, totidem eumdem quærebant, vnde Lucanus.

Numquamque ſatis quæſitus Oſiris.

Sole mox oriente inuentum Oſiridem cum gaudio excipiebant. A

At ſi diuinare liceret de hoc feſto Lucernarum ab Aegyptijs culto lacrymis atque ploratu; Dicerem in memoriam illius necis actum, quam Deus ad abducendos filios Iſrael, Primogenitis Aegyptiorum quorumcunque tàm hominum, quam Brutorum ipſe intulit: tunc enim Pharao Rex ſub media nocte, totaque Aegyptus luctu, ac lacrymis conſperſa, è ſtratis ſurgentes, accenſiſque Lucernis necatos filios lamentabantur, filioſque Iſrael exire compellebant de terra Aegypti, vt Exod. 12. *Factum eſt autem in noctis medio, percuſsit Dominus omne Primogenitum in terra Aegypti a* B *Primogenito Pharaonis, qui in ſolio eius ſedebat; vſque ad Primogenitum captiuæ, quæ erat in carcere: ſurrexitq; Pharao nocte, & omnes ſerui eius, cunctaque Aegyptus, & orſus eſt clamor magnus in Aegypto, neque enim erat Domus, in qua non iaceret mortuus.* Etenim potuit fieri, vt is Primogenitus Pharaonis, qui mortuus eſt, Oſiris appellaretur: nam de Oſiride Aegyptio loquuntur omnes: Et præterea Feſtus hic dies Lucernarum, qui in Plenilunio celebraretur, teſtis eſt Apuleius lib. 11. *Qui circa primam ferme noctis vigiliam experrectus pauore ſubito præmicantis Lunæ candore nimio completum orbem, commodum Marinis emergentem fluctibus.* C Quemadmodum & exitus filiorum Iſrael ex Aegypto plenilunij tempore in Martio contigiſſe ſacra tradidere oracula.

De apparatu verò Pompæ Iſidis, vt in ea Lucernarum cultum, & Religionem agnoſcamus, meminit Apuleius dicto lib. 11. dicens, *Magnus præterea ſexus vtriuſque numerus Lucernis, tædis, & alio genere faciũ, luminis ſyderum cœleſtium ſtipem propitiantes.* Et de Antiſtitum eiuſdem Religionis apparatu ſcribens. *Quorum primus Lucernam præmicantem claro porrigebat*

A *bat lumine, non noſtris conſimile, quæ veſpertinas illuminant Epulas, ſed aureum Cymbium in medio ſui patere flammulam ſuſcitans largiorem.*

In vſu Lucernarum, & Lucernario cultu Idolorum, adeo ſuperſtitioſi fuere Aegyptij, & aliæ nationes teſtibus Clem. Alex. lib. 1. Strom. Euſeb. lib. 10. de præparat. Euangelic. vt quamplurimas illis appenderent Lucernas, quam ſuperſtitionem irridet Lactantius lib. 6. Diuinarum Inſtit. & Tertull. *Cur die læto non laureis poſtes obumbramus, nec Lucernis diem infrigimus?* & Seneca ep. 95. *Accendere aliquam Lucernam Sabathis probibemus, quoniam, nec lumine Dij egere, & nec ho-*
B *mines quidem delectantur fuligine.* Vnde Lucretius.

Tecta lucernantur florentia numina ſertis.

Hinc Hieremias in epiſtola ad filios Iſraelitas, qui captiui in Babilonem adducendi erant, Lucernarum meminit, quas Babilonij ad Idola accendebant Baruch. 6. *Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt.* Et quidem multas inquit Propheta: cum tamen D. O. M. ſeptem tantum Lucernas in Candelabro vno intra Tabernaculum oleo apparandas iuſſerit, Exod. 25. *Facies & Lucernas ſeptem, & pones eas ſuper Candelabrum, vt luceant ex aduerſo.* Quam-
C uis, vbi Dei cultus ſub Salomone augeri cœpit, Lucernarum quoque numerum auctum legimus 3. Reg. Cap. 3.

Effigiandas curaui plures ex meis Lucernis æreis, quę varia continent ſymbola nempè Canem Bouem, Sphingem, Mutinum, ſeu Virilemembrum, ac etiam Lunam, quæ eſt ſignum Dianæ.

Accedunt etiam aliæ quatuor Lucernæ æreæ inſigniores in vrbe, quarum vna in honorem Iouis; cum Aquila, altera Neptuno dicata cum Equo, tertia Palladi; Quarta Laribus, quæ reperiuntur in Muſæo Domini Franciſci Angeloni.

Eſt quoque altera inſignis Lucerna ex celebri Muſæo Domini Franciſci Gualdi Ariminenſis, Equitis ſancti Stephani, quæ creditur inſeruiſſe alicui Lupanari, ſupra quam eſt fæmina nuda; quaſi proſtituta, penes quam adeſt Rota, quam Cucurbitæ pendentes circundant. Certum eſt Rotam vitæ noſtrę progreſſum ſignificare; vnde a die natiuitatis ad extremum vſque hoſpites & peregrini dicimur; vt potè qui ſolum hoc extra patriam incolimus, vbi nulla conſiſtendi firmitas, perpetua vero ſemper eſt agitatio animi; ſicuti quoque imperitorum præcipitium per Rotam ſignificatur: Rota quippe circumuoluimur: Poſteriora ſunt bona fortunæ, quæ quia noſtra non ſunt, ea nobiſcum tranſportare non poſſumus. Anteriora vero ſunt æterna, quæ nos aſſidue comitantur. Impurus igitur, & imperitus rerum (vt effigiata fæmina ſenſus delitijs dedita) cum fortunæ bonis augetur, dum quæ retro ſunt auerſus reſpicit; obliuiſcitur quoque, quæ æterna ſunt, in anteriori parte poſita, & in pręceps mergitur, vt inquit Iob, *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Inferna deſcendunt*, vt propterea exclamet Pſalmographus: *Deus meus pone illos vt Rotam*: refert Pierius lib. 39. cap. 26. & 28. A B

Simile etiam conſtat ex effigiata Cucurbita, quæ vt inquit Pierius lib. 58. cap. 12. inanes ſpes præſagit, vt potè, quæ cum ventricoſam admodum ſpeciem præſeferat, multumque item nutrimenti polliceri videatur, illud tamen tenue, & ſine condimento omnino fatuum, ac cito ſimul putrefit, & exſiccatur; quia cito nata, cito perit: ſymbolum præfatæ fœminæ innixæ vanæ, & tranſeunti corporis pulchritudini. Et hæc de Lucernis. C

De

A

De Circulo, Corona, ſeu Diademate. Cap. XXVI.

B

C EXtat apud me ex marmore nigro ſcalpta figura longitudinis ferè dimidij palmi, Iſidem ex habitu repræſentans: Circulum ſeu coronam ſupra caput habens, quod Regium inſigne erat, ex Horoapolline lib. 1. cap. 15. ac Aeliano lib. 6. cap. 37. Quinimo antiquitus nulla quidem corona, niſi Deo dabatur, Plinius lib. 16. cap. 4. Et hunc orbem ab ipſis Aegyptijs etiam ſumpſiſſe Romanos, cui diuinum quid ineſſe putabant; eoque ſitu corona aptaretur, qui tamen ornatus inſequentium Principum moderatione, & tacito omnium conſenſu Deo, & Sanctis eius, vt alia pleraque, ceſſit, & anti-

& antiquum Diedematis nomen in hodiernum diem, A
retinuit; vt latè Pignorius in expoſitione tabulæ Iſiacæ, fol. mihi 23.

Quibus accedit, quod Circulus ſit Hieroglyphicum Aeternitatis, Perpetuitatis, Perfectionis, & eiuſdem Dei, qui Principium non habet, nec Finem, ex Pierio Valeriano lib. 39. cap. 7. 8. 10. & 16. latè.

Et propterea Deus præcipiens Moyſi formam, quam Arca teſtamenti eſſet habitura; dixit Exod. 29. *Facieſq; ſupra Coronam auream per Circuitum.* Et ſimiliter 1. Macab. cap. 4. *Milites illi ornauerunt faciem templi Coronis aureis:* Ac etiam inter Deos Gentilitatis Tertull. de Corona Militis cap. 7. ait Saturnum ante omnes Coro- B
natum, Iouem Diodorus poſt deuictos Titanas; dat etiam Priapo tænias idem, & Ariadnæ ſertum ex auro & Indicis gemmis.

Reges geſtaſſe. Tractu temporis in ornamento Capitis adeo ambitioſi fuere Romani Imperatores, & alij Reges, vt non ſolum Lauream, ſed Auream etiam, ac Radialem Coronam excogitarint: quinimo etiam, quaſi cum Sole vellent certare, non tam Radijs, ac Gemmis circulum illum aureum condecorare curarunt, quam ad curſum Solis, ad Numerum menſium, ad circulum anni, & ad ſigna Zodiaci reſpicientes in ipſa Corona Radiorum quoque numerum illum duode- C
narium continuerint, vt ſignificauit Virg. 12. Aeneid. Coronam radialem Latini Regis deſcribens.

. . . . . Ingenti male Latinus
Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt,
Solis Aui ſpecimen.

Vſos Diademate fuiſſe Perſarum Reges oſtendit Briſſonius lib. 1. de Regio Perſarum Principatu: Xerſem etiam Diadema geſtaſſe pro more Perſarum, Plutarch. lib. de Fraterno Amore, & Xenophon in Cyri Pœdia

ſæpe

A ſæpe teſtantur. Numidas quoque Reges ex Liuio lib. 4. Decad. 3. habuiſſe. Similiter apud Macedones Diadematis vſus fuit, Herodotus lib. 4. Valer. Maximus lib. 5. cap. 1. vbi de Gneo Pompeio ſermo eſt, & Tigrani Armeniæ Regi vſum Diadematis adſcribit.

Circa formam, & Colorem Diadematis. A. Gellius de Græcorum Diademate inquit. *Dicitur autem Diadema, ideſt Regium geſtamen, quod exponitur pro Faſcia candida, quę Regum capitibus obligabatur.* Diadema quippe Laneum, vel Lineum extitiſſe ligamen, quo caput Regis circumligabatur; quam ob rem Creon apud Statium lib. 12. Thebaid. inferias Menœci *De forma.*

B celebrans, cum ſceptrum, Diademaque illius in rogum inieciſset, dolens ſic inquit.

Accipe nate tui noua libamenta triumphi,
Accipe, & hoc regimen dextræ, frontiſq; ſuperbæ
Vincula, quæ Patri nimium portanda dediſti.

Et lib. 9. de morte Regis Adraſti ait.

. . . Heu qualem verſare in ſanguine vidi
Exutum canos, lacero Diademate, crines.

Et Seneca in Troade ait.

Ego eſſe quidquam ſceptra, niſi vano putem
Fulgore tectum nomen? & falſo comam
Vinclo decentem?

C Falſum vinculum vocat, quaſi nullo vinculo coërceri poſſit omnimoda Maieſtas.

Diadema fuiſſe latum, longumque ligamen colligitur ex Plutarcho in Lucullo, cum de Monima Vxore Mithridatis agit, cui mortis genus eligendum in eius libera voluntate Mithridates reposuit, quod de Regno, ſuiſque rebus iam actum eſſe intelligeret; inquit. *Cum aduenisſet Bacchbarides, & Regijs mulieribus imperaſſet, vt quod cuiq; eſſet facillimum, & gratum eſſet, genus mortis eligerent, auulſum a capite Diadema Monima collo circumligauit, & ſe ipſam ſuſpendit: quo cito confracto; ô exe-*

execrabilis inquit faſcia, neque ad hoc mihi vtilis fuiſti. A
Vnde colligitur Diadema fuiſſe faſciam, ſeu vittam longam, quæ ad ſuſpendium apta cenſeretur.

De hoc Diadema Curopalata de officijs Curiæ Conſtantinopolitanæ cap. 6. num. 33. his verbis. Illud quod nunc vocatur ſtemma, olim appellatum eſſe Diadema: id autem erat Vitta ex vnionibus, & margaritis, posita quidem in Imperatoris fronte, ſed circa cerebrum retro ligata: vnde & Diadematis quasi dicas ligamenti nomen obtinuit: quod paulatim mutatum euasit tale, quale hodie visitur, & nominatur ſtemma: idem auctor num. 34. ibidem ait. Porrò, quod nunc vocatur Diadema, olim Zona militaris dicebatur, inſigne honoris: hinc Tiranni venerandos Milites; qui Chriſtum confitebantur, ante B
omnia priuabant Zona, & Torque, & poſtea tradebant Tortoribus.

Colorem in Diademate purpureum apud antiquos extitiſse Alexander lib. 1. Gen. dier. cap. 18. ſcribit Album tamen apud exteros, vt plurimum fuiſse, conſenſu ſcriptorum omnium comprobatur.

Suetonius cap. 79. in Cæſare refert; cum quidam Lauream Coronam faſcia candida colligatam Cæſaris ſtatuæ impoſuiſset, Tribuni plebis Coronæ detrahi faſciam, & hominem in vincula duci iuſſerunt: Fremebat enim Populus, & Tribuni; non quidem quod Corona C
Cæſari, aut ſtatuæ illius imponeretur, hanc enim deberi Cæſari non negabant; ſed quod faſcia candida Coronæ alligaretur, atque vna cum Corona Diadema quoque ei imponeretur.

Coronarum genera.

Hoc autem Diadema caput cingebat, adeo vt in Occipitio aliquid fluctuaret, quod indicatur, cum varia eſsent Coronarum genera apud Græcos, & Latinos: Nam præter illas ex floribus, de quibus in conuiuijs, quæ propriè ſerta appellabantur; erant quoque Coronę Laureæ, ex quibus Lemniſci, ſeu Vittæ pendebant, ex

Plu-

A Plutarcho in Sylla. *Nam illico ſacrificanti iecur Coronæ laureæ typum habere viſa eſt, & lemniſcorum binorum ex illa dependentium.*

Fuere quoque Coronæ ex Oleaſtro, ſeu alia planta ad ornandum victores in Ludis, ſeu Triumphis, quorum filamina ad conſtringendum ramuſculos Coronarum adponebantur, quæ propriè phylira, ſeu ſcirpi vocabantur, de quibus Horat. 1. Carmin. ode 38.

Perſicos odi Puer apparatus
Diſplicent nexæ phylira Coronæ.

Tertium genus Coronarum metallicum fuit ex auro, ſeu argento: nam quos virtute bellica Regio ſiue Im-

B peratorio ornatu dignos Græci agnouiſſent, Vitta quadam, ac etiam aurea ornabant Corona; Vitta quidem, qua quotidie vterentur: corona vero, quam in ſolemnioribus tantum diebus geſtarent, ex Thucydide lib. 4. hiſtor. ibi *Braſidam cum alijs rebus honorificè acceperūt, tum etiam publice quidem aurea Corona redimerunt, vt Græciæ liberatorem; priuatim vero tenijs coronabant, & ad ipſum vt athletam accedebant.* Ex quibus Coronis non Lemniſci, ſeu Vittæ, vt in præcedentibus Coronis, ſed ſatis ampliores, & coloris albi, quæ in occipitio Imperatorum fluitabant ad humeros vſque protenſi; &

C neque colligandis ſertis, neque conſtringendis ramuſculis vſui erant; ſed ad Diadema pertinuiſſe, vt ex Feſto, qui de Lemniſcis ait. *Lemniſci id eſt faſciolæ colorie dependentes ex Coronis propterea dicuntur, quod antiquiſſimarum genus coronarum lanearum:* Colorias nimirum dici eas Coronas, quia vnius tantum Coloris albæ erant; id ipſum fermè loquens de Corona tradit Iſidorus lib. 19. cap. 130. *Huius principium a Libero quondam duci Gentiles exiſtimant, quod is in potando mota vino Capita vincire faſciolis inſtituerit; idcirco olim Linei, ac Lanei generis coronas fuiſſe.* Et has quidem Vittas a laurea Corona Cæſariana diſtrahendas

iuſſiſſe Tribunos, cum in ludis aliquando ab adulante coronaretur, ne tales eſſent additamentum honoris. A

Diadematis vſum à priſcis vſque temporibus Romanæ Reipublicæ penes Reges extitiſſe ſcribit Dionyſius Alicarnaſſæus lib 3. & de Regio Diademate Seruij Tullij Iuuenalis ſatyr. 8.

Ancilla natus trabeam, & Diadema Quirini,

Et faſces meruit, Regum vltimus ille bonorum.

Et apud Ant. Auguſtinum Numiſmata ſunt Romuli, Numæ Pompilij, & Anci Martij, in quibus hi Reges Diademate redimiti conſpiciuntur. ſed Republica poſtmodum ad ordinem redacta Craſſus diues primus argento, auroque folia imitatus ludis ſuis Coronas dedit, acceſſeruntque, & Lēniſci, quos adijci ipſaru m Coronarum honos erat, inquit Plinius lib. 21. cap. 3. B

Refert quoque Plinius lib. 16. cap. 4. Primum omnium Liberum Patrem impoſuiſſe capiti ſuo ex Edera Coronam: Poſtea Deorum honori ſacrificantes ſumpſere; Victimis ſimul coronatis: Nouiſſime, & in ſacris certaminibus vſurpatæ; inde natum, vt & Triumphaturis conferretur in templis dicandæ; mox vt & ludis darentur.

Priſci quoque Chriſtiani non abſtinuere ab huiuſmodi Coronis, quibus ornare Statuas, & Imagines ſummi Dei, & Sanctorum eius ſoliti ſunt: ſiquidem Imagines Sanctorum, non denotant ſolum, quæ ipſi in terris geſſerunt, verum quæ in cælis ab ipſis geruntur, cum immenſa gloria fruantur; & quicquid auri, gemmarum, coronarum adhibueris, nec minimam partem eius gloriæ deſcripſeris, quam Deus ijdem Sanctis iam in æterna vita largitur, vt refert Molanus de ſanctis Imaginibus lib. 2. cap. 4. C

Quamuis Ioſephus Scaliger in Priapeia referens imprecationem Priapi apud Horatium *merdiſque coinquinet albis Coruorum*. Idcirco Miniſci imponebatur

ſtatuis

A ſtatuis, ne ab auibus conſpurcarentur. Hi miniſci adhuc hodieque in templis Chriſtianorum imponuntur capitibus ſtatuarum. Cuius tamen rei cauſam ignorantes Pictores, dum putant honoris cauſa imponi debere, non ſolum non omnibus ſtatuis imponunt: ſed & imaginibus quoque pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, vt Statuæ: & hi Miniſci ſectiones circuli ſignificabant, & dabantur Diuis iam in cœlum relatis.

Mos quoque fuit apud Priſcos fideles in picturis Viuentium, qui pro ſanctis tunc habebantur pingere, aut ſcalpere etiam Diadema forma Quadrata non autem circulari; ſicuti adhuc videmus opere Muſiuo delineatas in Triclinio Leoniano apud Lateranum effigies Magni Conſtantini, Leonis Papæ, & Caroli Magni, quas figuras etiã effigiatas propono in tertia parte mei Operis cap. 3. vbi de ſacris Imaginibus, & de hoc adducitur ratio, quoniam Viri inſignes virtutibus habentur pro lapidibus Quadris, vt deſcribitur à ſancto Gregorio, homil. 21. in Ezechielem cap. 40. ſuper ea verba. *Menſa de lapidibus Quadris extructa*, ait: *Quos enim hoc loco Lapides Quadros accipimus, niſi quoslibet Sanctos, quorum vita in proſperitate, & aduerſitate nouit* C *fortiter ſtare? Lapis etenim Quadrus æque ſtat in quocunque latere fuerit verſus: Quiſquis ergo in proſperitate non extollitur, in aduerſitate non frangitur, ſuaſionibus ad malum non trahitur, vituperationibus à bono opere non reuocatur, Lapis quadratus eſt; & quaſi ex omni parte ſtatum habet, qui caſum in qualibet permutatione non habet: Certe cum Iudæorum populum propheta a fide perire cognoſceret, & ſanctos Apoſtolos ſurgere in Eccleſia præuideret, per quos multi ſunt ex Gentibus in fidei, & vitæ fortitudine ſolidati, in magna conſolatione loquutus eſt dicens Lapides ceciderunt, ſed magnis lapidibus ædificabimus, &c.* Ac de prædicto Diademate quadrato

latè ſcripſit Nicolaus Alemannus in libro, quem edidit A
de Leoniano Triclinio.

Nullo tamen vnquam tempore fuit ita limitata Adulatio, vt fines non tranſierit: etenim Iuſtinus Imperator Chriſtianus, vna cum filio Iuſtiniano, quantumuis Chriſtiani, vtique non abhorruerunt ſibi aſſumere etiã Coronam circularem, ſicuti Deo, & Sanctis ſolitum fuit apponere, vt diximus; & videre eſt in Numiſmate hic adiecto, quod expreſſit etiam dictus Alemannus in ſuis Notis ad hiſtoriam arcanam Procopij ſol. 344.

B

C

Refert Euagrius Iuſtinum anno Imperij octauo, menſe nono, (is erat Martius) Iuſtinianum participem Regni feciſſe, & cum eo imperaſſe quatuor menſes, & eo tempore de prædictis adhuc viuentibus, honoremque Diuinitatis aſſumentibus dici forſan potuerit, quod Caracalla de Geta fratre ſuo dixit, vt refert Spartianus.

Sit Diuus, dum non ſit viuus.

Lubet hic referre, quod adnotauit Sirmondus Soc. Ieſu ad epiſt. 3. lib. 6. epiſtolarum Sidonij. Tonſura Clericalis ita olim fiebat, vt circulus tantummodo capillorum emineret inſtar Coronæ: ſic enim deſcribit

Grego-

A Gregor. Turonen. de Nicetio Treuirorum Epiſcopo: *S. Nicetius*, inquit, *ab ortu ſuo Clericus eſt deſignatus; nam cum in partu fuiſſet effuſus, omne caput eius, vt eſt conſuetudo puerorum, à capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu vero mediorum capillorum ordo apparuit, vt putares ab iiſdem Coronam Clerici fuiſſe ſignatam.* Hodie apud nos antiquam Coronæ formam ſoli fere Monachi retinent, & pueri vocales ſymphoniaci. Nam breuis ille orbis in vertice, quo Cleri magna pars vtitur, inſolens olim, atque inuſitatus in Eccleſia fuit, vt docet Canon. 40. Concilij 4. Toletani.

Scio voluiſſe aliquos circulum ſupra Caput prædictæ B meæ Iſidis figuræ, indicare voluiſſe circulum Lunarem in ſingulis menſibus: ſed de hoc ſatis ſit in præſenti dictum.

HAec ſunt Clariſſime Lector, quæ ex meis potiſſimum Cimelijs congeſſi, vt eruditionem afferre valeant circa Aegyptiorum potentiam, ſuperſtitionem, Hieroglyphica, & alios ritus: & quamuis hæc tota chartacea ſint, vt vides; ſi tu illa probaueris, Aurea, Gemmea, & quantumuis pretij fient: Colligant Ara- C neæ (ſi quæ ſint) venena de floribus; Tu Apis ingenioſa merum ex ijs nectar ſtipando, mel eruditionis hauries. Vale.

PARS